

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ASKERÎ COĞRAFYA

COĞRAFYA LİSANS PROGRAMI

EMEKLİ KURMAY ALBAY SAİT KARABAYIR

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ
COĞRAFYA LİSANS PROGRAMI

ASKERÎ COĞRAFYA

Emekli Kurmay Albay Sait Karabayır

ÖNSÖZ

Tarih, daha düşmanı görmeden donarak imha olan, çamura saplanıp kalan, iklim şartları ve bitki örtüsü nedeniyle kendinden çok daha güçsüz rakiplerine mağlup olan, yanlış bölgeye çıkarma harekâtı icra eden, üstün teknolojik gücüne rağmen nehirleri aşamayan ordu ve birlik örnekleriyle doludur.

Yine tarih; beklenmedik şekilde çölleri aşan, on binlerce askeri okyanus ötesi kıyılara çıkaran, gemileri karadan yürütüp düşmanı baskına uğratan, düşmanı ülkenin derinliklerine çekip oralarda imha eden ordu ve birlik örnekleriyle de doludur.

Bazen coğrafyanın iyi bir şekilde incelenmemesi ve ondan bir güç olarak istifade edilememesi, bazen coğrafi hedeflerin isabetli seçilememesi, bazen birliklerin coğrafi şartlara uygun eğitilip donatılmaması çok acı sonuçlara yol açmış ve bu acılar milletlerin hafızalarında ve tarihlerinde derin izler bırakmıştır.

Coğrafyayı yenemeyen orduların düşmanı yenemeyeceklerine dair çok sayıda örnekler vardır. İşte bu ders kitabı günümüzde meydana gelen savaş/çatışmaları değerlendirirken coğrafyanın da etkilerini dikkate alma konusunda genel bir beceri kazandırmak maksadıyla hazırlanmıştır.

Ders kitabının hazırlanmasında faydalanılan ve kaynakçada da belirtilen eserlerin yazarlarına şükran ve minnetlerimi sunuyorum. Askerî coğrafya konusunda gençlerin öğrendiği her şey onların eseri olacaktır.

Sait KARABAYIR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR	VIII
YAZAR NOTU	IX
1. ASKERÎ COĞRAFYANIN TANIMI, ÖNEMİ, GAYESİ	1
1.1. Tanımı.....	7
1.2. Önemi	7
1.3. Gayesi	9
1.4. Bölümleri.....	10
1.4.1. Genel Askerî Coğrafya	10
1.4.2. Bölge Askerî Coğrafyası	11
1.5. Diğer İlimlerle Münasebetleri	11
2. ASKERÎ COĞRAFYA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TERİMLER.....	19
2.1. Harbin Askerî Coğrafya İle İlgisi	25
2.2. Harbin Tanımı ve Geçirdiği Safhalar	25
2.3. Harp Prensipleri ve Askerî Coğrafya	26
2.4. Harp Planlaması ve Askerî Coğrafya	27
2.5. Askerî Coğrafya ve Harp Ekonomisi	28
2.6. Askerî Coğrafya ve Jeopolitik	28
2.7. Askerî Coğrafya ve Jeostrateji.....	28
2.8. Askerî Coğrafya ve Strateji	29
2.9. Stratejinin Faktörleri.....	29
2.10. Harp Alanı	31

2.11. Harekât Alanı.....	31
2.12. Muharebe Sahası	31
2.13. Harp Gücü	32
3. SİLAHLI KUVVETLER VE ASKERÎ COĞRAFYA.....	39
3.1. Kara Gücü.....	45
3.2. Deniz Gücü.....	46
3.4. Hava Gücü	49
4. STRATEJİK HAREKÂT TERİMLERİ VE ASKERÎ COĞRAFYA İLE İLGİSİ ..	57
4.1. Stratejik Manevra	63
4.3. Stratejik Hedef.....	64
4.4. Müşterek Harekât	65
4.5. Müşterek Harekât Planı	66
4.6. Birleşik Harekât.....	66
4.7. Üsler	67
4.8. Diğer Terimler	68
5. COĞRAFİ YAPININ ASKERÎ HAREKÂT ÜZERİNE TESİRLERİ	76
5.1. Silahlı Kuvvetler ve Coğrafi Yapı.....	82
5.2. Coğrafi Unsurların Askerî Harekât Üzerine Tesirleri	83
5.2.1. Bölgenin Dünya Üzerindeki Yeri.....	83
5.2.2. Bölgenin Sınırları	85
5.2.3. Bölgenin Şekli ve Yüzölçümü.....	88
6. BÖLGENİN YÜZEY ŞEKİLLERİNİN ASKERÎ HAREKÂTA TESİRLERİ	98
6.1. Dağların Askerî Harekâta Tesirleri	104
6.2. Gedik, Geçit ve Boğazların Askerî Harekâta Tesirleri.....	107

6.3. Yaylalar, Ovalar ve Vadilerin Askerî Harekâta Tesirleri.....	108
6.3.1. Yaylalar	108
6.3.2. Ovalar	108
6.3.3. Vadiler	109
6.4. Ormanların Askerî Harekâta Tesirleri	109
6.5. öllerin Askerî Harekata Tesirleri	110
7. BÖLGENİN HİDROGRAFİK YAPISININ ASKERİ HAREKÂTA TESİRLERİ	117
7.1. Denizlerin Askerî Harekâta Tesirleri.....	123
7.2. Göllerin Askerî Harekâta Tesirleri	124
7.3. Bataklıkların Askerî Harekâta Tesirleri.....	124
7.4. Nehirlerin Askerî Harekâta Tesirleri	125
7.5. Boğazlar ve Kanalların Askerî Harekâta Tesirleri	126
8. BÖLGENİN HAVA VE İKLİM ŞARTLARININ ASKERİ HAREKÂTA TESİRLERİ	135
8.1. Yağış Şartlarının Askerî Harekâta Tesirleri	142
8.2. Isı Şartlarının Askerî Harekâta Tesirleri.....	142
8.4. Rüzgârların Askerî Harekâta Tesirleri.....	144
8.5. Bulutların Askerî Harekâta Tesirleri	145
8.6. Aydınlik Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri.....	145
9. BÖLGENİN SUNİ ARIZALARININ ASKERİ HAREKÂTA TESİRLERİ	153
9.1. Meskûn Mahallerin Askerî Harekâta Tesirleri	159
9.2. Müstahkem Mevkilerin Askerî Harekâta Tesirleri.....	159
9.3. Limanların Askerî Harekâta Tesirleri.....	163
9.4. Hidrolik Tesislerin Askerî Harekâta Tesirleri	164

9.5. Yolların, Köprülerin, Tünellerin Askerî Harekâta Tesirleri.....	164
10. BÖLGENİN DİĞER ÖZELLİKLERİNİN ASKERÎ HAREKÂTA TESİRLERİ	172
10.1. Bölgenin Jeolojik Yapısının Askerî Harekâta Tesirleri.....	178
10.1.2. Çakıllı Toprak.....	179
11. COĞRAFÎ YAPIYI BİR GÜÇ OLARAK KULLANMAK	191
11.1. Coğrafi Yapının İlgi Sahasının Tahlili	197
11.2. Coğrafi Yapının Stratejik, Operatif ve Taktik Tesirleri	197
11.3. Coğrafi Yapının Bir Kuvvet Olarak Kullanılacağı Harekât Alanları.....	201
11.3.1. Harekât Alanları	201
11.4.2. Harekât Üsleri.....	202
12. COĞRAFÎ YAPININ DÜŞMAN ALEYHİNE KULLANILMASI USULLERİ	210
12.1. Taarruzda Coğrafi Yapıyı Bir Güç Olarak Kullanma Usulleri	216
12.1.1. Düşmanın Beklemediği Coğrafi Yapıyı Kullanmak	216
12.1.1.1. İstanbul'un Fethi (1453)	216
12.1.2. Coğrafi Yapıyı Kuşatıcı Şekilde Kullanmak.....	219
12.1.3. Araziyi Düşmanın Bir Kanadına Tesirli Olarak Kullanmak	220
12.1.4. Araziyi Düşmanın İki Kanadına Tesirli Olarak Kullanmak.....	220
12.2. Savunmada Coğrafi Yapıyı Bir Güç Olarak Kullanma Usulleri.....	220
13. ASKERÎ COĞRAFYA ETÜTLERİ.....	232
13.1. Kapsam.....	238
13.2. Maksat	238
13. 3. Metot.....	239
13.4.Askerî Coğrafya Etüt Formu	239
14. SAYISAL HARİTA DESTEKLİ ASKERÎ UYGULAMALAR (SAHADASU) YAZILIMI	253

14.2. Sahadasu Yazılım Fonksiyonları.....	259
14.2.2. Ölçüm Fonksiyonları.....	263
14.2.3. Durum Krokisi Fonksiyonları.....	264
14.2.4. Yer Bilgisi Fonksiyonları	266

KISALTMALAR

- NATO (North Atlantic Treaty Organization): Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

YAZAR NOTU

Coğrafyayı yenemeyen ve coğrafyadan bir güç olarak istifade edemeyen orduların/milletlerin düşmanı da yenemeyeceklerine dair bir bilinç uyandırması temennisiyle...

1. ASKERÎ COĞRAFYANIN TANIMI, ÖNEMİ, GAYESİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

1.1. Tanımı

1.2. Önemi

1.3. Gayesi

1.4. Bölümleri

1.5. Diğer Bilimlerle Münasebetleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Sizce Napolyon askerî coğrafya biliyor muydu?
- 2) Sizce Hitler, Moskova seferinde Napolyon'un başına neler geldiğini biliyor muydu?
- 3) Sizce düşmanı görmeden imha olan ordular var mıdır?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Askerî coğrafyanın tanımı, önemi, gayesi	Askerî coğrafyanın tanımı, önemi ve gayesini öğrenir.	Ders notlarını okuyarak
Askerî coğrafyanın bölümleri	Askerî coğrafyanın bölümlerini öğrenir.	Ders notlarını okuyarak
Askerî coğrafyanın diğer bilimlerle münasebetleri	Askerî coğrafyanın diğer bilimlerle münasebetlerini öğrenir.	Ders notlarını okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **Coğrafi Yapı: Mekân**

Giriş

Tabiatla mücadele etmek ve ondan faydalanmak için coğrafyayı bilmek zorunda olan insanlık, beşerî ilişkiler ve çatışmalar için de askerî coğrafyayı öğrenmek zorundadır. Askerî coğrafya ilmini öğrenmenin ve incelemenin gerekçesi, harbi kazanmaktır. İnsanlığın tarih sahnesinde yer almasıyla birlikte başlayan harpler; kazanmak için mekânın başka bir deyişle coğrafi yapının uygun kullanılması gereğini ortaya çıkarmıştır. Mekânın (coğrafi yapı) harp içinde oynadığı rolü ve insanların birbirleriyle mücadelede uyguladıkları taktik ve stratejik harekâtla olan ilgisini ve tesirlerini ise askerî coğrafya inceler. Askerî coğrafyanın derin düşünülmesi, muhakeme edilmesi ve incelenmesiyle harekete geçirilen güçlerin harp alanlarında sağlayacağı kazançlar, devletin siyasi makamlarınca millî menfaatlere uygun olarak elde edilmelidir.

1.1. Tanımı

Coğrafi yapının (mekânın) harbin ve askerî harekâtın sevk ve idaresi üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz tesirleri inceleyen ve düşmana karşı kullanılması esaslarını ortaya koyan bir ilimdir.

1.2. Önemi

İnsanlığın devamlı surette içinde bulunduğu beşerî faaliyetlerde, başlıca üç faktör rol oynar. Bunlar; **mekân, kuvvet ve zaman**dır. **Mekân, kuvvet ve zaman** faktörleri; harp hedefinin ele geçirilmesi ve zafere ulaşılabilmesi için ilimsel esaslara dayandırılmak suretiyle dengeli ve sanatkârane bir biçimde kullanılmalıdır. **Kuvvet** faktörünün büyüklük ve yapı bakımından uyarlanabilmesine karşılık **mekân ve zaman** faktörlerinin tamamen kontrol altına alınabilmesi güçtür. Dikkat edilmesi gereken en önemli husus; **mekânın kuvvet ve zaman** üzerine etkili olmasına karşılık, bu faktörlerin etkisi altında kalmasıdır. Askerî harekâtın hedefine ulaşabilmesi karşı tarafa, her alanda azami tesir etmek suretiyle dengeyi lehte bozabilmeye bağlıdır. Bu tesir de hedef üzerinde **kuvvet, mekân ve zaman** bakımlarından durum üstünlüğü sağlanabildiği oranda elde edilir. Askerî harekâtı bir hedefin ele geçirilmesi veya bir gayenin tahakkuk ettirilmesi için yürütecek olan askerler emrine verilecek olan kuvvet; millî menfaatleri elde etmek üzere **mekânı** iyi değerlendirmek ve **zaman** ile uyumlu bir şekilde kullanmak suretiyle harekete geçirilmelidir. Başka bir deyişle askerî güç, **zamanla** uyumlu ve dengeli bir biçimde **mekânda** etkili kılınmalıdır. Bu nedenle **mekân** ve düşman her yönüyle iyi incelenmeli ve kıymetlendirilmelidir. Harbin kazanılmasında veya askerî harekâtın başarılı olarak yürütülmesinde önemli olan yukarıdaki iki faktörün en iyi şekilde kıymetlendirilmesini askerî coğrafyanın ilimsel metotları ve yaklaşımları sağlar.

Harpler tabiatın üç boyutu içinde, değişik coğrafi alanlarda, dünyanın bir kısmında, denizlerinde ve havalarında, bir genel harp söz konusu olduğu zaman dünyanın tamamında veya **mekânın** kapsamının genişlemesi oranında uzayda cereyan edecektir. Böyle bir ortam içerisinde yürütülecek askerî harekât veya bir dizi harekâtın başarıya ulaştırılması ve harbin zaferle sonuçlandırılabilmesi için coğrafi yapıdan bir **kuvvet** olarak faydalanılması gereklidir. Bu faydanın temin edilebilmesi; coğrafi yapının harekât üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz tesirlerin tamamının mantıki ve ilmî metotlarla değerlendirilmesine bütün ayrıntılarının incelenmesine ve dikkatli bir şekilde kıymetlendirilmesine bağlıdır. Harp tarihi, coğrafi yapının doğrudan tesir ettiği ve en önemli rolü oynadığı zaferler ve yenilgilerle doludur.

MÖ 201’de Büyük Türk Hun İmparatoru Mete; Çin’de Tatung (Tatum) Ovası ve bu ovaya hâkim olan arazi kesimlerini (Peteng Dağları ve dolayları) iyi etüt etmiş, Çin Ordusu üzerine dolaylı bir tutumla 10.000 kadar atlıyı taarruz ettirip sahte hareketlerle bu ordunun büyük kısmının Tatung Ovası’na çekilmesini sağlamıştır. Tatung Ovası’na hâkim Peteng Dağları gerilerinde pusuda bekleyen 30.000 kadar atlı, değişik istikametlerden bu büyük Çin Ordusu’nun yanlarına ve gerilerine baskın tarzında taarruz edince Çin İmparatoru Kao-Ti esir

alınmış ve 130.000 kişilik Çin Ordusu tamamen imha edilmiştir. Başka bir deyişle Mete, **mekân** değiştirmek suretiyle düşmanını yok etmiştir.

Harita 1: Büyük Hun İmparatorluğu

1517 senesinde Yavuz Sultan Selim, coğrafi yapının ve coğrafi şartların gerektirdiği tedbirleri bütün ayrıntılarıyla düşünüp almak suretiyle o zamana kadar geçilemeyen Tih Çölü'nü geçmiş ve Mısır Ordusu'nu imha ettikten sonra bu ülkeyi ele geçirmiştir. Bunun yanında, Birinci Dünya Harbi'nde, 1914'te çetin kış şartlarının yenileceğine ve şiddetli soğukta uzun mesafelerin yaya yürüyüşle geçilebileceğine inanılarak yapılan Sarıkamış Harekâtı başarısız ve bir felaketle sonuçlanmıştır.

İkinci Dünya Harbi'nde, 1940 senesinde müttefiklerin taarruzları karşısında çekilmek zorunda kalan Alman Ordusu, düşman hava kuvvetlerinin uçuşa çıkamayacağı soğuk ve yağmurlu devreyi ve müttefiklerin önem vermedikleri ormanlık ve arızalı bir araziye seçerek (Ardenler Bölgesi) bir karşı taarruz yapmış. Bu taarruz, tam bir baskın sağlamış ve Almanlar müttefik ordunun cephesini yararak 90 kilometre kadar derinliğe ilerlemeyi başarmışlardır.

Resim 1: Ardenler'den bir görünüm

Diğer taraftan müttefiklerce Afrika, Sicilya ve Normandiya harekât alanları; uygulanacak harekât açısından bütün detaylarıyla incelenmiş ve Almanlar yenik düşürülmüştür. 1812'de Napolyon ve 1942'de Hitler; Rusya'nın coğrafi yapısını iyi değerlendiremediklerinden mağlup olmuşlardır. **Mekânı** bir kuvvet olarak kullanan Sultan Alparslan 1071'de Bizans Ordusu'nu ve Mustafa Kemal Atatürk 1922'de Yunan Ordusu'nu, Malazgirt ve Dumlupınar Meydan Muharebeleri'yle kesin şekilde yok etmişlerdir.

Resim 2: Normandiya harekâtından bir görüntü

Zamanla gittikçe gelişen teknoloji ve modern harp, silah ve araçları; askerî coğrafyanın önemini azaltmamış tersine artırmıştır. Bu nedenle geleceğin harplerinde zafer ve kazançlar; coğrafi yapının olumlu ve olumsuz tesirlerinden faydalanabilme imkân ve kabiliyetlerine bağlı olmaya devam edecektir.

1.3. Gayesi

a) Harp gücünün kullanılması ve millî hedefler doğrultusunda harekete geçirilmesine ışık tutacak coğrafi unsur ve şartları tahlil etmek,

b) Coğrafi yapıyı iyi incelemek suretiyle, mekânı kullanacak olan askerî gücün donatım ihtiyaçlarını ortaya koyacak ve silahlı kuvvetlerin coğrafi şartların gerektirdiği biçimde teçhiz edilmesini ve teşkilatlandırılmasını sağlayacak esasları ortaya koymak,

c) Memleket hudutları dışında ve içinde zuhur edebilecek tehditleri karşılamak üzere veya memleket içinden hudutlarımızın dışına doğru yapılması gerekebilecek olan askerî harekâtın başarılmaması ve harbin kazanılması için mekânı uygun şekilde nasıl kullanmak gerektiğini belirlemektir.

Bu maksatla; millî menfaatlerin elde edilmesinde harp gücü üzerine tesirli olabilecek coğrafi unsurlar, askerî harekâtın yürütüleceği bölgelerde uygulanacak harekâtın nevine (türüne) göre; arazi arızaları, taarruz veya yaklaşma mihverleri, savunma bölgeleri ve coğrafi yapının harekât üzerine tesirli bölgeleri ve coğrafi yapının harekât üzerine tesirli olabilecek diğer özellikleri incelenir ve değerlendirilir.

Resim 3: Silahlı kuvvetler coğrafi şartlara uygun olarak donatılmalıdır.

1.4. Bölümleri

Askerî coğrafya başlıca iki bölüme ayrılır:

1.4.1. Genel Askerî Coğrafya

Daha geniş kapsamlı olarak dünya ve üzerindeki ülkeleri bir bütün olarak inceler. Dünyanın, kıtaların ve ülkelerin coğrafi yapılarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini mekânın böyle geniş bir ortamda oynayabileceği rolü etüt etmek suretiyle; kıtalar, ülkeler ve/veya bloklar arasında ortaya çıkabilecek genel bir harp içinde yürütülecek askerî harekâta ışık tutacak esasları verir. Düşünce tarzı ve esasları bakımından genel askerî coğrafyanın kıymetlendirme metotları; tekniğin ve gelişen teknolojinin imkânları çerçevesinde geliştirilmeli ve yeniden gözden geçirilmelidir ve kapsamı gittikçe genişleyen mekânla

uyumlu olmalıdır. Türkiye'nin millî gücü arttıkça ve beka şartları iyileştikçe Genel Askerî Coğrafya ile olan ilgisi artar.

1.4.2. Bölge Askerî Coğrafyası

Genel askerî coğrafya konularını sınırlı olarak ele alır ve inceler. Mesela; bir ülkenin herhangi bir coğrafi bölgesinin muhtemel bir harpte harekât alanı olması hâlinde o bölgenin doğal ve ekonomik imkânlarının yapılacak olan askerî harekât üzerine etkisini inceleyerek bir sonuca varılmasını sağlar. Askerî harekât üzerine etkili olan bu unsurlar ayrı ayrı veya bir bütün olarak kıymetlendirilebilir. Mesela muhtemel bir harpte; Trakya ve Marmara Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi veya bunların kapsamı içerisinde kalan İstanbul ve Çanakkale Boğazları, Allahuekber Dağları, Murat ve Aras Nehirleri'nin açtığı yaklaşma mihverlerinin etütlerinin ayrı ayrı yapılması gibi. Bununla beraber genel askerî coğrafya ve bölge (Mevzii, Sınırlı) askerî coğrafyanın bölümlerini birbirlerinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Ancak, maksat, kapsam ve incelemenin yapılacağı seviye bakımlarından ayrı ayrı değerlendirme yapılabilir.

1.5. Diğer İlimlerle Münasebetleri

Askerî coğrafya, coğrafya ilminin ilgi sahasına giren konulardan ve onun ilişkisinin bulunduğu bilimlerden ayrı düşünülemez. Gayeleri doğrultusunda, askerî maksatların gerçekleştirilmesi için bunlardan yararlanır ve siyasi teşekküllerle, stratejik seviyedeki kuvvetlere ışık tutar.

Jeomorfoloji: Yeryüzünün topoğrafik yapısı, arazi kabartıları, çöküntüleri ve bunların oluşmasında rolü olan iç ve dış etkenler, askerî harekâtı belirli istikametlere kanalize eder.

Klimatoloji: Meteorolojik şartlar, basınç, rüzgâr, ısı farklılıkları gibi atmosferik olaylar askerî harekâta en büyük seviyedeki birliklerden en küçük seviyedeki birliklere kadar tesir eder. Deniz, hava ve kara kuvvetlerinin yapacağı harekât ile harp donatım ve teçhizatına büyük etkileri görülür.

Hidrografya: Kıta ve deniz sularının ve yeryüzündeki suların sebep olduğu med cezir, dalga ve akıntılar meteorolojik şartlarla birlikte deniz ötesi harekâta doğrudan tesir eder. Deniz kuvvetlerini daha yakından ilgilendirir.

Kartografya: Harekâtın yürütüleceği bölgenin haritaları yanında, dünya ölçüleriyle stratejik harp silah ve vasıtalarının (uçaklar, füzeler) yapımı hakkında esaslar verir.

Biyolojik Coğrafya: Harp ve askerî harekât üzerine ekonomik ve askerî tesirleri mevcuttur. Sık ormanlık bir bölgenin zırhlı birlik harekâtını tehdit edebileceği gibi herhangi bir yerin bitki ve hayvan topluluklarının lojistik ihtiyaçları karşılama imkânı yeterli olmayabilir. Cangıllar ve ormanlık bölgeler özel eğitim görmüş piyade birliklerini, ovalar zırhlı birlikleri zorunlu kılar.

Nüfus Coğrafyası: İnsanların dil, din ve ırk grupları örtülü ve açık harekâtı etkiler. Ayrılmış grupların faaliyetleri siyasi ve askerî planlamalara doğrudan ve/veya dolaylı olarak tesirlerde bulunur. Faal nüfus, yaşlı-genç nüfus oranları seferberlik ihtiyaçlarına cevap verir ve devlet ekonomisi üzerindeki etkinlikleriyle askerî güce dolaylı olarak etki eder.

İktisadi ve Sosyal Coğrafya: Devletin ekonomik ve sosyal gücüne ışık tutacak bilgiler verir. Ekonomik ve sosyal gücün kuvvetlendirilmesine esas olacak ilkelerin ortaya çıkarılmasına yardımcı olur.

Siyasi Coğrafya: Devletlerin gayeleri, birbirleriyle olan münasebetleri ve gelişmeleri hakkında fikir verir. Bu bilgilerin elde edilmesi ve takibi; memleketin diğer devletlerle olan münasebetlerini düzenlemesine ve silahlı kuvvetlerinin teşkilat ve donatım ihtiyaçlarının giderilmesiyle muhtemel tehditleri karşılayabilecek şekilde yönlendirilmesine tesir eder.

Harp Tarihi: Coğrafi yapının kullanılması ve ondan bir kuvvet olarak faydalanılması hakkında ışık tutabilecek tarihi harplerin tahlili sonucunda elde edilecek neticeler gelecekteki harplerin yürütülmesi hakkında esaslar ortaya koyar. Bu nedenle askerî coğrafyanın her zaman başvurulması gereken bir ilimdir.

Resim 4: Sarıkamış harekâtı, coğrafyayı yenemeyen düşmanı yenemez.

Uygulamalar

Çeşitli kaynaklardan askerî coğrafyanın tanımını inceleyiniz.

Uygulama Soruları

1. Askerî Coğrafya ile Siyasî Coğrafya arasındaki fark nedir?
2. Askerî Coğrafya statik midir, dinamik midir?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Askerî Coğrafya, coğrafi yapının (mekânın) harbin ve askerî harekâtın sevk ve idaresi üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz tesirleri inceleyen ve düşmana karşı kullanılması esaslarını ortaya koyan bir ilimdir.

İnsanlığın devamlı surette içinde bulunduğu beşeri faaliyetlerde, başlıca üç faktör rol oynar. Bunlar, **mekân, kuvvet ve zamandır. Mekân, kuvvet ve zaman** faktörleri; harp hedefinin ele geçirilmesi ve zafere ulaşılabilmesi için ilimsel esaslara dayandırılmak suretiyle dengeli ve sanatkârane bir biçimde kullanılmalıdır.

Askeri Coğrafya başlıca iki bölüme ayrılır:

a) Genel Askerî Coğrafya: Daha geniş kapsamlı olarak dünya ve üzerindeki ülkeleri bir bütün olarak inceler. Dünyanın, kıtaların ve ülkelerin coğrafi yapılarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini, mekânın böyle geniş bir ortamda oynayabileceği rolü etüt etmek suretiyle; kıtalar, ülkeler ve/veya bloklar arasında ortaya çıkabilecek genel bir harp içinde yürütülecek askerî harekâta ışık tutacak esasları verir.

b) Bölge Askerî Coğrafyası: Genel askerî coğrafya konularını sınırlı olarak ele alır ve inceler. Mesela; bir ülkenin herhangi bir coğrafi bölgesinin muhtemel bir harpte harekât alanı olması hâlinde o bölgenin doğal ve ekonomik imkânlarının yapılacak olan askerî harekât üzerine etkisini inceleyerek bir sonuca varılmasını sağlar.

Askeri coğrafya, coğrafya ilminin ilgi sahasına giren konulardan ve onun ilişkisinin bulunduğu bilimlerden ayrı düşünülemez. Gayeleri doğrultusunda, askerî maksatların gerçekleştirilmesi için bunlardan yararlanır ve siyasi teşekküllerle, stratejik seviyedeki kuvvetlere ışık tutar.

Bölüm Soruları

1) Mekânın (Coğrafi Yapının) harp içinde oynadığı rolü inceleyen bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Genel Coğrafya
- b) Askerî Coğrafya
- c) Harp Tarihi
- d) Siyasi Coğrafya

2) Beşeri faaliyetlerde rol oynayan başlıca faktörler hangi seçenekte belirtilmiştir?

- a) Mekân, İnsan ilişkileri, İletişim
- b) Mekân, Zaman, Ulaşım
- c) Mekân, Zaman, Kuvvet
- d) Coğrafya, Mekân, Tarih

3) Aşağıdaki faktörlerden hangisi büyüklük ve yapı bakımından uyarlanabilir?

- a) Kuvvet
- b) Mekân
- c) Zaman
- d) Uzak

4) Harbin zaferle sonuçlandırılması için gerekli faktörlerden biri de aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Coğrafi yapıdan bir kuvvet olarak faydalanmak
- b) Seferberlik ilanı
- c) Yığınaklanma
- d) Kuvvet tasarrufu yapmak

5) Harp silah ve araçlarındaki gelişmeler askerî coğrafya üzerine etkisi aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a) Askerî Coğrafyanın önemi azalmıştır.**
- b) Askerî Coğrafyanın önemi artmıştır.**
- c) Askerî Coğrafyanın önemi aynı kalmıştır.**
- d) Askerî Coğrafyanın hiç önemi kalmamıştır.**

6) Askerî Coğrafyanın bölümleri aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a) Genel Askerî Coğrafya, Beşeri Askerî Coğrafya**
- b) Genel Askerî Coğrafya, Jeopolitik Coğrafya**
- c) Bölge Askerî Coğrafyası, Beşeri Askerî Coğrafya**
- d) Genel Askerî Coğrafya, Bölge Askerî Coğrafyası**

7) Hidroğrafya aşağıdaki kuvvetlerden hangisini daha çok ilgilendirir?

- a) Kara Kuvvetleri**
- b) Hava Kuvvetleri**
- c) Deniz Kuvvetleri**
- d) Özel Kuvvetler**

8) Cangıllar ve ormanlık bölgeler aşağıdakilerden hangi tip birliklerin kullanılmasını zorunlu kılar?

- a) Özel eğitilmiş piyade birlikleri**
- b) Tank birlikleri**
- c) Hava indirme birlikleri**
- d) Süvari birlikleri**

9) Askerî coğrafyanın her zaman başvurması gereken bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Beşeri Coğrafya
- b) Harp Tarihi
- c) Jeomorfoloji
- d) Astronomi

10) Harekâtın yapılacağı bölgenin haritaları hakkında esaslar veren bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Hidrografya
- b) Klimatoloji
- c) Kartografya
- d) Jeomorfoloji

Cevaplar

1)b, 2)c, 3)a, 4)a, 5)b, 6)d, 7)c, 8)a, 9)b, 10)c

2. ASKERİ COĞRAFYA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TERİMLER

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 2.1.** Harp ve Askerî Coğrafya İle İlgisi
- 2.2.** Harbin Tanımı ve Geçirdiği Safhalar
- 2.3.** Harp Prensipleri ve Askerî Coğrafya
- 2.4.** Harp Planlaması ve Askerî Coğrafya
- 2.5.** Askerî Coğrafya ve Harp Ekonomisi
- 2.6.** Askerî Coğrafya ve Jeopolitik
- 2.7.** Askerî Coğrafya ve Jeostrateji
- 2.8.** Askerî Coğrafya ve Strateji
- 2.9.** Stratejinin Faktörleri
- 2.10.** Harp Alanı
- 2.11.** Harekât Alanı
- 2.12.** Muharebe Sahası
- 2.13.** Harp Gücü

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Askerî Coğrafya öğrenmenin amacı nedir?
2. Coğrafyadan istifade etmek harbi kazanmaya yeter mi?
3. Eski dönem harpleri ile bu günün harpleri arasında mekânın kullanılması açısından ne gibi farklar vardır?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Harbin Askerî coğrafya ile ilgisi	Harbin askerî coğrafya ile ilgisini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Harbin tanımı ve geçirdiği safhalar	Harbin tanımı ve geçirdiği safhaları öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Harp prensipleri ve askerî coğrafya	Harp prensipleri ve askerî coğrafya ilişkisini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Stratejinin faktörleri	Stratejinin faktörlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **Topyekûn Savaş:** Milletlerin bütün mevcudiyetleri ile ilim, fen sahasındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, harslarıyla (kültürleriyle) hülâsa bütün maddi ve manevi kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı savaştır.

Giriş

Askerî coğrafya ilmini öğrenmenin ve incelemenin gerekçesi harbi kazanmaktır. Harplerin yaratıcısı insanoğludur. Harplerin sebebi, mutluluk ve refah sağlayıcı kaynakların kıt olmasıdır. Harpler insanlarla birlikte doğmuş, onlarla birlikte birçok safhalar geçirmiştir. Yüzyıllar öncesinde ilkel araçlarla dar alanlarda meydana gelen çatışmalar; bugün son derece karmaşık silah ve vasıtalarla geniş alanlarda cereyan eden kapsamı geniş harplere dönüşmüştür.

Askerî coğrafya ve bu ilmin kapsamındaki konuları incelerken her zaman başvurulması gereken ve kullanılması kaçınılmaz olan terimler vardır. Kitabın esas konularına girmeden önce bu terimleri kısaca gözden geçirmek ve hatırlamak zorunludur.

2.1. Harbin Askerî Coğrafya İle İlgisi

Askerî coğrafya ilmini öğrenmenin ve incelemenin gerekçesi harbi kazanmaktır. Harplerin yaratıcısı insanoğludur. Harplerin sebebi, mutluluk ve refah sağlayıcı kaynakların kıt olmasıdır. Harpler insanlarla birlikte doğmuş, onlarla birlikte birçok safhalar geçirmiştir. Yüzyıllar öncesinde ilkel araçlarla dar alanlarda meydana gelen çatışmalar; bugün son derece karmaşık silah ve vasıtalarla geniş alanlarda cereyan eden kapsamı geniş harplere dönüşmüştür. Sayıları sınırlı iki insan topluluğunun çatışmaları; (boy, klan, aşiret) milletlerin hayatiyetini (bekasını) ilgilendiren, devlet veya devletler grubunu içine alan bloklar arası mücadeleler hâline gelmiştir. Meydan muharebesi vermek için herhangi bir alanda karşı karşıya gelen orduların yaptıkları savaşlar, bütün bir milletin iştirak etmesini gerektiren çağdaş harp türlerinin uygulanması aşamasına varmıştır. Böylece “topyekûn harp” kavramı doğmuştur. Bu kavramın tarifini en güzel şekilde büyük ATATÜRK yapmış ve şöyle demiştir:

“Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi milletlerin bütün mevcudiyetleri ile ilim, fen sahasındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, harslarıyla (kültürleriyle) hülâsa bütün maddi ve manevi kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır.”

Resim 1: Kurtuluş Savaşı topyekûn bir mücadeledir.

2.2. Harbin Tanımı ve Geçirdiği Safhalar

Harp; devletler veya devletler grubu arasındaki silahlı mücadeledir; ancak hak ve hürriyetlerin savunulması bu mücadeleyi meşru kılabilir.

Harpler kuvvet, zaman ve mekân faktörlerinin ışığında ve ilim ve tekniğin gelişmesiyle birlikte çeşitli dönemler geçirmiştir. Teknik ve onun devamlı olarak beslediği teknoloji, mekânın (coğrafi yapı) kapsamının gittikçe genişlemesine sebep olmuştur. Böylece

harpler tarih boyunca, yalnız kara kuvvetlerinin katıldığı kara harpleri; kara ve deniz kuvvetlerinin müştereken yaptıkları kara deniz harpleri; kara, deniz ve hava kuvvetlerinin müşterek harekât esaslarıyla yürüttüğü kara deniz hava harpleri safhalarından geçmiştir. İlim ve teknikteki çağdaş gelişmeler, bu safhaların en son aşamasına elektronik ortam ve uzay ortamını eklemiştir. Harbin kapsamının bu şekilde gelişmesi nedeniyle, askerî coğrafyanın araştırma ve inceleme metotları da bütün bu kuvvetlerin kullanılmasına ışık tutacak ilimsel metotlar hâline gelmiştir. Harbin hedeflerini tayin etmede, cereyan tarzı üzerinde ve harbin kazanılmasında, askerî coğrafya ilminin metot ve incelemeleri sonucunda ortaya çıkarılacak esasların tatbik edilmesine ihtiyaç vardır.

Resim 2: Kara, deniz, hava müşterek harekâtı

2.3. Harp Prensipleri ve Askerî Coğrafya

Harp prensipleri, harbin yönetimini biçimlendiren temel kurallardır.

Hedef, taarruz, baskın, sıklet merkezi, kuvvet tasarrufu, manevra, emniyet, sadelik ve emir komuta birliği olarak benimsenmiştir. Bu prensiplerin uygun bir şekilde kullanılması askerî harekâtın başarı şansını artırır.

Harita 1: Hedef Moskova

Harp prensiplerinin uygun şekilde nasıl tatbik edileceğini coğrafi şartlar ve unsurlar emreder. Bu nedenle harp prensipleri askerî coğrafya incelemeleriyle ortaya çıkarılan esaslara dayanır ve onlarla uyumlu olur. Coğrafi yapı dikkate alınmadan tatbik edilen harp prensipleri büyük kayıplara yol açar.

2.4. Harp Planlaması ve Askerî Coğrafya

Harp planlaması; millî egemenlik ve millî güvenliğe yönelik tehdit ve tecavüzlerin önlenmesi ve millî hedeflerin ele geçirilmesi maksadıyla yapılacak mücadeleyi kazanabilmek için millî güç unsurlarının nasıl hazırlanacağını, geliştirileceğinin, kullanılacağını ve yöneltileceğinin tayini ve düzenlenmesi işlemidir. Harp planlaması, bütün vatandaşları, kamu ve özel kurum ve kuruluşlarını, ülkenin coğrafî, maddi ve manevi güç ve kaynaklarını kapsamına alır. Harp planlaması, harp gücüne ve askerî coğrafya etütlerine dayanır.

Coğrafi güç: Bir memleketin coğrafi mevkii (dünya üzerindeki yeri), iklimi, hidrografik, jeolojik ve biyolojik durumlarının çeşitli özelliklerine göre harp ve askerî harekât üzerindeki etkinlik kudretidir. Bu gücün azami ve asgari olarak ortaya çıkışı coğrafi yapının sahip olduğu vasıflara bağlıdır. Bu vasıflar, nehirle deniz arasındaki engel olma derecesi; dağlık, ormanlık ve düzlük bölgeler ile çöl ve buzul bölgelerindeki harekât farklılıklarından; bir devletin küçüklüğü, büyüklüğü, açık denizlere çıkış imkânları, kuvvet merkezlerine yakınlığı- uzaklığı, yer altı servetleri ve doğal ekonomik kaynaklarındaki farklılıklara kadar uzanır.

Harbin askerî hedefi: Harbin siyasi maksadını sağlayan durum, denge veya mevkileridir. Harbin askerî hedefini askerî coğrafya tayin eder.

2.5. Askerî Coğrafya ve Harp Ekonomisi

Harp ekonomisi, harbin sevk ve idaresinde, gerekli güçlerin gerekli yerlerde ve gerekli zamanlarda hazır bulundurulması için yürütülmesi zorunlu olan ekonomik faaliyetlerin bütünüdür. Esaslarını askerî coğrafya etütlerinden alır.

2.6. Askerî Coğrafya ve Jeopolitik

Jeopolitik millî siyasetin tayini ve devletlerarası siyasi faaliyetlerin yürütülmesi üzerine coğrafi faktörlerin yaptığı etkileri araştıran ve ortaya çıkaran bir bilimdir.

Siyasi coğrafya statik, jeopolitik dinamiktir. Coğrafi unsurlar bir devletin gelişmesine ve büyümesine tesir eder. Millî güvenliğin, millî refahın ve millî menfaatlerin gerçekleştirilmesinde coğrafi yapıdan faydalanılır ve ondan bir güç olarak istifade edilir. Siyasi coğrafya, devletlerin üzerinde yaşadıkları ülke, idari sistemleri, medeni seviyesi, millî kaynakları, siyasi kurum ve kuruluşları, nüfusları ve yayılış şekilleri, siyasi eğilimleri, müttefikleri, etnik yapıları hakkında; jeopolitiğe bunlardan bir güç olarak faydalanmak üzere esaslar verir. Jeopolitik, devletin ülkesi, millî tarihi, millî gücü ve kaynakları çerçevesinde devletin millî menfaatlerini sağlayacak siyasi hareket tarzlarının çıkarılmasına, millî siyasetinin tayinine ve milletlerarası münasebetlerinde bunlardan bir güç olarak istifade edilmesine ortam hazırlar ve askerî coğrafyayı yakından ilgilendirir. Jeopolitik millî siyasetin tayininde ve siyasi hareket tarzlarının ortaya çıkarılmasında askerî coğrafyanın ortaya koyacağı esaslardan faydalanılır. Askerî coğrafyanın millî menfaatlerin gerçekleştirilmesi için silahlı kuvvetlere göstereceği hedefler ve bu kuvvetlerin gösterilen hedefler doğrultusunda ilgili coğrafi yapıyı kullanma esasları, ülkenin jeopolitiğine aykırı olamaz.

2.7. Askerî Coğrafya ve Jeostrateji

Jeostrateji, millî stratejinin tayini ve stratejinin yürütülmesi üzerine coğrafi faktörlerin yaptığı etkileri araştıran ve ortaya çıkaran bir bilimdir. Bu nedenle askerî coğrafya ile yakından ilgilidir. Jeostrateji ile ilgili diğer bir tarif: “Stratejik meseleler ve coğrafi unsurlar arasındaki münasebetleri etüt eden bir bilim dalıdır.”

Jeostrateji, büyük kuvvetlerin kullanılmasında coğrafi yapının yapacağı etkileri, çeşitli bölgelerde yaşayan insan topluluklarının ve güç merkezlerinin birbirleri arasındaki münasebetleri ve bunların millî strateji üzerindeki menfi ve müspet tesirlerini tayin ve tespit eder. Jeostratejik tahlilin yapılmasında, coğrafi unsur hiçbir zaman tahlil dışına çıkarılamaz. Jeostrateji, coğrafi unsurla ilgili tahlillerin esaslarını askerî coğrafyadan alır.

2.8. Askerî Coğrafya ve Strateji

Gelecek harpleri kazanmak ve bu maksatla askerî coğrafyayı kullanmak için strateji kavramının çok iyi tahlil edilmesi zorunludur. Strateji askerî coğrafyanın ve coğrafi yapının direkt tesirleri altındadır. Etimolojik olarak Latince kökenli STRATOS (Ordu) ve AGOS (Orduyu Kullanma) manasına gelen iki sözcükten STRATEGUS (Orduyu Kullanan General) kelimesinin türetilmesiyle elde edilmiştir. Strateji, maksada ulaşmak için bilimden de yararlanarak, gücün hazırlanması, tanzimi ve kullanılması sanatıdır. Strateji genel anlamıyla meseleleri çözmede ve sonuçlandırmada ortaya konulan tavır ve üsluptur. Askeri anlamıyla harbin amacına ulaşmak için askerî gücün geliştirilmesi ve kullanılmasını kapsar. Askerî stratejinin harp planını yapması ve hedefe ulaşan bir dizi harekâtı birbirine bağlaması gerekir. Harbin sevk ve idaresinde devletin güç ve kaynaklarının millî güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tanzimi ve idaresi başlıca meseleyi teşkil eder. Ülkenin güç ve kaynaklarının bütününe birbirini tamamlayarak ve destekleyerek harp için kısa zamanda seferber edilmesi esasları bu güç kaynaklarının neler olduğu ve gerekli donatım ihtiyaçları askerî coğrafya incelemeleri sonucunda ortaya çıkarılır. Ülkenin güç ve kaynaklarını harbin siyasi maksadını temin edecek şekilde hazırlamak, geliştirmek, yönlendirmek, idame ettirmek, gerekli yerde ve zamanda hazır bulundurmak ve kullanmak stratejinin önemli unsurlarıdır. Stratejinin unsurları coğrafi yapıya dayanır.

2.9. Stratejinin Faktörleri

Millî menfaatlerin ve hedeflerin elde edilmesi için gücün hazırlanması tanzimi ve kullanılmasında, başka bir ifadeyle stratejinin tayininde hâkim olan faktörler vardır. Bu faktörler tahlil ve tespit edilmeden ve coğrafi yapının bu faktörler üzerine yapacağı etkiler dikkate alınmadan strateji oluşturulamaz.

a) Kuvvet: Stratejinin maksada ulaşmak için kullanacağı güçtür. Askerî strateji bakımından komutanın emrine verilmiş askerî gücü; millî strateji bakımından, millî menfaatlerin ve hedeflerin tahakkuk ettirilmesinde yararlanılacak millî gücü ifade eder. Moral, kuvvetin manevi unsurunu teşkil eder.

b) Zaman: Stratejinin değişken faktörüdür. Değişik zamanlarda değişik hareket tarzları tatbik etmek zorunluluğu mevcuttur. Barış dönemlerinde zaman uzundur. Soğuk harp türlerinin tatbikinde strateji uzun vadeli esaslara istinat ettirilir.

Geçmiş harplerde uzun mesafeleri yenmek suretiyle bir alanda karşı karşıya gelen kuvvetlerin harbe hazırlık, uygulama ve harbi sona erdirmeye açısından zamana duyduğu ihtiyaç, çağdaş harplerde son derece azalmıştır. Mekân giderek genişlemesine rağmen ilim ve tekniğin ortaya çıkardığı modern araçlar kuvvetlerin kısa zamanda mekânda yer değiştirebilmesine imkân sağlamıştır.

c) Mekân: Kuvvetin elde hazır bulundurulduğu ve kullanılacağı coğrafi alanların yapısı ve özellikleriyle birlikte, bölgenin iklim ve hava şartlarını ihtiva eder. Stratejik

kuvvetlere durum üstünlüğü sağlamak bakımından coğrafi yapının (mekân) rolü büyüktür. Coğrafi yapıdan bir kuvvet olarak faydalanmak stratejik planların meselesidir.

Resim 3: Vietnam savaşında mekân

Harplerin uğradığı değişiklikler ve geçirdiği safhalar stratejinin mekân unsurunun geçirdiği safhalarla doğru orantılıdır. Harpler, karalardan denizlere, havalara ve uzaya sıçramış ve böylece boyutları ve mekânı son derece genişlemiştir. Stratejik düşünceye hâkim bir faktör olarak mekân; karşı tarafın aleyhine kullanılacak şekilde kıymetlendirilir.

d) Denge: Harp alanlarında stratejik hedeflere ulaşmak maksadıyla tayin edilecek askerî stratejinin saptanmasında tarafların maddi ve moral güçlerinin incelenmesi ve elde edilen sonucu hasmın aleyhine çevirme faaliyet ve gayretleridir. Harpte, taraflar arasında dengesizlik, başlangıçta düşmanın maddi ve manevi güçlerinin hatalı olarak değerlendirilmesi neticesinde meydana gelebilir veya başlangıçta zayıf olan kuvvetler, uzun vadeli tedbirlerle dengeyi düşman aleyhine bozabilir. Strateji, dengeyi bozmadıkça kazanç sağlayamaz. Denge karşı tarafın lehine ise tehdidi önleyebilmek veya yok etmek üzere uzun vadeli strateji tercih edilir.

e) Önder: İnsanlığın taktik seviyeden stratejik seviyelere kadar olan bütün çatışmalarında ve bu çatışmalar neticesinde yapılacak olan antlaşmalarda rol oynar. Önder, millî menfaat ve hedeflere ulaşmak için stratejik hareket tarzlarını tayin ve tespit eden ve millî güç üzerinde sevk ve idare sanatını kullanan kimsedir.

f) Amaç: Stratejinin emrindeki imkân ve vasıtaların belli bir gayenin tahakkuk ettirilmesi için seferber edilmesidir. Stratejinin gayeleri, siyasetin amaçladığı millî beka ve millî refahın gerçekleştirilmesidir.

2.10. Harp Alanı

Harbin sevk ve idaresi ile doğrudan ilgili veya ilgili olması muhtemel kara, deniz ve hava sahalarının bütünüdür. Küçük çaplı ve kısa süreli çatışmalarda sadece harekâta sahne olan bölge ve ilgi sahası harp alanı kabul edilir. Büyük çaptaki çarpışmalarda ise ülkenin tamamı harp alanı olarak düşünülür.

Harp alanının kapsamı; ilim ve tekniğin gelişmeye devam etmesiyle silahlı kuvvetlere sağlayacağı teknolojik imkânlarla birlikte kıymetlendirilir. Silahların tahrip kudretleri ve menzilleri gittikçe arttığından muhtemel bir harpte kıtalar ve okyanuslar aynı anda tesir altında kalabilir. Mesela; Birinci Dünya Harbi'nde Avrupa, İkinci Dünya Harbi'nde ise Avrupa ile birlikte Asya, Pasifik Okyanusu, Atlantik Okyanusu ve Kuzey Afrika harp alanı kapsamı içine girmiştir.

2.11. Harekât Alanı

Harp alanının askerî harekât ve bununla ilgili idari faaliyetler için lüzumlu parçasıdır. Coğrafi hudutları; kullanılacak kuvvetlere manevra, emniyet, ulaştırma hatları ve idari faaliyetler için gerekli sahayı sağlayacak şekilde Genelkurmay Başkanlığınca belirlenir.

2.12. Muharebe Sahası

Muharip kara birliklerinin fiilen savaştıkları alandır. Tahsis edilen kuvvetlerin harekâtı için lüzumlu bölgeyi ihtiva eder. Muharebe sahaları; tugay, tümen, kolordu ve ordu bölgelerine bölünür.

Resim 4: Pearl Harbor Baskını

2.13. Harp Gücü

Harbin kazanılması için bütün maddi ve manevi kaynakların seferber edilmesi demektir. Harp gücü, ülkelerin millî güçlerinin toplamıdır. Askerî güç harp gücünün dinamik, coğrafi güç harp gücünün statik unsurudur.

Harbin ne zaman ne suretle ve hangi şartlar altında meydana geleceğini önceden tayin etmek zordur. Ülkenin muhtemel tehdit ve tecavüzleri yok etmeye ve millî hedefleri ele geçirmeye her zaman hazır olması zorunludur. Bu nedenle harp gücü, olması muhtemel durumları karşılamak üzere barıştan itibaren elde hazır bulundurulur. Harp gücünün barışta hazır tutulması, karşı tarafın baskın imkânlarını ortadan kaldırır, hazır tutan tarafa baskın imkânları sağlar.

Uygulamalar

Harbin tanımını ve geçirdiği safhaları ve harp prensiplerini değişik kaynaklardan araştırmınız.

Uygulama Soruları

1. Harbin tanımı ve geçirdiği safhalar ve harp prensipleri konusunda ulaştığınız bilgiler ile ders notunuzdaki bilgiler birbirini tutuyor mu?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Askerî coğrafya ilmini öğrenmenin ve incelemenin gerekçesi harbi kazanmaktır. Harplerin yaratıcısı insanoğludur. Harplerin sebebi, mutluluk ve refah sağlayıcı kaynakların kıt olmasıdır. Harpler insanlarla birlikte doğmuş, onlarla birlikte birçok safhalar geçirmiştir. Yüzyıllar öncesinde ilkel araçlarla dar alanlarda meydana gelen çatışmalar; bugün son derece karmaşık silah ve vasıtalarla geniş alanlarda cereyan eden kapsamı geniş harplere dönüşmüştür.

Harp; devletler veya devlet grupları arasındaki silahlı mücadeledir; ancak hak ve hürriyetlerin savunulması bu mücadeleyi meşru kılabilir.

Harpler kuvvet, zaman ve mekân faktörlerinin ışığında ve ilim ve tekniğin gelişmesiyle birlikte çeşitli dönemler geçirmiştir. Teknik ve onun devamlı olarak beslediği teknoloji, mekânın (coğrafi yapı) kapsamının gittikçe genişlemesine sebep olmuştur. Böylece harpler tarih boyunca, yalnız kara kuvvetlerinin katıldığı kara harpleri; kara ve deniz kuvvetlerinin müştereken yaptıkları kara-deniz harpleri; kara, deniz ve hava kuvvetlerinin müşterek harekât esaslarıyla yürüttüğü kara-deniz-hava harpleri safhalarından geçmiştir. İlim ve teknikteki çağdaş gelişmeler, bu safhaların en son aşamasına elektronik ortam ve uzay ortamını eklemiştir.

Harp prensipleri, harbin yönetimini biçimlendiren temel kurallardır. Hedef, taarruz, baskın, sıklet merkezi, kuvvet tasarrufu, manevra, emniyet, sadelik ve emir komuta birliği olarak benimsenmiştir. Bu prensiplerin uygun bir şekilde kullanılması askerî harekâtın başarı şansını artırır.

Millî menfaatlerin ve hedeflerin elde edilmesi için gücün hazırlanması tanzimi ve kullanılmasında, başka bir ifadeyle stratejinin tayininde hâkim olan faktörler vardır. Bu faktörler tahlil ve tespit edilmeden ve coğrafi yapının bu faktörler üzerine yapacağı etkiler dikkate alınmadan strateji oluşturulamaz. Bu faktörler; kuvvet, zaman, mekân, denge, önder ve amaçtır.

Bölüm Soruları

1) Askerî coğrafya ilmini öğrenmenin gerekçesi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Harbi kazanmak
- b) İklimin tesirlerinden korunmak
- c) Süratli manevra yapmak
- d) Yeni müttefikler edinmek

2) “Harp yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun değil milletlerin çarpışmasıdır.” sözü aşağıdakilerden hangisine aittir?

- a) Lord Kinros
- b) Mustafa Kemal Atatürk
- c) Karl Haushofer
- d) Zbigniew Brzezinski

3) Kara, deniz ve hava kuvvetleri unsurlarının hep birlikte katıldıkları harekât nevi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Birleşik harekât
- b) Özel harekât
- c) Sınırsız harekât
- d) Müşterek harekât

4) Aşağıdakilerden hangisinde harp prensiplerinden iki tanesi belirtilmiştir?

- a) Baskın, Gece harekâtı
- b) Hedef, Sulardan geçiş
- c) Hedef, Taarruz
- d) Taarruz, Sürat

5) Harp prensipleri ve askerî coğrafya ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- a) Harp prensipleri ve askerî coğrafya esasları uyumlu kullanılmalıdır.
- b) Harp prensipleri önceliklidir.
- c) Askeri coğrafya esasları önceliklidir.
- d) Harp prensipleri ve lojistik her şeyden önemlidir.

6) Maksada ulaşmak için bilimden de yararlanarak, gücün hazırlanması, tanzimi ve kullanılması sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Jeopolitik
- b) Strateji
- c) Politika
- d) Konsept

7) Stratejinin faktörleri aşağıdakilerden hangi seçenekte tam olarak belirtilmiştir?

- a) Kuvvet, Zaman, Mekân, Lojistik, Doktrin
- b) Kuvvet, Zaman, Mekân, Manevra, Komutan
- c) Kuvvet, Zaman, Mekân, Denge, Önder, Amaç
- d) Kuvvet, Zaman, Mekân, Denge, Taarruz, Coğrafya

8) Harbin Sevk ve idaresi ile ilgili olması muhtemel kara, deniz ve hava sahalarının bütünü aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Harp Alanı
- b) Harekât Alanı
- c) Muharebe Sahası
- d) Muharebe Alanı

9) Muharip kara birliklerinin fiilen savaştıkları alan aşağıdakilerden hangisidir?

a) Harekât Sahası

b) Harekât Alanı

c) Harp Alanı

d) Muharebe Sahası

10) Harp Gücü aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak belirtilmiştir?

a) Ülkenin millî güçlerinin toplamıdır.

b) Kara ve hava gücüdür.

c) Seferberlik gücüdür.

d) Askerî güç ve psiko-sosyal gücün toplamıdır.

Cevaplar

1)a, 2)b, 3)d, 4)c, 5)a, 6)b, 7)c, 8)a, 9)d, 10)a

3. SİLAHLI KUVVETLER VE ASKERÎ COĞRAFYA

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

3.1. Kara Gücü

3.2. Deniz Gücü

3.3. Hava Gücü

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Kara Gücü ile Kara Kuvvetleri aynı şey midir?
2. Deniz Gücü ile Deniz Kuvvetleri arasında ne fark vardır?
3. Hava Gücü ile Hava Kuvvetleri arasında ne fark vardır?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Kara Gücü	Kara gücünün anlamını öğrenir.	Ders notlarını okuyarak
Deniz Gücü	Deniz gücünün anlamını öğrenir.	Ders notlarını okuyarak
Hava Gücü	Hava gücünün anlamını öğrenir.	Ders notlarını okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **Deniz deyimi:** Denizlerin yüzeyini, denizaltını ve deniz üzerindeki hava sahasını kapsamına alır.

Giriş

Silahlı Kuvvetler, harbin vasıtalarından olan muharebeleri yürütebilecek nitelikteki insan, silah ve malzemeden oluşan kuruluşlardır. Bu kuvvetler mensup oldukları milletlerin millî menfaat ve hedeflerine, karşılaştıkları tehditlerin şekline, milletlerarası taahhütlerine ve millî karakterlerine uygun olurlar. Silahlı kuvvetlerin maksada uygun olarak tanzim edilmiş müşterek harekâtı ve verimli iş birliği, harbin başarı ile sevk ve idaresi için şarttır. Silahlı kuvvetlerden hiç birisi yalnız başına kesin sonuç sağlayamaz. Silahlı Kuvvetler; Kara, Deniz, Hava ve Jandarma Kuvvetleri ile birlikte millî gücün ayrılmaz bir parçası olan askerî gücün unsurudur. Silahlı kuvvetler, coğrafi yapının gereklerine göre donatılır, teşkilatlandırılır ve kullanılırlar.

3.1. Kara Gücü

Bir milletin, kara sathı ve karanın hava sahası üzerinde her türlü kara harekâtını icra eden, askeri ve sivil güçlerinin toplamıdır. Kara kuvvetleri bu gücün askerî unsurunu teşkil ederler. Ordular, kolordular, tümenler, tugaylar, muharebe ve muharebe destek, komuta-kontrol, lojistik destek, idari hizmet birlikleri, askerî okullar, acemi eğitim birlik ve kurumlarıyla bu birlik ve kurumların kullandığı her türlü teçhizat ve malzemelerden, imal, ikmal ve bakım tesislerinden oluşur.

Resim 1: Sahra hastaneleri kara kuvvetleri lojistik sisteminin bir parçasıdır.

Kara gücünün sivil unsurlarını; millî mukavemet teşkilleri, karada düşmana silahla karşı koymakla yetkili tüm mükellefler ve görevleri yasalarla düzenlenen gerçek kişilerle, kamu ve özel kurum ve kuruluşların personel, mal ve hizmetleri oluşturur.

Askeri coğrafyadaki coğrafi yapı (ülkenin coğrafi konumu, şekli ve ebadı, sınırlarının tabi engellere dayanma durumu, ana harekât mihverleri boyunca mevcut arazi arızaları, iklim şartları, tabii ve suni örtüleri, akarsularının büyüklüğü, genişliği, rejimleri, harekât mihverlerine göre istikametleri, alt yapısı, ekonomik ve sosyal yapısı ve bunun ülke sathında yayılışı, ulaştırma hatlarının istikamet ve kapasiteleri) mevcut tehdidin mahiyeti kara gücünü olumlu veya olumsuz yönde etkiler.

Resim 2: Askerî köprü kurarak coğrafyayı yenme gayretleri

Kara Stratejisi: Türkiye; coğrafyası, iklimi ve hava şartları, ulaştırma sistemleri ve kaynaklarının dağılımı itibarıyla birbirinden farklı harekât bölgelerine sahiptir. Kara gücü, bu ortam içinde zırhlı, mekanize, amfibi ve hava indirme birliklerinden gayri nizami kuvvetlere kadar, değişik cins ve sayıda düşman kuvvetleri ile savaşmak durumundadır. Kara gücünün unsurları, bulundukları coğrafi yapının ve karşılaşılabilecek tehdidin özelliklerine göre teşkil ve teçhiz edilmelidir. Coğrafi bölgelere ve bu bölgelerin özelliklerine göre, barıştan itibaren tehditle orantılı şekilde birlik tahsis edilmelidir. Bununla birlikte, bölgeler arasında süratle kuvvet kaydırma imkânı hazırlanmalıdır.

Kara Kuvvetleri: Her türlü coğrafi şartlar altında verilecek görevleri yapmak üzere kurulmuş, donatılmış ve eğitilmiş askerî kuvvettir. Diğer kuvvetlerle birlikte veya yalnız başına güç kaynakları, coğrafi bölgeler ve hasım silahlı kuvvetler üzerinde doğrudan ve sürekli kontrol sağlama gücü vardır. Deniz ve hava kuvvetlerince kazanılanları kalıcı ve devamlı hâle getirdiği için Kara Kuvvetleri, silahlı kuvvetlerin esas unsurudur.

3.2. Deniz Gücü

Deniz gücü, bir milletin; deniz savaşlarını icra eden, deniz alaka ve menfaatlerini koruyan, denizlerde uluslararası etki kazanmasını sağlayan askerî ve sivil denizcilik kapasitesinin toplamıdır.

Deniz kuvvetleri, bu gücün askerî unsurunu teşkil eder. Harp ve yardımcı gemilerden, amfibi, nakliye, çıkarma gemi ve araçlarından, deniz piyade birliklerinden, gemi inşa ve onarım tesisleri ile kıyıdaki lüzumlu tesislerden, deniz-hava birlikleri ile denizde sürekli harekât yapmak üzere kurulmuş, donatılmış ve eğitilmiş personelden oluşur.

Resim 3: Deniz kuvvetlerinin vurucu güçlerinden bir uçak gemisi

Ticaret gemileri, limanlar, gemi inşa ve onarım tesisleri, denizcilikle ilgili ticari kurumlar, ehliyetli denizci personel vatandaşların denizciliğe karşı ilgi ve yetenekleri, planlı ve gelişen deniz politikası deniz gücü kapsamı içindedir.

Deniz deyimi; denizlerin yüzeyini, denizaltını ve deniz üzerindeki hava sahasını kapsamına alır. Gerek taarruz gerek savunmaya yönelik deniz savaşları su üstünde, su altında ve bunların üzerindeki hava sahalarında cereyan eder.

Deniz savaşı; denizlerde kontrol kurmayı, bu kontrolü sürdürmeyi, bundan yararlanmayı ve stratejik ve taktik alanda denizi kullanmayı hedef alan bir seri deniz harekâtını kapsar.

Resim 4: Deniz savaşları denizlerin altında da devam eder

Barışta ve gerginlik dönemlerinde; sancak gösterme, gösteri ve tatbikatlar yapma, yaygın şekilde uygulanan bir donanma faaliyetidir.

Sancak gösterme faaliyetlerinin yanı sıra, gerginlik devresi esnasında ihtilafli veya tehlikeli sahalarda veya bu sahalara yakın sularda, yeterli deniz gücü ile yapılacak faaliyetler düşmanı denizlerdeki teşebbüslerinden caydırabilir, siyasi maksadın elde edilmesini kolaylaştırabilir. Deniz gücünün icra edeceği gösteri faaliyetleri, ambargoyu, ablukayı veya caydırmayı önleyebilir ve sağlayabilir.

Deniz gücü barışta ve savaşta, denizde kurtarma faaliyetlerine yardımcı olabilir, balıkçılığı ve denizdeki petrol alanlarını koruyabilir, deniz endüstrisinde kamu ve özel sektörde iş birliği yaparak millî ekonomiye katkıda bulunabilir.

Resim 5: Denizde arama kurtarma faaliyetleri

Savaş döneminde deniz gücü denizlerin kontrolünü sağlar ve bunu sürdürür, düşmanı caydırır ve deniz savaşlarını icra eder.

Deniz gücü, kıyı ve deniz bölgelerinin, deniz kuvvetlerinin harekât ve faaliyetlerini etkilemesi açısından yapılan askerî coğrafya etütlerine dayanır. Bu etütlerde adı geçen “kıyı ve deniz bölgeleri” deyimini; Deniz Kuvvetleri harekâtını dolaylı veya dolaysız olarak ilgilendiren kıyı bölgeleri ile deniz harekât alanlarının yüzeyi ve altını, tümünün havasını kapsar.

Deniz Stratejisi: Türkiye, üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkedir. Bu nedenle, bu denizlerde hak ve menfaatleri vardır. Buna mukabil, denizlerden de tehdiye maruzdur. Bu tehdiye uygun olarak deniz kuvvetleri; düşmanı caydırmaya, saldırı meydana geldiğinde harekât bölgesinin tümünde veya gereken bölgesinde deniz kontrolü kurmaya ve düşmanın bu alanları kullanmasına engel olmaya muktedir olmalıdır. Deniz stratejisi, coğrafi yapı ve askerî coğrafyanın gerekleriyle birlikte kara ve hava stratejisinden ayrılmaz.

Deniz gücü, askerî coğrafyanın ışıık tuttuğı harekât bölgelerinin ve karşılaşacağı düşmanın özelliklerine göre teşkil ve teçhiz edilmelidir. Kuvvet unsurları, emredilen bölgede deniz kontrolü kurmak için hızla harekete geçebilecek bir hazırlık durumunda tutulmalıdır.

Deniz Kuvvetleri: Coğrafi yapının özellikleri itibarıyla kullanımında hareket ve elastikiyet ilkeleri ön planda tutulan, tahrip kudreti yüksek, caydırıcı ve görevde devamlılık arz eden vasıflara sahip bir kuvvettir.

3.4. Hava Gücü

Hava gücü; bir milletin her türlü hava harekâtını icra eden, ülke ve ülke dışı hava sahalarını muhtelif maksatlarla kullanabilen, askerî ve sivil hava kapasitesinin toplamıdır. Hava kuvvetleri bu gücün askerî unsurudur. Yetiştirilmiş uçucu ve yer personelinden, uçaklardan, hava alanlarından, haberleşme ve seyrüsefer kolaylıklarından, ihbar, kontrol ve hava savunma sistemlerinden, imal, ikmal ve bakım tesislerinden oluşur.

Resim 6: Havada yakıt ikmalı uçakların menzillerini artırmaktadır

Ülkenin ticari ve özel havacılık şirket ve kurumları bunların alan ve uçakları, bakım ve ikmal tesis ve kolaylıkları, donatımları, gözetleme, haberleşme ve seyrüsefer kolaylıkları ve diğer destek imkân ve kabiliyetleri, bunlara ilişkin sanayi kuruluşları ile bunların üretim kapasiteleri, ilmi ve teknolojik yönleri ile araştırma ve geliştirme faaliyetleri, personel kaynakları ile eğitim ve öğretim imkân ve kabiliyetleri, tümünün yönetim teknik ve ilkeleri, ana ve yedek malzeme ve ham madde kaynakları, bunları elde etme imkânları, rekabet ve hayatta kalma imkânları, ileriye dönük plan, gaye ve programları, özetle hava kuvvetleri dışındaki bütün havacılık kaynakları da hava gücünün kapsamı içindedir.

Hava gücünün sürat, seyyaliyet, nüfuz, tahrip kabiliyeti, caydırmada başlıca rolü oynar. Hava gücü stratejik baskın sağlayabilir, düşmanı uzak mesafelerden sürekli gözetleyerek ülkeye yönelik her türlü tehdidi uzak mesafelerden önleyebilir.

Bunalım bölgelerine anında havadan müdahalede bulunabilir; kara birliklerini harekâtın gerektirdiği bölgelere süratle taşıyabilir.

Hava Stratejisi: Hava gücü havadan gelecek saldırıyı caydırmaya, saldırı meydana geldiğinde düşman hava gücünü tesirsiz hâle getirmeye, bunun imkân dâhilinde olmaması hâlinde gerekli bölgede ve sürede hava kontrolü tesis etmeye muktedir olmalı, düşmanın satıh harekâtına süratle ve etkin bir şekilde müdahale edebilmeli, satıh kuvvetlerini destekleyebilmeli, ülke hava savunmasını etkili bir şekilde yürütmeye gücü olmalıdır. Hava stratejisi, coğrafi yapı ve askerî coğrafyanın gerekleriyle birlikte kara ve deniz stratejisinden ayrılmaz. Hava gücü coğrafi yapı ve karşılaşılabilecek tehditle uyumlu bir şekilde teşkil, teçhiz ve konuşlandırılmalıdır.

Hava gücü bekasını sağlayacak tedbirleri almalı ve bu kabiliyetini geliştirerek sürdürmelidir. Bu kabiliyet; yeterli ve etkili taarruz ve savunma gücü ile yeterli kontrol sistemi, yüksek hareket kabiliyeti, etkili ve birleştirilmiş komuta-kontrol ve muhabere sistemi, fiziki dağılma ve korunma imkânları, lojistik destek ve yeterli stoklar, yanıltma ve elektronik harp kabiliyeti, harekât ihtiyaçlarına uygun olarak eğitilmiş personel, üstün kabiliyetli silahlar ve bu silahların gerektirdiği teçhizat, malzeme ve mühimmat ile elde edilir. Bu faaliyetlerin icrası, kontrolü ve koordinesi için esasları askerî coğrafya etütlerinden alır.

Coğrafi şartların gerekleriyle uyumlu olarak müttefik kuvvetlerle birlikte harekât için hazır bulunmalıdır.

Hava Kuvvetleri: Yapısı ve harekât ortamı itibarıyla; taarruz, hareket kabiliyeti, menzil, nüfuz, sürat, elastikiyet, tahrip kudreti, psikolojik tesir, keşif, devamlılık ve her göreve elverişlilik gibi hayati önemi haiz özelliklere sahiptir. Askerî coğrafya ve coğrafi yapı hava kuvvetlerinin tesirlerini artırıcı veya azaltıcı rol oynar.

Uygulamalar

Günlük yaşantınızda karşılaştığınız çeşitli tesis, araç-gereç ve personelin neler olduğunu bir yere not ediniz.

Uygulama Soruları

- 1) Sivil hava alanı hava kuvvetlerinin mi yoksa hava gücünün mü bir unsurudur?
- 2) Boğazda gördüğünüz yolcu vapurları deniz kuvvetlerinin mi yoksa deniz gücünün mü bir unsurudur?
- 3) Kara yolları üzerinde gördüğünüz iş makinaları kara gücünün mü yoksa kara kuvvetlerinin mi bir unsurudur?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Silahlı kuvvetler; Kara, Deniz, Hava ve Jandarma Kuvvetleri ile birlikte millî gücün ayrılmaz bir parçası olan askerî gücün unsurudur. Silahlı kuvvetler, coğrafi yapının gereklerine göre donatılır, teşkilatlandırılır ve kullanılırlar.

Kara gücü: Bir milletin, kara sathı ve karanın hava sahası üzerinde her türlü kara harekâtını icra eden, askerî ve sivil güçlerinin toplamıdır. Kara kuvvetleri bu gücün askerî unsurunu teşkil ederler.

Deniz gücü; bir milletin, deniz savaşlarını icra eden, deniz alaka ve menfaatlerini koruyan, denizlerde uluslararası etki kazanmasını sağlayan askerî ve sivil denizcilik kapasitesinin toplamıdır. Deniz kuvvetleri bu gücün askerî unsurunu teşkil eder.

Hava gücü; bir milletin, her türlü hava harekâtını icra eden, ülke ve ülke dışı hava sahalarını muhtelif maksatlarla kullanabilen, askerî ve sivil hava kapasitesinin toplamıdır. Hava kuvvetleri bu gücün askerî unsurudur.

Bölüm Soruları

1) Bir milletin, kara sathı ve karanın hava sahası üzerinde her türlü kara harekâtını icra eden, askerî ve sivil güçlerinin toplamı aşağıdakilerden hangisidir?

- a)** Kara Gücü
- b)** Kara İç Kuvvetleri
- c)** Milli Güç
- d)** Müşterek Güç

2) Ordular ve kolordular hangi kuvvetin unsurlarıdır?

- a)** Kara Kuvvetlerinin
- b)** Deniz Kuvvetlerinin
- c)** Hava Kuvvetlerinin
- d)** Jandarma Genel Komutanlığının

3) Kara Gücü ile Kara Kuvvetleri arasındaki fark aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a)** Kara Gücü sadece ordulardan oluşur.
- b)** Kara Kuvvetlerine sivil güçlerde dâhildir.
- c)** Kara Kuvvetleri sadece kara sathında görev yapar.
- d)** Kara Gücüne sivil güçlerde dâhildir.

4) Kara Kuvvetleri neden silahlı kuvvetlerin esas unsuru olarak kabul edilir?

- a)** Mevcudu en fazla olduğu için
- b)** Deniz ve Hava kuvvetlerince kazanılanları kalıcı ve devamlı hâle getirdiği için
- c)** Türkiye'nin kara sahası büyük olduğu için
- d)** Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrili olduğu için

5) Deniz Gücü aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Deniz kuvvetlerinin muharip kısmıdır.**
- b) Deniz kuvvetlerinin tamamıdır.**
- c) Askeri ve sivil denizcilik kapasitesinin toplamıdır.**
- d) Ülkenin deniz ticaret filosudur.**

6) Deniz gücünün askerî unsuru aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Deniz Kuvvetleri**
- b) Çıkarma Filosu**
- c) Donanma Komutanlığı**
- d) Hücumbot Filosu**

7) Denizcilikle ilgili ticari kurumlar aşağıdakilerden hangisinin bir unsurudur?

- a) Deniz Kuvvetlerinin**
- b) Çıkarma Filosunun**
- c) Deniz Gücünün**
- d) Donanma Komutanlığının**

8) Deniz kuvvetleri açısından deniz deyimi aşağıdakilerden hangisini gösterir?

- a) Deniz yüzeyini**
- b) Deniz yüzeyi ve deniz altını**
- c) Deniz yüzeyi ve üzerindeki hava sahasını**
- d) Denizlerin yüzeyi, denizaltı ve deniz üzerindeki hava sahasını**

9) Aşağıdakilerden hangisi hava gücünün özelliklerindendir?

- a) Sürat
- b) Yük taşıma kapasitesi
- c) Her türlü hava şartlarında görev
- d) Ekonomi

10) Coğrafi yapı hava kuvvetleri üzerinde nasıl etki yapar?

- a) Tesirlerini artırıcı
- b) Tesirlerini artırıcı veya azaltıcı
- c) Tesirlerini azaltıcı
- d) Coğrafi yapı hava kuvvetlerini etkilemez

Cevaplar

1)a, 2)a, 3)d, 4)b, 5)c, 6)a, 7)c, 8)d, 9)a, 10)b

4. STRATEJİK HAREKÂT TERİMLERİ VE ASKERÎ COĞRAFYA İLE İLGİSİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 4.1. Stratejik Manevra**
- 4.2. Stratejik Bölge**
- 4.3. Stratejik Hedef**
- 4.4. Müşterek Harekât**
- 4.5. Müşterek Harekât Planı**
- 4.6. Birleşik Harekât**
- 4.7. Üsler**
- 4.8. Diğer Terimler**

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Sizce Çanakkale ve İstanbul Boğazları stratejik hedef midir?
- 2) Müşterek ile birleşik kelimeleri aynı anlama mı gelir ?
- 3) Müşterek harekât ile birleşik harekât aynı şey midir?
- 4) Sizce Çanakkale ve İstanbul Boğazları stratejik hedef midir?
- 5) Müşterek ile birleşik kelimeleri aynı anlama mı gelir ?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Stratejik manevra	Stratejik manevranın anlamını kavrayabilir.	Ders notunu okuyarak
Stratejik hedef	Stratejik hedefin anlamını kavrayabilir.	Ders notunu okuyarak
Müşterek harekât	Müşterek harekâtın anlamını kavrayabilir.	Ders notunu okuyarak
Birleşik harekât	Birleşik harekâtın anlamını kavrayabilir.	Ders notunu okuyarak
Üsler	Üslerin anlamını kavrayabilir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **Amfibi harekât:** Taarruz birliklerinin gemilerle düşman kıyılarına çıkarılması harekâtıdır.
- **Hava indirme harekâtı:** Birliklerin uçaklarla düşman bölgesine taşınarak paraşütle indirilmesi harekâtıdır.

Giriş

Dersin ilerleyen bölümlerinde coğrafyanın askerî harekâta tesirlerini anlayabilmek için bazı stratejik harekât terimlerinin iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu dersimizde bu terimlerden başlıcaları olan; Stratejik Manevra, Stratejik Hedef, Müşterek Harekât, Birleşik Harekât ve Üs kavramları üzerinde ağırlıklı olarak durulacaktır.

4.1. Stratejik Manevra

Hasım tarafın ve silahlı kuvvetlerinin harbe devam azim ve iradesini yok edecek veya zayıflatacak hedeflere kuvvetlerin ve gayretlerin yoğunlaştırılması ve tevcihi hareketidir. Stratejik manevralar coğrafi yapının olumlu ve olumsuz tesirleri dikkate alınarak uygulanır ve çeşitleri şunlardır:

a) Stratejik Savunma: Bilahare taarruza geçmek için gerekli kuvvet ve gayretleri hazırlamak suretiyle alınan savunma tedbirleridir. Bu tedbirler; eldeki kuvvetlerin düşmana kaptırılmamasını, hayati bölge ve kaynakların korunmasını, hasmın yıpratılmasını ve taarruz gücünün kırılmasını sağlayıcı tertip ve düzenlerin alınmasını ihtiva eder. Türk İstiklal Harbi ve II. Dünya Harbi'nde Almanların taarruzuna karşı Sovyetlerin harekâtı örnek olarak verilebilir. Ne gibi tertip, tedbir ve düzenlerin alınacağını askerî coğrafya etütleri tayin eder.

Resim 1: Stratejik savunmadan taarruza geçiş hazırlıkları

b) Stratejik Taarruz: Düşmanın harbe devamı imkânını ortadan kaldırmak, azmini ve iradesini yok etmek maksadıyla; imhayı gerçekleştirecek kuvvetlerin ve gayretlerin yoğunlaştırılması ve yöneltilmesi hareketidir. Kuvvetlerin coğrafya incelemelerine dayanır.

4.2. Stratejik Bölge

Sosyal, siyasi ve ekonomik bakımlardan Harp Gücü ve harbin sonuçları üzerinde tesirleri olan stratejik ekonomik kaynaklar, ulaştırma ve sanayi merkezleri, limanlar, boğazlar

ve kanallar gibi coğrafi bölgelerdir (İstanbul, İstanbul ve Çanakkale Boğazları gibi) Bu coğrafi bölgeleri askerî coğrafya etütleri tayin ve tespit eder.

Harita 1: Stratejik Bölge Türk Boğazları

4.3. Stratejik Hedef

Ele geçirilmeleri ve elde bulundurulmaları hâlinde stratejik gayelerin tahakkukuna hizmet eden stratejik bölgelerdir. Şunlar stratejik hedefler olabilirler:

a) Düşmanın silahlı kuvvetleri veya silahlı kuvvetlerinin büyük kısmının tertiplendiği ve ulaştırma hatlarının geçtiği bölgeler.

b) Düşmanın harp gücünün esasını teşkil eden aşağıdaki yerler:

- Hayati önemdeki endüstri, muhabere ve ticaret merkezleri,
- Ham madde ve yiyecek kaynakları,
- Memleketin iç ulaştırma ve ikmal hatları ve
- Hükümet merkezleridir.

Stratejik hedeflere askerî coğrafya etütleri karar verir.

Resim 2: İkinci Dünya Savaşı'nda Moskova'nın savunma hazırlıkları

4.4. Müşterek Harekât

Bir vazifenin başarılmaması ve bir gayenin tahakkuk ettirilmesi için Kara, Deniz, Hava Kuvvetlerinin gayretlerinin birleştirilmesi ve hedef üzerine yöneltilmesidir. Askerî coğrafya coğrafi şartların ve unsurların müşterek harekât üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz tesirleri ortaya çıkarır.

Harekât alanında müşterek gayenin tahakkuku, kullanılan kuvvetler arasında karşılıklı müdahaleyi önleyici ve karşılıklı desteği sağlayarak harekâtın etkinliğini artırıcı tedbirlerin alınmasını gerektirir.

Birden fazla kuvvetin veya kuvvet unsurunun kabiliyetine ihtiyaç gösteren bir vazifenin ifası gerektiğinde, müşterek bir komutanlık teşkil edilir ve sevk ve idarenin tek bir elde toplanması sağlanır.

Amfibi harekât ve hava indirme harekâtı; bünyelerinde değişik kuvvetlerin unsurlarını bulundurmaları itibarıyla müşterek harekâtın tipik birer örneğini teşkil ederler.

İç güvenlik harekâtı, gayri nizami harp ve özel nitelikteki diğer harekât, müşterek harekât şeklinde icra edilmeleri uygun harekât nevileridir.

Resim 3: Normandiya çıkarması müşterek harekâta mükemmel bir örnektir.

4.5. Müşterek Harekât Planı

Müşterek harekât planı, tahakkuk ettirilecek siyasi maksadın mahiyet ve kapsamına göre tek başına bir sefer planı olabileceği gibi; bir sefer planında icrası düşünülen harekât dizilerini veya birisini kapsayan bir harekât planı da olabilir.

Müşterek harekât planı; kuvvetlerin harekâtının planlamasında, harekâtın sevk ve idaresinde ve kuvvetler arası gayret birliğinin sağlanmasında coğrafi yapının tesirlerini dikkate almalı ve maksadı tahakkuk ettirecek yeterli ayrıntıyı ihtiva etmelidir.

4.6. Birleşik Harekât

Harp devletleri veya devletler grubu arasındaki menfaat çatışmalarından kaynaklanır. Millî menfaatlerinin bütününde veya bazı bölümlerinde uyum bulunan devletler, ortak tehdide karşı menfaatlerini beraber korumak veya elde etmek gayretine veya durumuna gelebilirler.

Bu gayretlerinin şeklini ve şartlarını sözleşmelere bağlayabilirler. Şekil ve şartlar içinde, askerî harekâtın koordineli veya beraberce icrası söz konusu olabilir.

Askerî harekâtın koordineli veya beraberce icrası işlemine birleşik harekât adı verilir. Diğerleri gibi birleşik harekât, esaslarını askerî coğrafya etütlerinden alır.

Resim 4: Nato ülkelerinin beraberce icra edeceği bir harekât birleşik harekâttır

4.7. Üsler

Silahlı Kuvvetlerin (Kara, Hava ve Deniz) yapacağı stratejik harekâtın hazırlıkları ve lojistik desteği için kullanılan coğrafi bölgelerdir. Bu bölgeler, kuvvetlerin yığınağına müsait bölgeler olabileceği gibi deniz ve hava limanları da olabilir. Üsler stratejik gayelere hizmet eden yollar üzerinde bulunurlar.

Resim 5: İncirlik hava üssünden bir görünüm

Kara kuvvetlerinin kullandığı üsler; harekât üssü; deniz kuvvetlerinin kullandığı üsler, deniz üssü; hava kuvvetlerinin kullandığı üsler hava üssüdürler. Üslerde, deniz, hava ve kara kuvvetlerinin limanları, havuzları, tamirhaneleri, cephane ve akaryakıt depoları, çeşitli ikmal maddeleri, hastaneler, iskân tesisleri, uçuş meydan ve pistleri, hava savunma sistemleri, karargâh teşkilleri bulunur. Ana üsler, silahlı kuvvetler için onarım, yeniden üretim ve inşa ile ikmal ve eğitim sağlayan tahkimli ve teferruatlı üslerdir. Harekât üsleri ise stratejik ve taktik harekâtın başlaması ve devamına imkân veren ve ana üsler kadar teferruatlı olmayan üslerdir. Üslerin seçimine, tayinine ve teşkiline askerî coğrafya etütleri karar verir.

4.8. Diğer Terimler

a) Müşterek Planlama: Bir harekâtın veya harekât dizilerinin başlangıcından hedefe ulaşılmasına kadar coğrafi yapının etkileriyle birlikte cereyan tarzını tahayyül ederek, vazife alan bütün kuvvetlerin, bütün güçlerin ayrı ayrı ve müşterek gayretlerini yerce ve zamanca tanzim etme işlemidir.

b) Stratejik İstikamet: Stratejik hedeflere el atan ve stratejik birliklerin harekâtına elverişli olan coğrafi istikametlerdir. Stratejik bölgeleri birleştiren yollar, stratejik birliklerin açılma ve yayılmasına müsait olan mihverler bu terim içinde mütalaa edilirler. İstanbul - Edirne-Sofya veya Erzurum -Kars - Gümrü (İleninakan) gibi. Askerî coğrafya etütlerinde belirtilir.

c) Stratejik Kaynak: Harp gücünü etkileyen stratejik ham madde kaynaklarıdır. Petrol, kauçuk, kömür, demir, uranyum, altın vb. Stratejik ham madde kaynaklarını askerî coğrafya ortaya çıkarır.

d) Harekât: Bir vazifenin başarılmaması ve bir gayenin tahakkuk ettirilmesi için yapılacak faaliyetlerin bütünüdür. Harekât stratejik ve/veya taktik mahiyette olabilir. Stratejik seviyede harekât askerî coğrafya etütlerine, taktik seviyede harekât, harekât bölgesi etütlerine dayanır.

e) Yığınak: Stratejik harekâtın yürütülmesine tahsis edilen kuvvetlerin ve bunların lojistik desteğinin harekâtın başlaması istenen bölgeye intikal ettirilmesi ve toplanmasıdır. Coğrafi yapının yığınağa tesirleri askerî coğrafya etütlerinde belirtilir.

f) Sefer Planlaması: Muhtemel cephelere görevle uyumlu kuvvetlerin hazırlanması, tahsisi ve bunların yurtiçi kaynaklarından desteklenmesi dâhil, harbin askerî hedeflerini ele geçirmek ve elde bulundurmak için kuvvetlerin icra edecekleri harekât dizilerini ihtiva eder. Mahiyet ve kapsamları itibarıyla bir seri müşterek harekâtı veya muayyen bir müşterek harekâtı ihtiva edebilirler. Bu nedenle müşterek harekât planlaması esas itibarıyla bir sefer planlamasıdır. Sefer planlaması askerî coğrafyaya istinat eder.

g) Sevk ve İdare: Harbin ve harekâtın hedeflerini elde edecek stratejik ve taktik kuvvetlerin millî menfaat ve harp prensiplerine uygun olarak teşkili, teçhizi, eğitimi ve kullanılmasını sağlayan bir sanattır. Kuvvetlerin coğrafi yapının (şartların ve unsurların) tesirlerini dikkate almaksızın sevk ve idaresi büyük kayıplara sebep olur.

h) Komuta ve Kontrol: Komuta kontrol, her seviyede planlanmış harekâtın icrasını takip ve kontrol işlemidir. Komuta kontrol işleminin isabetli ve etkili olması için rapor sistemlerinin, muhabere sistemlerinin ve istihbarat sistemlerinin kesintisiz ve eksiksiz çalışması gereklidir. Bu üç sistemin muharebe idare yerleriyle, durum odaları ile yürütülen harekâtı yönlendiren harekât merkezleri ile bağlantılı olmaları; sistemlerden gelen bilgilerin

bu merkezlerde dost ve düşman durumlarını son şekilleriyle gösterecek tarzda işlenebilir olmaları gereklidir.

i) Hava Üstünlüğü: Tarafların harp alanında serbest hareket edebilmeleri için yapılan hava mücadelesidir. Kara, Deniz ve Hava harekâtının başarısı, elde edilecek hava üstünlüğünün derecesine bağlıdır.

j) Hava Hâkimiyeti: Havalarda hiçbir düşman uçağının uçmasına imkân tanımayacak derecede sağlanan kati hava üstünlüğüdür.

k) Deniz Üstünlüğü: Tarafların deniz ulaştırmalarının emniyetini ve devamını sağlamak maksadıyla denizlerde yaptıkları mücadeledir. Silahlı kuvvetlerin stratejik harekâtına denizlerden gelen tehditler, deniz üstünlüğünün derecesi oranında önlenebilir veya yok edilebilir.

l) Deniz Hâkimiyeti: Denizlerde hiçbir düşman gemisinin bulunmasına imkân tanımayacak derecede sağlanan kati deniz üstünlüğüdür. Kayıtsız ve şartsız bir hâkimiyetin tesis edilmesi çok güçtür. Büyük devletler askerî ve ekonomik maksatlar ve deniz ulaştırma yollarının tam kontrolü ve harekâtın denizlerden desteği için denizlerde hâkim olmaya çalışırlar.

m) Denizlerin Kontrolü: Denizlerin kullanılmasında emniyetin uygunluğu elastikiyetin ve harekât etkinliğinin artırılmasını sağlayan bir hizmettir.

n) Muharebe: Taktik bir maksadın tahakkuku için iki tarafın silahlı kuvvetleri arasında silahlı mücadeledir.

Uygulamalar

Türkiye, Balkanlar ve Orta Doğu bölgelerini gösterir bir harita üzerinde Kosova ve Türkiye'nin konumunu inceleyiniz

Uygulama Soruları

- 1)** İncirlik üssünün önemi sizce nereden kaynaklanmaktadır?
- 2)** Kosova’da bulunan ABD üssü Camp Bondsteel’in önemi nereden kaynaklanmaktadır?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Stratejik manevra, hasım tarafın ve silahlı kuvvetlerinin harbe devam azim ve iradesini yok edecek veya zayıflatacak hedeflere kuvvetlerin ve gayretlerin yoğunlaştırılması ve tevcihi hareketidir. Stratejik manevralar coğrafi yapının olumlu ve olumsuz tesirleri dikkate alınarak uygulanır ve çeşitleri şunlardır:

1) Stratejik Savunma: Bilahare taarruza geçmek için gerekli kuvvet ve gayretleri hazırlamak suretiyle alınan savunma tedbirleridir.

2) Stratejik Taarruz: Düşmanın harbe devamı imkânını ortadan kaldırmak, azmini ve iradesini yok etmek maksadıyla; imhayı gerçekleştirecek kuvvetlerin ve gayretlerin yoğunlaştırılması ve yöneltilmesi hareketidir.

Stratejik hedef, ele geçirilmeleri ve elde bulundurulmaları hâlinde stratejik gayelerin tahakkukuna hizmet eden stratejik bölgelerdir.

Müşterek harekât, bir vazifenin başarılmaması ve bir gayenin tahakkuk ettirilmesi için Kara, Deniz, Hava Kuvvetlerinin gayretlerinin birleştirilmesi ve hedef üzerine yöneltilmesidir. Askerî coğrafya, coğrafi şartların ve unsurların müşterek harekât üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz tesirleri ortaya çıkarır.

Askeri harekâtın koordineli veya beraberce icrası işlemine birleşik harekât adı verilir. Diğerleri gibi birleşik harekât, esaslarını askerî coğrafya etütlerinden alır.

Üsler, silahlı kuvvetlerin (Kara, Hava ve Deniz) yapacağı stratejik harekâtın hazırlıkları ve lojistik desteği için kullanılan coğrafi bölgelerdir. Bu bölgeler, kuvvetlerin yığınağına müsait bölgeler olabileceği gibi deniz ve hava limanları da olabilir. Üsler stratejik gayelere hizmet eden yollar üzerinde bulunurlar.

Bölüm Soruları

1) Stratejik manevra şekilleri aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Stratejik Savunma ve Geri Çekilme**
- b) Stratejik Savunma ve Oyalama**
- c) Stratejik Savunma ve Hava Hücüm harekâtı**
- d) Stratejik Savunma ve Stratejik Taarruz**

2) Stratejik manevralar planlanırken askerî coğrafyadan nasıl istifade edilir?

- a) Coğrafi yapının olumlu ve olumsuz tesirleri dikkate alınır**
- b) Coğrafi yapı esas planlanma unsurudur**
- c) Coğrafi yapının kara harekâtı üzerine etkisi incelenir**
- d) Coğrafi yapının taarruz üzerine etkileri dikkate alınır**

3) İkinci Dünya Harbi'nde Alman taarruzlarına karşı siyasetlerin uyguladığı stratejik savunmadan coğrafyadan hangi şekilde istifade edilmiştir?

- a) Gece baskınlarıyla hasmın yıpratılması**
- b) Hasmın yıpratılması ve taarruz gücünün kırılması**
- c) Hasmın belli bölgelere kanalize edilmesi**
- d) Denizlerden engel olarak istifade etme**

4) Coğrafyadan istifade ederek hasmın derinliklerde yıpratılması ve taarruz gücünün kırılmasını sağlayan ve taarruzla zafere ulaşan stratejik savunma harbi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Körfez Harbi**
- b) İkinci Dünya Savaşı'nda Almanların Sovyetler Birliğine Taarruzu**
- c) Türk İstiklal Harbi**
- d) ABD'nin Irak'ı işgali**

5) Bir bölgenin stratejik bölge olup olmadığına nasıl karar verilir?

- a) İstihbarat bilgileri ile**
- b) Konsept çalışmaları ile**
- c) Askerî coğrafya etütleri ile**
- d) Doktrin çalışmaları ile**

6) Müşterek harekâtın planlanmasında askerî coğrafyadan aşağıdakilerden hangi şekilde istifade edilir?

a) Askerî coğrafya, coğrafi şartların müşterek harekât üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz tesirleri ortaya çıkarır.

- b) Askerî coğrafya silahların cinsini tayin eder.**
- c) Askerî coğrafya harp prensiplerine olan ihtiyacı ortadan kaldırır.**
- d) Askerî coğrafya haritaya olan ihtiyacı ortadan kaldırır.**

7) Birleşik harekât ile askerî coğrafya ilişkisi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak ifade edilmiştir?

- a) Birleşik harekâta askerî coğrafyaya ihtiyaç yoktur.**
- b) Diğer harekâtlar gibi birleşik harekât da esaslarını askerî coğrafya etütlerinden alır.**
- c) Askerî coğrafya birleşik harekâtı kabul etmez.**
- d) Birleşik harekât ihtiyaç olduğunda askerî coğrafyayı dikkate alır.**

8) Üs bölgelerinin seçimine, tayinine ve teşkiline karar verilmesinde aşağıdakilerden hangisi mutlaka dikkate alınır?

- a) Bölgenin nüfus yapısı**
- b) Stratejinin faktörleri**
- c) Yer altı kaynaklarının mevcudiyeti**
- d) Askerî coğrafya etütleri**

9) Stratejik seviyede harekât aşağıdakilerden hangi etütlere dayanır?

a) Harekât bölgesi etütlerine

b) Askerî coğrafya etütlerine

c) Zemin etütlerine

d) Arazi etütlerine

10) Aşağıdakilerden hangisi stratejik hedef değildir?

a) Hükümet merkezleri

b) Ham madde ve yiyecek kaynakları

c) Memleketin ulaştırma ve ikmal hatları

d) Dağlık bölgeler

Cevaplar

1)d, 2)a, 3)b, 4)c, 5)c, 6)a, 7)b, 8)d, 9)b, 10)d

5. COĞRAFİ YAPININ ASKERÎ HAREKÂT ÜZERİNE TESİRLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

5.1. Silahlı Kuvvetler ve Coğrafi Yapı

5.2. Coğrafi Unsurların Askerî Harekât Üzerine Tesirleri

5.2.1. Bölgenin Dünya Üzerindeki Yeri

5.2.2. Bölgenin Sınırları

5.2.3. Bölgenin Şekli ve Yüzölçümü

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Ege Denizi'nde Yunanistan'a ait adaların Türkiye'nin savunması üzerine ne gibi etkileri olabilir?
- 2) Türkiye Avrupa'nın ortasında bir ülke olsaydı silahlı kuvvetlerinin yapısı farklı mı olurdu?
- 3) Türkiye'nin şekli ve yüzölçümü savunma harekâtını kolaylaştırır mı?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Silahlı kuvvetler ve coğrafi yapı	Silahlı kuvvetler üzerine coğrafi yapının tesirlerini anlayabilir.	Ders notunu okuyarak
Bölgenin Dünya üzerindeki yeri	Bölgenin Dünya üzerindeki yerinin askerî harekât üzerine tesirlerini anlayabilir.	Ders notunu okuyarak ve harita incelemesi ile
Bölgenin sınırları	Bölgenin sınırlarının askerî harekât üzerine tesirlerini anlayabilir.	Ders notunu okuyarak ve harita incelemesi ile
Bölgenin şekli ve yüzölçümü	Bölgenin şekli ve yüzölçümünün askerî harekât üzerine tesirlerini anlayabilir.	Ders notunu okuyarak ve harita incelemesi ile

Anahtar Kavramlar

- **Harekât Mihveri:** Askerî harekâtın takip ettiği veya cereyan ettiği genel istikamet

Giriş

Coğrafi yapının askerî bakımdan incelenmesi, stratejik düşüncelere, gaye veya hedeflerin teşhisine ve silahlı kuvvetlerin harp alanında etkinliğinin değerlendirilmesine imkân sağlar. Harp tarihi, harekât yapılan sahanın büyüklüğü ile bu saha içinde harekâtı başarıyla yürütecek kuvvetler arasında sıkı bir ilişkinin mevcut olduğunu göstermiştir.

5.1. Silahlı Kuvvetler ve Coğrafi Yapı

Coğrafi yapı askerî harekât üzerine tesir eder. Coğrafi unsurların harekât üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz tesirleri ortaya koymak; askerî harekâtın başarılması için bunlardan ayrı bir güç olarak istifade edilmesini mümkün kılar.

Coğrafi yapının incelenmesi, gelecek harplerin stratejik bakımdan hangi bölgelerde nasıl ve ne şekilde ortaya çıkabileceği, kuvvetlerin ana ve tali harekât mihverleri ve hedefleri, savunma bölgeleri, askerî harekâtın icrası sırasında coğrafi unsurlardan nasıl yararlanılacağı, bir ülkenin ve o ülke içerisindeki coğrafi bölgelerin doğal ve ekonomik kaynakları ve gücü hakkında esaslar verir.

Harbin başlıca ve vazgeçilmez unsuru olan insan, tabiatın kucağında yaşar. Coğrafi yapı, milletlerin hayatında, gelişmesinde ve faaliyetlerinde devamlı surette rol oynar. Milletlerin meydana getirdiği silahlı kuvvetler; yığınak, intikal, muhabere, iskân ve iaşe, ikmal ve ulaştırma faaliyetlerini ve birbirleriyle olan mücadelelerini coğrafi şartlar ve unsurlar içinde yapar. Coğrafi güçlükleri yenen veya onlardan bir güç olarak istifade etmesini bilen ordular harbi kazanır. Aksi hâlde acı kayıplara uğrar. Napolyon'un 1812 ve Hitler'in 1941 Moskova seferlerinde, Ruslar; Alman ve Fransız ordularını, coğrafi yapının kendilerine sağladığı avantajlardan faydalanmasını bildikleri için mağlup etmişlerdir. Ayrıca yine Ruslara karşı girişilen 1914 Sarıkamış Taarruzu'nda Türk ordusunu, kış mevsimi ve üzeri karlarla örtülü Allahuekber Dağları, başka bir deyişle coğrafi şartlar yenmiştir. Coğrafi yapının askerî bakımdan incelenmesi, stratejik düşüncelere, gaye veya hedeflerin teşhisine ve silahlı kuvvetlerin harp alanında etkinliğinin değerlendirilmesine imkân sağlar.

Harp tarihi, harekât yapılan sahanın büyüklüğü ile bu saha içinde harekâtı başarıyla yürütecek kuvvetler arasında sıkı bir ilişkinin mevcut olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda insanla coğrafi yapı (mekân) arasındaki oran ayrı şekillerde ortaya çıkmıştır. Coğrafi yapı, tarihteki tecrübelerle dayanılarak, derinliği ve genişliği nispetinde, üzerinde ne kadar bir kuvvetin kullanılması gerektiğine ışık tutar. Buna tesir eden faktörler şunlardır:

- Silahlar,
- Silahları kullanan askerlerin ustalığı,
- Harp sahasında silahlı kuvvetleri destekleyen ekonomik güç,
- Hava silahlarında yeni buluşlar ve hava teknolojisi,
- Hava üstünlüğü,
- Coğrafi yapının özellikleri,
- Komutanın kendi stratejisini yürütmek için coğrafi yapıyı bir güç olarak kullanabilme sanat ve kabiliyetidir.

Coğrafi yapıyla bu yapı içinde kullanılacak kuvvet miktarının oranında isabetli olmak, taktik alanda olduğu kadar stratejik alanda da önemlidir. Stratejik oran, harekâtın planlanması esnasında dikkate alınması ve taktik oran ise taarruzda ve savunmada bir birliğin ne kadar bir cepheyi kaplayabileceğine karar verilmesi gereken iki önemli faktördür.

Silahlı kuvvetlerin hazırlanmasında, donatılmasında ve harp için sevk ve idare edilmesinde coğrafi yapının, coğrafi şartların ve coğrafi unsurların rolü büyüktür.

Coğrafi yapının askerî harekât üzerine tesirleri, coğrafi yapıyı meydana getiren unsurların tahlili ile ortaya çıkarılır. Bun unsurlar, genel coğrafyaya ve genel coğrafyanın bölümleri olan fizikî, biyolojik ve beşerî coğrafyaya istinat ederler. Bir bölgenin askerî harekât üzerine tesirli olabilecek coğrafi unsurları şunlardır:

- Dünya üzerindeki yeri
- Sınırları
- Şekli ve yüzölçümü
- Yüzey şekilleri
- Hidrografik yapısı
- Hava ve iklim şartları
- Suni arızalar
- Jeolojik yapısı
- Biyolojik yapısı
- Sosyal durumu
- Ekonomik durumu
- Siyasi durumu

5.2. Coğrafi Unsurların Askerî Harekât Üzerine Tesirleri

5.2.1. Bölgenin Dünya Üzerindeki Yeri

Bir bölgenin dünya üzerindeki yeri, o bölgenin tarihi değeri ve önemi ile birlikte incelenir. Bu inceleme, bölgenin askerî harekâta sahne olma derecesini, bölgenin korunması için alınacak tertip ve tedbirlerle, kuvvet ihtiyacını ve bu kuvvetin tatbik edeceği harp doktrinini belirler. Milletlerin dünya üzerinde işgal ettikleri coğrafi alan seçilecek askerî harekâtın gaye ve hedeflerine, türüne ve uygulama esaslarına tesir eder.

Bir ülkenin dünya üzerindeki yerinin stratejik tahlili neticesinde belirlenecek harp doktrini taarruz veya savunma olur. Güçlü devletlerle çevrilmiş ve bu devletlere nazaran zayıf olan bir ülke savunma harp doktrinini, etrafındaki devletlere kıyasla güçlü bulunan bir memleket ise taarruz harp doktrinini benimser.

Güçlü devletlerle çevrilmiş bulunan ülkeler askerî güçlerini kuvvetli bulundurmaya mecburdurlar.

Sınırını çevreleyen coğrafi arızanın durumuna göre devletler şu hâllerde bulunurlar:

a)Etrafı tamamen denizlerle çevrili olan devletlerdir. Bunlara ada devleti denir.

b) Etrafı kısmen kara, kısmen denizle çevrili olan devletlerdir. Bunlara kenar devleti denir.

c) Hem kara hem de denizlerle çevrili geniş topraklara sahip olan devletlerdir. Bunlara kıta devleti denir.

d) Kara sınırları uzun kıta içinde bulunan yüzölçümü nispeten küçük devletlerdir. Bunlara kıta içi devleti denir.

Devletler, ada, kıta, kenar ve kıta içi devleti oluş durumlarına göre silahlı kuvvetlerine yön verirler. Ada devletlerine tehdit, denizlerden ve havalardan geleceğine göre bu devletlerin deniz ve hava kuvvetleri birbirlerine eşit ve kara kuvvetlerinden üstün olur. Ada devletlerinin bekası denizlerde güçlü olmasına bağlıdır. Kenar devletleri aynı anda hem denizden hem karadan hem de havadan tehdiye maruzdur. Bu nedenle hava, kara ve deniz kuvvetleri eşit güçte bulundurulur. Kıta devletleri, hava ve kara kuvvetlerini eşit, fakat deniz kuvvetlerini üstün durumda bulundurmaya eğilimlidirler.

Bir devlet, kıtaları veya devletleri birbirine bağlayan ana stratejik yollar üzerinde bulunursa, bu devletin ülkesi sık sık harp alanı olur ve istilaya uğrar.

Bir devlet, kendi millî menfaatlerine zıt iki veya daha fazla cepheye harp edebilir. Bu durum o devletin silahlı kuvvetlerini birden fazla cepheye bölmeye zorlar.

Büyük devletler arasında kalan ve stratejik değeri yüksek olan ülkeler, dünya üzerinde bulundukları yerin özellikleri nedeniyle istemeseler de harbe girerler. I ve II. Dünya Harpleri'nde, Belçika ve Hollanda'nın durumu ile Çekoslovakya, Macaristan ve Romanya'nın durumu buna örnek teşkil eder. Bu devletler tarafsız kalmak ve harbe katılmamak istemelerine rağmen harbe sürüklenmişlerdir.

Ülkelerin dünya üzerinde bulundukları yerler, devletlerin siyasi faaliyetlerine de etki eder. Devletler coğrafi mevkilerinin özellikleri itibarıyla global siyasi teşekküllere dâhil olurlar, tarafsız kalırlar veya bir tarafa müzahir (yakın) görünürler. NATO ve Varşova Pakt'larının kurulması gibi.

Bir bölgenin dünya üzerindeki yerinin askerî harekât üzerine yapacağı tesirlerin, derecesi ve önemine özellikle şu hususlar etki eder:

- Deniz geçitleri, boğazlar ve kanallarının özelliği veya bunlara olan yakınlık derecesi,
- Ana stratejik mihverler veya ticaret yolları üzerinde bulunması ve
- Stratejik ham madde kaynaklarıdır.

5.2.2. Bölgenin Sınırları

Bir ülkenin sınırları kara, deniz ve hava olmak üzere üç çeşittir. Bu sınırlar devletleri birbirinden ayıran siyasi çizgilerdir. Devletlerin siyasi bütünlüklerini ve ülkelerin büyüklüklerini ifade eder. Coğrafi yapı üzerinde geçirildiği noktalar ve istikametler milletlerarası antlaşmalarla tespit edilir. Kara sınırları doğal ve yapay olurlar. Doğal sınırlar dağ silsileleri, nehirler, denizler, boğazlar ve kanallar gibi coğrafi arızalara dayanırlar. Yapay kara sınırları bölgenin coğrafi yapısı üzerinde belirli doğal noktalar bulunmadığı zaman tatbik edilirler.

Resim 1: Türkiye-Suriye sınırı yapay sınır örneğidir

Askeri anlamda kara sınırları, savunma kolaylıkları veya güçlükleri ve geçiş imkânları bakımlarından incelenirler. Askerî teknolojiye gelişmeler kara sınırlarının savunma kolaylıklarından çok geçiş imkânları üzerinde durulmasını gerektirir. Yalnız savunma kolaylıkları esas alınırsa, kara sınırları aşağıdaki şekillerde tayin ve tespit edilirler:

- Dağların tepeler hattından
- Nehirlerin talveg hattından geçirilir
- Denizler en doğal sınırlar olur

Kara sınırlarının yukarıdaki şekillerde tespiti, savunmayı kolaylaştırır, taarruzu zorlaştırır. Sınırlar bazı hâllerde bir taraf aleyhine geçirilmiş olur. Böyle bir durum diğer tarafa daha harbin başlangıcında üstünlük temin eder. Nehirler, dağlar ve denizler doğal engeller olduklarından kara sınırlarının korunmasında nispeten emniyet sağlarlar.

Sınırlar tespit edilirken dil, din, kültür gibi tarihi ve sosyal şartlar da dikkate alınır. Kara sınırlarının şekli de askerî harekâta tesir eder. Devletlerin kara sınırları, birbirlerine göre şu şekillerde bulunurlar:

- İç Bükey Sınırlar
- Dış Bükey Sınırlar
- Düz Sınırlar

Kara sınırlarının şeklinin askerî harekâta tesirleri, yapılacak harekâtın çeşidine göre kıymetlendirilir. Bu tesirler, stratejik taarruzda ve stratejik savunmada birbirinden farklı olurlar.

a) Stratejik Taarruza Kara Sınırlarının Şeklinin Tesirleri:

- **İç Bükey Sınırlar:**

Taarruz eden tarafa sınırın dış çevresinde yığınaklanma imkânı verir. Sınırın dış çevresinde toplanan kuvvetler, kavisin dış kanatlarından, karşı tarafın yan ve gerileri istikametinde taarruz etme fırsatı bulur. Böyle bir taarruz, sınırların durumuna göre çift ya da tek taraflı kuşatma manevrasının tatbikini zorunlu kılar. II. Dünya Harbi'nde, Alman ordusu, Polonya'nın sınırlarının şeklinden faydalanmak suretiyle kavisin dış kanatlarında yığınaklanmış ve iki taraflı kuşatmayla kısa zamanda Varşova ve Brestlitovsc'ta birleşerek Polonya ordusunun imhasını sağlamıştır. Polonya ise sınırların şeklini ve Almanların yığınaklanmasını dikkate almadıklarından asıl kuvvetleriyle sınırlara yakın yığınaklanıp, karşı tarafın işini kolaylaştırmışlardır.

- **Dış Bükey Sınırlar:**

Taarruz eden tarafa sınırın karşı taraf arazisine doğru girdiği bölgede ve merkezde yığınaklanma imkânı verir. Kavisin merkezinde toplanan kuvvetler, asıl kuvvetlerle karşı tarafın derinliğine doğru kısa mesafeden taarruz etme fırsatı bulurlar ve stratejik hedeflere kıza zamanda el atarlar. Böyle bir taarruz; yarma manevrasının uygulanmasını zorunlu kılar.

- **Düz Sınırlar:**

Taarruz eden taraf, kavisin dış kanatlarında kuşatıcı şekilde yığılmaklanma imkânı bulamaz. Sınırların bir veya birden fazla kesimlerinden ve zayıf noktalarından taarruzun geliştirilmesi imkânlarını arar. Böyle bir taarruz cephe taarruzu manevrasının uygulanmasını zorunlu kılar.

b) Stratejik Savunmaya Kara Sınırlarının Şeklinin Tesirleri:

- **İç Bükey Sınırlar:**

Savunan kuvvetlerin sınırlara yakın yığılmaklanması, cephelerinin merkezden yarılmaları tehlikesini doğurur. Böyle bir yığılmaklanma, arazi kaybedilmesi endişesiyle, kuvvetlerin sınırlar boyunca geniş arazide dağılmasına ve karşı tarafın asli harekât mihveri üzerinde zayıflamasına sebep olur. Bu nedenle, savunan tarafı sınırın ülke arazisine doğru girdiği noktaya istinat ettirmek suretiyle çizilecek sınıra teğet bir hattın üzerinde veya daha gerisinde tertiplenmeye zorlar.

Harita 1: Hırvatistan ve Bosna-Hersek sınırı iç bükey sınırdır

- **Dış Bükey Sınırlar:**

Savunan kuvvetlerin sınırlara yakın yığılması, büyük kuvvetlerin kuşatılmasına yol açar. Bu nedenle, savunan tarafı sınırın karşı taraf arazisine girmek suretiyle yaptığı kavisin tabanındaki iki ucunu birleştirmek suretiyle çizilecek giriş üzerinde veya bu girişin daha gerisinde tertiplenmeye zorlar.

- **Düz Sınırlar:**

Savunan kuvvetleri, taarruz eden tarafın asli harekât mihveri ortaya çıkarılıncaya kadar ihtiyatlarını güçlü tutmaya sevk eder.

Sınırların ikmal yollarına nazaran eğri olması, emniyetini tehlikeye düşürür. Taarruz eden taraf bu yolları kolaylıkla tehdit eder, keser veya kontrol altında tutar. Özetle sınırlar askerî harekâta başlıca üç özelliği ile tesir ederler:

- Geçirildikleri coğrafi arızaların yerleri ve özellikleri bakımından
- Şekilleri bakımından
- Geçiş imkânları bakımından

5.2.3. Bölgenin Şekli ve Yüzölçümü

Bir bölgenin şekli ve yüzölçümü; sınırlandırıldığı hudutların meydana getirdiği geometrik şekil, bu şekil içinde kalan coğrafi alan ve bu alana etki edebilecek yarımadalar ve adaları ifade eder.

Coğrafi alanı, batı-doğu istikametinde geniş olan ve kuzey-güney istikametinde derinliği az bulunan bir bölgeye, doğu-batı istikametinde taarruz eden kuvvetler, geniş bir alan içerisinde savunan kuvvetlerin birbiri gerisindeki mukavemet hatlarıyla karşılaşır, ikmal yolları uzar, zaman kaybeder ve derinliği gittikçe uzayan böyle bir bölgede yıpranır. Uzayan ikmal yollarının emniyet altına alınması veya kontrol altında tutulması ihtiyacı onu kuvvet ayırmaya zorlar ve kuvvetlerini derin bir bölgede dağıtmasına sebep olur. Aynı kuvvetler; derinliği kuzey-güney istikametinde az olan bu bölgeye güney-kuzey istikametinde taarruz ederse savunmanın cephesini kolaylıkla yarar, kısa zamanda büyük kazançlar sağlar. Dikdörtgen şeklinde olan bölgelerin uzunlamasına savunulması aksi duruma nazaran avantaj sağlar. Mütecavizi, derinliğine ve geniş bir bölgede yıpratmaya, zaman kazanmaya ve eldeki kuvvetleri yeniden tertipleyip düzenlemek suretiyle karşı taarruzlarla onu imha etmeye fırsatlar oluşturur.

Bir bölgenin coğrafi alanının yüzölçümü itibarıyla büyüklüğü veya küçüklüğü, stratejik manevraların seçimine tesir eder. Derinliği ve genişliği fazla olan bölgeler stratejik savunmaya elverişlidir. Mütecavizi derinlikte yıpratmak, ikmal yollarını uzatacak ve zaman kazandıracak imkânlar sağlar.

Bir bölgenin tek bir alan içerisinde istikrarlı sınırlar içinde bulunması ya da çeşitli nedenlerle parçalanmış ve dağılmış olup olmaması da silahlı kuvvetlerin süratle toplanabilmesi ve tehdide müdahale edebilmesi açısından askerî harekâta tesir eder.

Harita 2: Türkiye coğrafyası doğu-batı istikametinde stratejik savunma derinliği sağlar

Mütecavizin tehditlerine, ülkesinin derinliğinde mukavemet etme imkânları bulunan devletler; tehdit meydana geldiğinde, stratejik savunma yaparlar ve bu savunmalarını memleket derinliklerinden beslerler. Böyle bir savunma yapan devlete, karşı devletin stratejik taarruz yapabilmesi ve kazanç sağlayabilmesi; ancak, kıyaslanamayacak ölçüde askerî güce sahip olmasıyla mümkündür.

Stratejik taarruzlara karşı şekilleri bakımından hassas durumda bulunan devletler, başarılı bir stratejik savunma yapamazlar.

Bir devletin coğrafi alanlarının geniş olması, silahlı kuvvetlerini kaydırmada büyük mesafeleri kat ettirmek zarureti doğuracağından, stratejinin zaman unsuru üzerine tesirli olur. Kuvvetleri süratle bir bölgeden başka bir bölgeye intikal ettirmek için hareket kabiliyeti yüksek ve hızlı olan araçlara ve vasıtalara ihtiyaç artar.

Karaların denize doğru bir çıkıntısı olan yarımadalar ve coğrafi konumları itibarıyla ülkelere yakın bulunan adalar askerî harekâta değişik şekillerde tesir ederler.

Yarımadalar: Üç yanı denizlerle çevrili ve bir yanı karaya bağlı kara parçalarıdır.

- Yarımadalar yanlarının denizlere dayalı olması nedeniyle mütecavizin denizden yapacağı tesirlere açık bulunurlar. Bu nedenle, yarımadaları savunan kara kuvvetleri yarlarda kuvvetli bir deniz desteğine ihtiyaç duyarlar.

- Deniz üstünlüğü savunan tarafın elinde bulunduğu müddetçe, yarımadalar az kuvvetle savunulabilirler.

- Bir bölgede, stratejik değeri yüksek olan mevkilere yakın olan yarımadalar amfibi tehditlere maruz kalırlar. Böyle bir bölgeyi savunan kuvvetleri, kuvvet ayırmaya zorlarlar.

Adalar: Tümü su ile çevrili kara parçalarıdır. Deniz ortası adalar ve kıyı karşısı adalar olarak ikiye ayrılırlar. Adalar askerî harekâta aşağıdaki durumlarıyla tesir ederler:

- Coğrafi konumları: Ülke kıyılarına yakın bulunan adalar, ülkeyi tehdit ederler. Taarruz eden tarafın kara, hava ve deniz kuvvetlerine harekât ve ikmal kolaylıkları sağlarlar. Ülkeye yönelik bir amfibi harekât için üs teşkil ederler. Bu adalarda inşa edilecek deniz ve hava limanları, topçu ve füzeler, amfibi kuvvetlerin ülkenin derinliklerinde ilerlemesine destek olurlar.

- Stratejik deniz ulaştırma yollarını kontrol altında tutan ve stratejik bölgelere yakın olan adalar, güçlü devletlerin tehditlerine maruzdur.

- Okyanuslarda ve büyük denizlerde, uzun mesafelerle birbirinden ayrılmış bulunan adalar stratejik deniz ve hava harekâtı için üs teşkil ederler. Adaların stratejik değerlerinin yüksek olması şu hususlara bağlıdır:

- Stratejik bölgelere ham madde kaynaklarına, boğaz ve kanallara yakınlığı,

Harita 3: Ege adaları Türkiye'yi kuşatmış ve mahkûm duruma düşürmüştür

- Stratejik deniz, ticaret ve ulaştırma yollarını kontrol altında bulundurması
- Adaların sahip olduğu, stratejik ham maddeler, sanayi ve ticari tesisler, hava ve deniz üsleri ve limanları askerî harekâtı olumlu yönde etkilerler.

Uygulamalar

Bölge haritası üzerinde Türkiye'nin şekli, büyüklüğü ve sınırlarının şeklini inceleyiniz.

Uygulama Soruları

1. Türkiye'nin şekli ve yüzölçümü askerî harekâtı nasıl etkiler?
2. Türkiye-Suriye sınırı ne tip bir sınırdır? Askerî harekâtı nasıl etkiler?
3. Kıbrıs Adası'nın Türkiye'nin savunması üzerine ne gibi etkisi olabilir?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Coğrafi yapının incelenmesi, gelecek harplerin stratejik bakımdan hangi bölgelerde nasıl ve ne şekilde ortaya çıkabileceği, kuvvetlerin ana ve tali harekât mihverleri ve hedefleri, savunma bölgeleri, askerî harekâtın icrası sırasında coğrafi unsurlardan nasıl yararlanılacağı, bir ülkenin ve o ülke içerisindeki coğrafi bölgelerin doğal ve ekonomik kaynakları ve gücü hakkında esaslar verir.

Bir ülkenin dünya üzerindeki yerinin stratejik tahlili neticesinde belirlenecek harp doktrini taarruz veya savunma olur. Güçlü devletlerle çevrilmiş ve bu devletlere nazaran zayıf olan bir ülke savunma harp doktrinini, etrafındaki devletlere kıyasla güçlü bulunan bir memleket ise taarruz harp doktrinini benimser.

Askeri anlamda kara sınırları, savunma kolaylıkları veya güçlükleri ve geçiş imkânları bakımlarından incelenirler. Askerî teknolojideki gelişmeler kara sınırlarının savunma kolaylıklarından çok geçiş imkânları üzerinde durulmasını gerektirir.

Bir bölgenin coğrafi alanının yüzölçümü itibarıyla büyüklüğü veya küçüklüğü, stratejik manevraların seçimine tesir eder. Derinliği ve genişliği fazla olan bölgeler stratejik savunmaya elverişlidir. Mütecavizi derinlikte yıpratacak, ikmal yollarını uzatacak ve zaman kazandıracak imkânlar sağlar.

Bölüm Soruları

1) Napolyon'un 1812 ve Hitler'in 1941 Moskova seferlerinde Rusların başarılı olmasının sebeplerinden biri de aşağıdakilerden hangisidir?

- a)** Ruslar coğrafi yapıdan faydalanmasını bilmişlerdir
- b)** Napolyon coğrafi yapıdan faydalanmasını bilmiştir
- c)** Hitler coğrafi yapıdan faydalanmasını bilmiştir
- d)** Rus kayak birliklerinin gece baskınları

2) Silahlı kuvvetlerini oluştururken; hava, kara ve deniz kuvvetlerini eşit güçte bulundurması gereken devlet tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- a)** Kıta Devletleri
- b)** Kenar Devletleri
- c)** Ada devletleri
- d)** Kıta İçi Devletler

3) Birinci ve İkinci Dünya Harpleri'nde Belçika ve Hollanda'nın Harbe giriş sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- a)** Almanya ile mevcut problemleri
- b)** Zengin petrol yatakları
- c)** Ülke hükümetlerinin zayıflığı
- d)** Büyük devletlerarasında kalmaları ve stratejik önemleri

4) Kara sınırlarının korunmasında aşağıdakilerden hangisi emniyet sağlamaz?

- a)** Dağlar
- b)** Denizler
- c)** Nehirler
- d)** Ovalar

5) Stratejik taarruza iç bükey sınırları etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Karşı tarafın yan ve gerilerini taarruzla kuşatma imkânı**
- b) Karşı tarafın cephesini yarma imkânı**
- c) Sınır hattı boyunca savunma imkânı**
- d) Havadan taarruz imkânı**

6) Dış bükey sınırlarının savunmaya etkisi aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a) Savunan tarafı kuvvetlerinin kuşatılmasına yol açar**
- b) Savunan taraf kuvvetlerinin cephesinin yarılmasına yol açar**
- c) Cephe boyunca savunmayı kolaylaştırır**
- d) Kara-hava iş birliğini kolaylaştırır**

7) Doğu-Batı veya Batı-Doğu istikametinde yapılacak bir taarruza Türkiye coğrafyasına nasıl etki eder?

- a) Taarruzu kolaylaştırır**
- b) Yaz mevsiminde taarruzu engeller**
- c) İkmal yolları uzar, taarruz eden taraf yıpranır**
- d) Taarruz eden tarafın hareket kabiliyetini engeller**

8) Ülke kıyılarına yakın başka devletlere ait adaların etkileri aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a) Ülkeyi tehdit ederler**
- b) Ülkeye destek sağlarlar**
- c) Ülke savunmasını kolaylaştırırlar**
- d) Arama-Kurtarma faaliyetlerine engel olurlar**

9) Kıbrıs Adası'nın stratejik önemi aşağıdakilerden hangisinden belirtilmiştir?

a) Stratejik ham madde kaynaklarını ve deniz ticaret yollarını yakınlığı

b) Büyük devletlere yakınlığı

c) Doğal su kaynaklarına sahip olması

d) Zengin bor madeni yatakları

10) Türkiye-Suriye sınırı aşağıdakilerden hangi tipte sınırdır?

a) İç bükey sınır

b) Düz sınır

c) Dış bükey sınır

d) Dağlara dayalı sınır

Cevaplar

1)a, 2)b, 3)d, 4)d, 5)a, 6)a, 7)c, 8)a, 9)a, 10)b

6. BÖLGENİN YÜZEY ŞEKİLLERİNİN ASKERÎ HAREKÂTA TESİRLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 6.1.** Dağların Askerî Harekâta Tesirleri
- 6.2.** Gedik, Geçit ve Boğazların Askerî Harekâta Tesirleri
- 6.3.** Yaylalar, Ovalar ve Vadilerin Askerî Harekâta Tesirleri
 - 6.3.1.** Yaylalar
 - 6.3.2.** Ovalar
 - 6.3.3.** Vadiler
- 6.4.** Ormanların Askerî Harekâta Tesirleri
- 6.5.** Çöllerin Askerî Harekâta Tesirleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Orman yangınları askerî harekâtı nasıl etkiler?
2. Türkiye’de çöl fırtınası olabilir mi?
3. Türkiye’de gedik, geçit ve boğazların en çok yer aldığı bölge neresidir

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Dağların askerî harekâta tesirleri	Dağların askerî harekâta tesirlerini kavrayabilir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak
Gedik, geçit ve boğazların askerî harekâta tesirleri	Gedik, geçit ve boğazların askerî harekâta tesirlerini kavrayabilir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak
Yaylalar, ovalar ve vadilerin askerî harekâta tesirleri	Yaylalar, ovalar ve vadilerin askerî harekâta tesirlerini kavrayabilir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak
Ormanların ve çöllerin askerî harekâta tesirleri	Ormanların ve çöllerin askerî harekâta tesirlerini kavrayabilir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- Askeri Harekât
- Dağ
- Zırhlı Birlik

Giriş

Bölgenin yüzey şekilleri, coğrafi yapısını meydana getiren doğal ve yapay arızaların bütününe ifade eder. Dağlar, yaylalar, ovalar, gedik, geçit ve boğazlar, havzalar, vadiler, ormanlar, ekili yerler, meskun mahaller ve müstahkem mevkiiler bir bölgenin yüzey şekillerini meydana getirirler.

Yüzey şekilleri, askerî harekâtın şekline, zamanına, yerinin seçimine, sevk ve idaresine, müddetine, kullanılacak kuvvetlerin cinsine ve miktarına etki ederler ve harekâtın başarılmamasında ve başarılmasında kesin rol oynarlar. Bu nedenle yüzey şekillerinin askerî harekâta etkileri dikkatlice incelenmelidir.

6.1. Dağların Askerî Harekâta Tesirleri

Dağlar, askerî harekâta yükseklikleri, uzunlukları, genişlikleri, ormanlık veya çıplak oluşları, sarplıkları, gedik, geçit ve boğazlarının özellikleri ve miktarları, harekât istikametine dik veya paralel oluşları ve harekât bölgesi civarındaki coğrafi arızalara nazaran durumlarıyla tesir ederler. Yüksek ve sarp dağlar, üzerinde yollar mahdud olduğundan, ikmal ve hareket imkânlarını kısıtlarlar. Büyük birliklerin hareketleri yollara bağlı kalır. Genişliğine ve derinliğine dağlık ve sarp arazide harp etmek zorunda kalan büyük birlikler; küçük birlik taktik ve tekniklerine ve yol muharebesi esaslarına önem verirler. Dağlık arazide ve sert iklim şartlarında özel olarak donatılmış ve teçhiz edilmiş ayrıca özel eğitim görmüş kuvvetli birliklere ihtiyaç vardır. Dağlık bölgelerde derin kar ve şiddetli soğuklar, askerî muharebe gücünü, birliklerin hareket kabiliyetini olumsuz yönde etkiler, yolları ve geçitleri kapatır ve yoğun tertip ve tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar. Dağlık ve ormanlık bir bölgede harekât yapacak bir sahra ordusu ile zırhlı ve motorlu birliklerin harekâtına müsait bir bölgede görev alacak sahra ordusunun kuruluşu arasında fark vardır.

Resim 1: Dağlık bölgelerde küçük birlik harekâtı önem kazanır

Savunmanın cephesine dik veya mütecavizin harekât mihverine paralel olan dağlar taarruz eden tarafa hareket kolaylıkları sağlar. Savunanın savunma imkânlarını tehdit eder. Cepheye dik ve silsileler hâlinde birbiri ardınca uzanan dağlar kuvvet kaydırmayı güçleştirir. Düşmanı vadilere, yollara, gedik, geçit ve boğazlara kanaliz eder, bunları kontrol ve emniyet altında bulundurmak için kuvvet ayırmaya zorlar, manevrayı güçleştirir. Dağlık arazide savunma normal olarak ihtiyaç duyulan kuvvetten çok daha küçük bir kuvvet tarafından icra edilebilir.

Savunmanın cephesine paralel veya düşmanın harekât mihverine dik olan dağlar, savunan tarafın harekâtını kolaylaştırır. Birbiri gerisindeki mukavemet hatlarında ve bölgelerinde taarruz eden kuvvetlerin yıpratılmasına ve derinlikte imhasına fırsatlar verir.

Sık ormanlarla örtülü dağlar savunanın gizlenmesine ve kuvvet tasarrufu yapmasına imkân sağlar, taarruz edenin harekâtını tehdit eder ve geciktirir.

Dağlık bir bölgenin tamamı veya bir kısmı harekât alanı olabilir. Muharebeler sıra dağlar arasındaki ovalarda cereyan ederse, dağlar birer üs olarak görev yaparlar ve kuvvetlere geri çekildiklerinde geçici olarak sığınma imkânı sağlarlar. Böyle bir durumda düşman çekilmenin zamanı ve yeri hakkında mutlaka yanıtılmalıdır.

Resim 2: Dağlık bölgelerde harekât yollara bağlı kalır

Eğer çok dağlık bir bölge harekât bölgesinin sadece bir kısmıysa bu dağların önemi ikinci derecede kalır. Bu dağlar birer kale gibi düşünülür ve muharebeler vadilerde yapılır. Bölgenin tamamının dağlık bulunduğu bir bölgede ise muharebeler dağlar üzerinde cereyan eder.

Resim 3: Dağlık bölge zırhlı birlik harekâtını engeller

Dağların elde bulundurulmasının vadileri mi yoksa vadilerin elde bulundurulmasının dağları mı kontrol ettiği sorusu zihinleri daima meşgul eder.

Her tarafı dağlık olan bir bölge esas harekât alanını teşkil ediyorsa, yapılacak stratejik planlamaların esası dağlık olmayan bölgelerdeki esaslara dayandırılmaz. Taarruz eden kuvvetlerin, savunan tarafın harekât cephesine paralel olarak manevra yapması her zaman çok zor ve genellikle imkânsızdır. Böyle bir bölgeye taarruz eden büyük bir ordu, az sayıdaki vadilerde manevra yapmak zorundadır. Savunan bu vadileri küçük kuvvetlerle gözetlemek ve kontrol altına almak suretiyle düşmanın manevralarını geciktirir ve onu yenmek için gerekli zaman ve fırsatları elde eder. Bu nedenle taarruz eden taraf gayretlerini, savunan kuvvetlerin geri çekilme hattındaki büyük vadiler arasında bulunan ulaştırma merkezlerini ve geri çekilme yolları üzerindeki geçitleri ele geçirmeye yöneltir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nde (93 Harbi), Doğu Anadolu'yu savunan Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın kuvvetlerine taarruz eden Rus ordusu, devamlı surette bu gayretler içinde olmuştur. Ancak büyük strateji uzmanı Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Ruslardan önce bu merkezleri ve geçitleri tutmak suretiyle düşmana hiçbir zaman fırsat vermemiştir.

Dağlık bölgede yapılacak stratejik savunmada, vadilerin en dar yerleri ve dönemeç noktalarında düşman hava tesirlerinden korunmuş mukavemet noktaları hazırlamak önemlidir. Bu noktalar, savunan kuvvetlerin savunmasını güçlendirir. Kuvvetlerin geri kalan kısımları vadilerin kavşaklarında ihtiyat olarak elde bulundurulur. Savunma hatlarında gedik açıldığında yapılacak işler ile dağlardan düşmanın kanatlarına, yan ve gerilerine yapılacak taarruzların koordinesi hayati önem taşır.

Dağlık bölgeler kuvvetlerin dağılmasına yol açar. Buna karşı alınacak en iyi önlem, savunan kuvvetlerin hareket kabiliyetini artırmak ve onları ele geçen her fırsatta taarruz durumuna geçirmektir.

Dağlık bölgelerde yapılacak savunmada, kahramanlık ve cesaret, küçük birlik taktikleri, küçük seviyedeki birlik komutanlarının inisiyatif ve önderlik yetenekleri son derece önemlidir.

Dağlık bölgeler gayri nizami kuvvetlerin harekâtına, bilinen savunma esaslarının dışında uygulanabilecek muharebe taktik, teknik ve usullerine (gerilla, sabotaj, yeraltı faaliyetleri, pusu, baskın, adam kaçıma, konvoylara taarruz, vur kaç vb.) daha elverişlidir.

Böyle bir savunma planlandığı ve bu savunmanın desteklenmesi için sivil halk da teşkilatlandırıldığı zaman taarruz, düşmana çok pahalıya mal olur. Sürekli kan kaybına ve ağır zayiata uğratılan mütecaviz kuvvetlerin geride kalan kısımları nizami kuvvetlerin karşı taarruzlarıyla imha edilir. Manevi kuvvet, yüksek moral ve ruh bütünlüğü tesis edilirse, halkın yardımıyla disiplinli bir ordu kendisinden üç kat fazla düşmana karşı bölgesini savunabilir.

6.2. Gedik, Geçit ve Boğazların Askerî Harekâta Tesirleri

Gedik: Yüksek ve sarp arazilerdeki dar ve derin doğal geçiş noktalarıdır. Taktik seviyede küçük birliklerin hareketlerine elverişli istikametler açarlar. Ele geçirildiğinde, ana istikametler üzerinde harekât yapan kuvvetleri yan veya gerilerinden tehdit ederler.

Geçit: Gediklerden daha derin ve uzun, iki yanı sarp olan doğal geçiş noktalarıdır. Alay, tümen seviyesinde birliklerin hareketlerine elverişli istikametler açarlar ve stratejik harekât mihrverlerini desteklerler. Geçitlerde genellikle bir karayolu ve bir nehir bulunur.

Boğaz: Geçitlerden daha uzun, iki yanı sarp doğal geçiş bölgeleridir. Stratejik seviyede birliklerin hareketlerine elverişli istikametler üzerinde bulunur. Genellikle bir karayolu, demiryolu ve nehirle büyük yerleşme merkezlerine el atarlar. Ele geçirilmesi veya elde bulundurulması hâlinde stratejik harekâta ikmal ve tahliye imkânları sağlarlar.

Gedik, geçit ve boğazlar; genellikle dağlık bir coğrafi bölgede harekât yapacak olan büyük birliklerin harekâtına miktarları, uzunlukları, yükseklikleri ve etrafındaki arazinin karakteri gibi özellikleriyle tesir ederler. Boğazlar, ana stratejik harekât mihrverleri üzerinde bulunurlar. Geçit ve gedikler böyle bir mihrverde harekât yapan asıl kuvvetler için destekleyici tali istikametler açarlar. Etraflarından dolaşma imkânları bulunmadığından savunan tarafa az kuvvetle mütecavizin büyük kuvvetlerini durdurma fırsatı sağlarlar. Geniş bir bölgede birbiri gerisinde ve derinliğine ve genişliğine dağılmış bulunan bu gibi kritik noktalar; tahkim edildiklerinde ve kuvvet tahsis etmek suretiyle savunulduklarında, taarruz eden tarafın derinlikte yıpratılması imkânını doğurur ve onu kuvvet ayırmaya zorlayarak kan kaybetmesine sebep olur.

Resim 4: Hayber Geçidi (Afganistan)

Büyük birliklerin savunma harekâtını destekleyebilecek nitelikteki kritik gedik, geçit ve boğazlar; barıştan itibaren, içerlerinde derinliğine makineli tüfek koruganları, tanksavar

mevziileri, yol kapamaları, tank tahripleri, mayın hatları, tuzaklar, manga ve takım sığınakları ve ikmal depoları gibi savunma tesisleriyle tahkim edilir ve bölük, tabur seviyesindeki küçük taktik birliklerle mevzii savunması esaslarına göre savunulurlar. Bu birlikler, boğazın en dar kesimlerinde tertiplenecek pusu mevziileriyle gereken yer ve zamanlarda bu düzenleri ateşleyerek, düşman araçlarını, tanklarını ve ikmal konvoylarını imha ederler. Dağları aşmak isteyen taraf savunmaya hazırlanmış gedik, geçit ve boğazları ele geçirmek için uçar birlik harekâtı yapmak, dar ve derin tertiplerle ilerlemek ve kuvvet ayırmak zorundadır. Sonuç olarak, dağlar ve bunlar üzerindeki gedik, geçit ve boğazlar askerî harekâta şöyle tesir ederler:

- a) Taarruz harekâtından ziyade savunma harekâtına kolaylık sağlarlar.
- b) Zırhlı ve motorlu birliklerin harekâtını yavaşlatırlar.
- c) Uçar birliklere olan ihtiyacı artırırırlar.
- d) Hava kuvvetlerinin kullanılmasını ve tesirlerini azaltırlar.
- e) Nükleer ve kimyasal silahların tesirlerine karşı kısmen korurlar.
- f) Lojistik faaliyetlere olumsuz yönde etki ederler.
- g) Özel eğitilmiş birliklere, donatım ve teçhizata ihtiyaç gösterirler

6.3. Yaylalar, Ovalar ve Vadilerin Askerî Harekâta Tesirleri

6.3.1. Yaylalar

Yüksek yerlerde ovaya benzeyen geniş düzlüklere yayla denir. Dağ silsilelerinin üzerindeki böyle geniş düzlükler, taktik harekâta imkân verirler. Ovaların ve vadilerin açtıkları stratejik istikametler yaylalarda birleştiklerinden, bu bölgeler stratejik istikametlerin düğüm noktalarını teşkil ederler. Büyük kuvvetler yaylalarda yığılabilir ve çeşitli istikametlerde harekâta başlayabilir. Yaylalar, büyük akarsuların kaynaklarını içlerinde bulundurdıklarından askerî harekâtın lojistik desteğinin kritik bölgelerini oluştururlar.

6.3.2. Ovalar

Yüksekliği az olan büyük düzlüklere ova denir. Üzerlerinde büyük engeller bulunmadığından her sınıf ve silahın harekâtına olumlu yönde etki ederler. Stratejik ve taktik manevralara elverişli olup zengin ekonomik kaynakları ihtiva ederler. Stratejik seviyedeki birlikler ovalarda çeşitli istikametlerde birden fazla kollar hâlinde açılıp yayılabilir, daha süratle ilerleyebilirler. Yaylalarda olduğu gibi, konma, iskân ve iâşe bakımlarından ovaların askerî harekâta katkıları yüksek olur. Ovalar, özellikle zırhlı ve motorlu birliklerin ve hava indirme kuvvetlerinin harekâtına geniş ölçüde imkân verirler. Hava kuvvetlerinin üslenmesine, ana ve yedek hava limanları tesisine elverişlidirler. Ovalar, yukarıda açıklanan

durumları itibarıyla savunmadan ziyade taarruzî harekâta imkân verirler. Bu gibi bölgelerde savunan taraf; geniş ölçüde engel tesis etmek ve ateş gücüne sahip olmak zorundadır.

6.3.3. Vadiler

Çay ve ırmak gibi (nehir) büyük akarsu yataklarının iki tarafındaki düzlüklerdir. Nehirler ve ırmaklar, dağ silsileleri arasında hareket ve intikallere elverişli vadiler meydana getirirler. Stratejik seviyedeki birliklerin ilerlemesine imkân veren istikametler açarlar. Büyük nehirlerin içinden geçtiği vadiler, savunanın cephesine paralel veya dik olma durumlarına göre harekâta ayrı ayrı tesirlerde bulunurlar. Cepheye dik olan vadiler, taarruz harekâtının savunanın derinliklerine kadar ulaşmasına imkân verirler. Cepheye paralel olan vadiler, kuvvetlerin gruplanması veya kaydırılmasında kolaylık sağlarlar. Önemli demiryolları, karayolları, boğazlar ve meskun mahaller vadiler içinde bulunurlar. Genişlikleri nispetinde hava kuvvetlerinin üslenmesine elverişli düzlükler meydana getirirler.

6.4. Ormanların Askerî Harekâta Tesirleri

Ormanlar büyüklükleri, bünyesinde bulunan ağaçların sıklıkları ve sağlamlıkları nispetinde harekâta etki ederler. Küçük ormanların etrafından dolaşılabilir. Büyük ormanlar, içindeki yollarının azlığı ve ağaçlarının sıklığı dolayısıyla harekâta engel olarak tesir ederler. Kara ve hava gözetlemesini güçleştirirler, büyük birliklerin gizlenmesine imkân verirler. Sık ağaçlı ormanlar savunma yapan veya taarruz eden tarafları mevcut yollar üzerinde harekâta zorladıklarından, kuvvetlerin baskına ve pusuya olan hassasiyetleri artar. Ormanlar, zırhlı ve motorlu birliklerin harekâtına engel olarak tesir ederler. Piyade ve komando tipi birliklerin kullanılmasını gerektirirler. Nükleer silahların veya napalm türü yangın bombalarının kullanılmasıyla çıkabilecek geniş ölçüde orman yangınları askerî harekâtı tehdit ederler veya imkânsız hâle getirirler. Cangıllarda harekât özel eğitim görmüş ve donatılmış kuvvetlerin kullanılmasına ihtiyaç gösterir. Ormanlar kullanılmaları hâlinde kimya ve biyolojik silahların etkilerini uzun müddet muhafaza ederler.

Resim 5: Orman yangınları askerî harekâtı engeller

6.5. öllerin Askerî Harekata Tesirleri

Çöl: Suyu kıt, örtüsüz, parlak güneşli ve son derece sıcak, gece ve gündüz arasında ısı farkı fazla, geniş kum tepecikleri, kayalar, tabaka tabaka taşlar ve tuz bataklıkları bulunan sahalardır. Büyük lojistik tertip ve tedbirlere ihtiyaç göstereceğinden stratejik birliklerden ziyade taktik birliklerin harekâtını zorunlu kılar. Susuzluk, kumluk arazi, kayalık ve taşlık sahalar, çıplaklık (bitki örtüsünün bulunmayışı), yüksek hararet ve gece ile gündüz arasındaki etkin ısı farklılıkları çöllerde harekâtı güçleştirir. Harekât genellikle suyun bulunabileceğİ nehirler ve vahalar bölgesinde cereyan eder. İkmal maddelerinin harekât yapan birliklere ulaştırılması özel tedbirlerin alınmasını gerektirir. Yukarıdaki özellikleri nedeniyle çöllerde harekâta en uygun birlikler/zırhlı, mekanize ve motorlu birliklerdir. Kara kuvvetlerinin harekâtına engel olarak tesir eden çöllerin hava kuvvetlerinin harekâtına ve üslenmesine olumsuz tesirleri ise daha azdır. Kum fırtınaları çöllerde belli gün ve mevsimlerde meydana geldiğinden bunların dışındaki meteorolojik şartlar harekâtı mümkün kılar.

Resim 6: Kum fırtınaları çöllerde harekâtı imkânsız hâle getirir

Uygulamalar

Türkiye fiziki haritasında dağların ve diğer yüzey şekillerinin durumunu inceleyiniz

Uygulama Soruları

- 1) Türkiye’deki dağların askerî harekât üzerine tesirleri neler olabilir?
- 2) Türkiye’deki ovaların askerî harekât üzerine tesirleri neler olabilir?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Dağlar, askerî harekâta yükseklikleri, uzunlukları, genişlikleri, ormanlık veya çıplak oluşları, sarplıkları, gedik, geçit ve boğazlarının özellikleri ve miktarları, harekât istikametine dik veya paralel oluşları ve harekât bölgesi civarındaki coğrafi arızalara nazaran durumlarıyla tesir ederler. Yüksek ve sarp dağlar, üzerinde yollar mahdud olduğundan, ikmal ve hareket imkânlarını kısıtlarlar. Büyük birliklerin hareketleri yollara bağlı kalır.

Gedik, geçit ve boğazlar; genellikle dağlık bir coğrafi bölgede harekât yapacak olan büyük birliklerin harekâtına miktarları, uzunlukları, yükseklikleri ve etrafındaki arazinin karakteri gibi özellikleriyle tesir ederler.

Ovalar üzerlerinde büyük engeller bulunmadığından her sınıf ve silahın harekâtına olumlu yönde etki ederler. Stratejik ve taktik manevralara elverişli olup zengin ekonomik kaynakları ihtiva ederler. Stratejik seviyedeki birlikler ovalarda çeşitli istikametlerde birden fazla kollar hâlinde açılıp yayılabilir, daha süratle ilerleyebilirler. Yaylalarda olduğu gibi, konma, iskân ve iâşe bakımından ovaların askerî harekâta katkıları yüksek olur.

Ormanlar büyüklükleri, bünyesinde bulunan ağaçların sıklıkları ve sağlamlıkları nispetinde harekâta etki ederler. Küçük ormanların etrafından dolaşılabilir. Büyük ormanlar, içindeki yollarının azlığı ve ağaçlarının sıklığı dolayısıyla harekâta engel olarak tesir ederler.

Susuzluk, kumluk arazi, kayalık ve taşlık sahalar, çıplaklık (bitki örtüsünün bulunmaması), yüksek hararet ve gece ile gündüz arasındaki etkin ısı farklılıkları çöllerde harekâtı güçleştirir. Harekât genellikle suyun bulunabileceği nehirler ve vahalar bölgesinde cereyan eder.

Bölüm Soruları

1) Taarruz istikametinde uzanan dağların harekâta etkileri aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- a) Taarruz eden tarafa hareket kolaylıkları sağlar.
- b) Savunan tarafın savunma imkânlarını destekler.
- c) Taarruz eden tarafın harekâtını zorlaştırır.
- d) Savunan tarafın harekâtını kolaylaştırır.

2) Savunma cephesine paralel uzanan dağların harekâta etkileri aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- a) Taarruz eden tarafa kolaylıklar sağlar.
- b) Savunan birliklere kolaylıklar sağlar.
- c) Savunan birliklerin harekâtını zorlaştırır.
- d) Savunan tarafın birlik ihtiyacını artırır.

3) Dağlık bölgede harekâtla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) Dağlık bölgede daha fazla engel malzemesine ihtiyaç duyulur.
- b) Dağlık bölge zırhlı birlik harekâtını kolaylaştırır.
- c) Dağlık bölge zırhlı birlik harekâtını engeller.
- d) Dağlık bölgede büyük birlik harekâtı önem kazanır.

4) Aşağıdakilerden hangisi dağlar ve bunların üzerindeki gedik geçit ve boğazların askerî harekâta etkisi değildir?

- a) Taarruzdan ziyade savunmaya kolaylık sağlar.
- b) Hava kuvvetlerinin tesirlerini azaltırlar.
- c) Özel eğitilmiş birliklere ihtiyaç gösterirler.
- d) Taarruz harekâtını kolaylaştırırlar.

5) Aşağıdakilerden hangisi ovaların askerî harekâta etkilerinden değildir?

- a) Zırhlı ve motorlu birliklerin harekâtına elverişlidirler.**
- b) Taarruz harekâtına imkân verirler.**
- c) Savunan taraf geniş ölçüde engel sistemi kurmak zorundadır.**
- d) Harekâtı belli istikametlere kanallı ederler.**

6) Ormanlar hangi tip birliklerin harekâtına elverişlidir?

- a) Piyade ve komando tipi birlikler**
- b) Motorlu ve zırhlı birlikler**
- c) Hava indirme birlikleri**
- d) Ağır topçu birlikleri**

7) Çöllerde askerî harekâtı zorlaştıran faktörler aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a) Gece ile gündüz arasındaki ısı farkının az olması**
- b) Susuzluk, kumluk arazi, yüksek hararet**
- c) Su kaynaklarının bolluğu**
- d) Ulaşım kolaylığı**

8) Çöllerdeki kum fırtınalarının özelliği aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a) Kum fırtınaları sürekli dir.**
- b) Kum fırtınaları görüş şartlarını etkilemez.**
- c) Kum fırtınaları belli gün ve mevsimlerde meydana gelir.**
- d) Kum fırtınaları askerî harekâtı engellemez.**

9) Cangıllarda harekât aşağıdakilerden hangisi ile ilgilidir?

- a) Bataklık bölgeler**
- b) Ormanlık bölgeler**
- c) Dağlık bölgeler**
- d) Çöl bölgeleri**

10) Zırhlı ve motorlu birlikler aşağıdakilerden hangi tip arazide etkili olarak kullanılabilir?

- a) Ormanlık arazide**
- b) Leçelik (Kayalık) arazide**
- c) Dağlık arazide**
- d) Ovalarda**

Cevaplar

1)a, 2)b, 3)c, 4)d, 5)d, 6)a, 7)b, 8)c, 9)b, 10)d

7. BÖLGENİN HİDROGRAFİK YAPISININ ASKERİ HAREKÂTA TESİRLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 7.1.** Denizlerin Askerî Harekâta Tesirleri
- 7.2.** Göllerin Askerî Harekâta Tesirleri
- 7.3.** Bataklıkların Askerî Harekâta Tesirleri
- 7.4.** Nehirlerin Askerî Harekâta Tesirleri
- 7.5.** Boğazlar ve Kanalların Askerî Harekâta Tesirleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Denizler savunma harekâtını mı yoksa taarruz harekâtını mı kolaylaştırır?
- 2) Türkiye’deki nehirler askerî harekâta ulaştırma desteği sağlayabilir mi?
- 3) Türkiye’de askerî harekâtı etkileyecek bataklık bölge var mıdır?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Denizlerin Askerî Harekâta Tesirleri	Denizlerin askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak
Göllerin Askerî Harekâta Tesirleri	Göllerin askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak
Nehirlerin Askerî Harekâta Tesirleri	Nehirlerin askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak
Bataklıkların Askerî Harekâta Tesirleri	Bataklıkların askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak
Boğazlar ve Kanalların Askerî Harekâta Tesirleri	Boğazlar ve kanalların askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Harita incelemesi ve ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **Mütecaviz:** Saldırgan taraf

Giriş

Ülkeler, denizlerin sağladığı ulaştırma kolaylıkları nedeniyle barışta ve harpte birbirleriyle askeri ve ticari bakımlardan sık ve ucuz temaslar kurabilirler. Deniz ulaştırma yollarının yük ve tonaj kapasitesi, hava ve kara ulaştırma kapasitelerinden büyüktür. Büyük ticaret yolları denizler üzerindedir. Denizlere kıyısı olan devletler, ekonomik açıdan deniz ticaret yollarının ve denizlerinin güvenlik ve emniyetini sağlamaya ve onları kontrol altında bulundurmaya mecburdurlar.

7.1. Denizlerin Askerî Harekâta Tesirleri

Ülkeler, denizlerin sağladığı ulaştırma kolaylıkları nedeniyle barışta ve harpte birbirleriyle askerî ve ticari bakımlardan sık ve ucuz temaslar kurabilirler. Deniz ulaştırma yollarının yük ve tonaj kapasitesi, hava ve kara ulaştırma kapasitelerinden büyüktür. Büyük ticaret yolları denizler üzerindedir. Denizlere kıyısı olan devletler, ekonomik açıdan deniz ticaret yollarının ve denizlerinin güvenlik ve emniyetini sağlamaya ve onları kontrol altında bulundurmaya mecburdurlar. Denizlerin emniyeti, güvenliği ve kontrolünde asli görev devletlerin deniz kuvvetleri üzerindedir.

Denizlerde millî menfaat çatışmaları ve mücadeleler sürekli. Zengin doğal servetleri nedeniyle deniz hak ve menfaatlerinden vazgeçilmez.

Denizler geniş manevra alanı ve hareket serbestisi sağlarlar.

Denizleri kontrol eden ve hasım ülkenin deniz ticaret yollarını kesen devletler, harplerde büyük kazançlara ulaşırlar. Deniz hâkimiyeti, bu hâkimiyeti tesis edebilecek güçlü deniz kuvvetlerine ihtiyaç gösterir.

Resim 1: Denizler ve engel sistemi savunan tarafa yardımcı olur

Denizler genellikle stratejik ve taktik harekâta engel olarak tesir ederler. Savunan taraf, denizin engellik vasfından faydalanmak suretiyle, deniz ve hava kuvvetlerinin emniyet örtüsü altında seferberliğini tamamlayabilir ve bölgeler arasında güvenlik içinde kuvvet kaydırılabilir.

Deniz devletleri, kanatlarını denizlere dayarlar ve ülkelerini az kuvvetle savunabilirler.

Geniş denizlerin kontrolü, kuvvetlerin geniş bir sahaya yayılmasını zorunlu kılar. Kuvvetlerin küçük taarruz grupları hâlinde tertiplenmelerine yol açar.

Mütecaviz cephe gerisine ve yanlarına stratejik veya taktik seviyede amfibi harekât yapabilir. Savunan taraf; böyle bir harekâta asıl taarruzun denizin hangi tarafından yöneltileceğinin tespiti güçlükleri nedeniyle başlangıçta kıyıları zayıf tutmaya ve derinlikte güçlü ihtiyatlar bulundurmaya mecbur olur. Deniz; amfibi kuvvetlerin destek silahlarının atış sıhhatine olumsuz etkiler yapar.

Denizlerin askerî harekât üzerindeki tesirleri; ulaştırma imkânları ve kapasitelerinde, engellik vasıflarında, hareket serbestisi ve manevra alanlarının genişliğinde, ticaret hacminde, doğal zenginliklerinde görülür.

Denizlerde ve denizleri geçmek suretiyle deniz aşırı ülkelerde yapılacak harekâtın başarı ve etkinlik derecesi; hava, deniz ve kara kuvvetlerinin gayret ve iş birliğinin yüksekliği oranında artar, aksi hâlde azalır. Harpte deniz nakliyatı, kuvvetli donanma desteğinde yürütülür ve adalarda veya kıyılarda tesis edilmiş hava üslerinden desteklenir.

7.2. Göllerin Askerî Harekâta Tesirleri

Göllerin büyüklükleri, sularının derinliği, şekli, mevkii ve iklim durumları askerî harekâta tesir ederler.

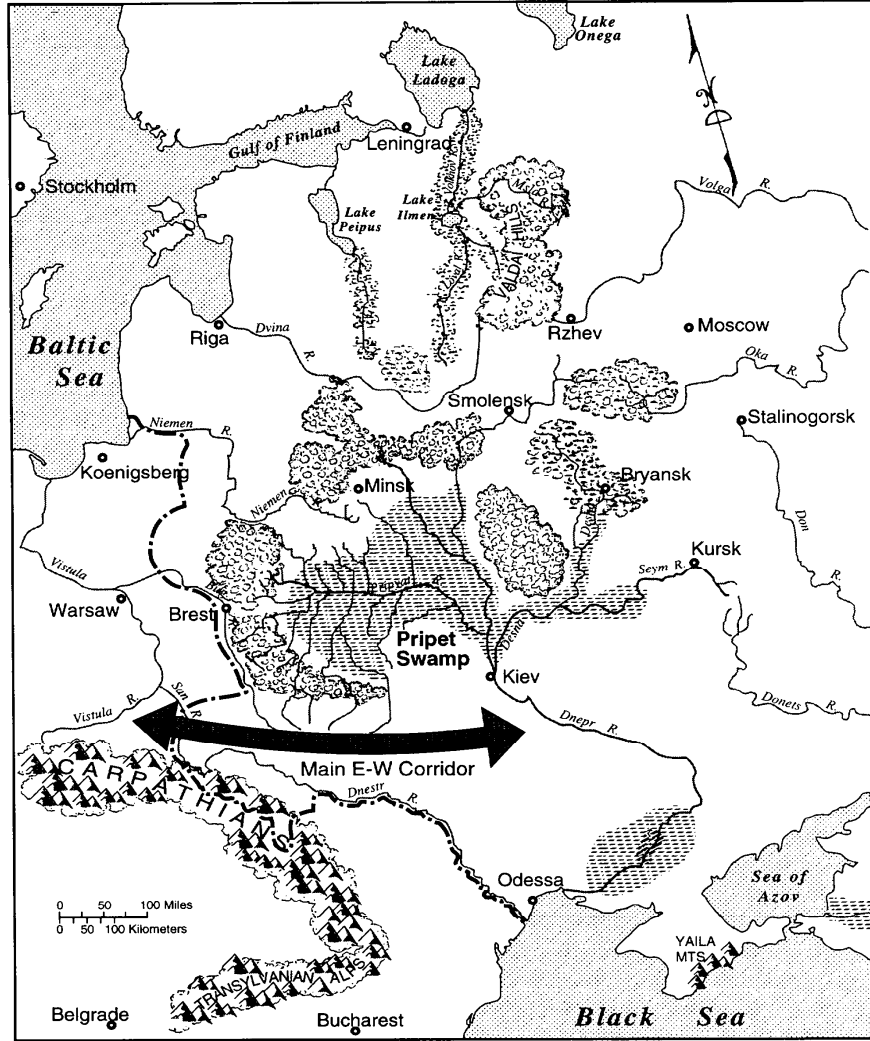
Kışın donan göller, özel teçhizat ve donatımla geçilebilir ve engellik vasfını kaybeder. Böyle göllerin harekâta olan tesirleri yaz ve kış mevsimlerinde değişik olur.

Cephe ilerisinde veya yanlarında bulunan göller, savunan tarafa kuvvet tasarrufu sağlar, taarruz edenin harekâtını engeller. Cephe gerisinde bulunan göller su ulaştırmasına imkân verdiklerinden ikmal faaliyetlerini desteklerler. Ancak çekilme harekâtını güçleştirirler. Taarruz eden kuvvetlerin yanlarında kalan göller, yan emniyeti sağlar, bununla beraber stratejik kuvvetleri birbirinden ayırmaya zorlar.

7.3. Bataklıkların Askerî Harekâta Tesirleri

Bataklıkların askerî harekât üzerine tesirleri göllerdeki gibi olur. Göllerin iklim durumlarına göre ulaşım imkânlarına karşı, bataklıkların geçilmesi zordur. 1711 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Prut ve 1939-1945 II. Dünya Harbi'nde Almanların taarruzunda Pripet bataklıklarının harekâta olan tesirleri gibi.

Map 21. The Pripet Swamp and Its Offshoots

REGIONAL PECULIARITIES

123

Harita 1: Pripet Bataklıkları

7.4. Nehirlerin Askerî Harekâta Tesirleri

Nehirler tabiri, askerî harekâta tesirli olabilecek akarsuların tümünü ifade eder.

Nehirler; uzunlukları, genişlikleri, akıntı hızları, ulaştırma imkânları, tabanlarının ve kıyıların yapısı, geçitleri ve geçiş kolaylıkları, etrafındaki arazinin yapısı, miktarları, tabii ve

ekonomik kaynakları, savunma cephesine nazaran durumları, yoğunlukları ve iklim tipleri gibi özellikleriyle askerî harekâta tesir ederler.

Resim 2: Nehirler askerî harekâtı engeller ve özel tedbirler alınmasını gerektirir

Harekât istikametine paralel ve savunmanın cephesine dik olan nehirler taarruza elverişli istikametler açarlar. Tabanlarının genişliği oranında manevra ve uzunlukları oranında savunan kuvvetlerin derinliklerine ilerleme imkânı sağlarlar.

Tarih boyunca nehirler istila yolu olarak kullanılmıştır. Ayrıca tarihte geçilemeyen nehir olmamıştır. Teknolojinin getirdiği imkân ve vasıtalar günümüzde nehir geçişini son derece kolaylaştırmıştır.

Savunma cephesine paralel olan nehirler savunan kuvvetlere kolaylık sağlar, taarruz eden tarafın harekâtını güçleştirir.

Ulaştırma imkânı ve kapasitesi olan nehirler ikmal ve tahliye faaliyetlerini desteklerler.

Nehirler; genişlikleri, kıyılarının dikliği, geçitlerinin azlığı, akıntı hızlarının yüksekliği oranında taarruz eden tarafa engel olurlar, savunmayı kolaylaştırırlar.

Büyük nehirler, karayollarının, demiryollarının ve büyük yerleşme merkezlerinin inşası için doğal topraklar oluşturmakla, tarıma büyük katkılarda bulunurlar.

7.5. Boğazlar ve Kanalların Askerî Harekâta Tesirleri

Boğaz: İki denizi birbirine irtibatlayan doğal su yollarıdır.

Kanal: İki denizi birbirine irtibatlayan insan yapısı su yollarıdır.

Boğazlar ve kanallar deyimi; iki denizi birbirine irtibatlayan deniz geçitlerinin tümünü ifade eder.

Resim 4:Kanallar kontrollü geçiş imkânı sağlar

Boğazlar ve kanallar, deniz hâkimiyeti mücadelesinde önemli rol oynayan stratejik kilit noktalarıdır.

Boğazları ve kanalları ellerinde bulunduran devletler; deniz ticaret yollarını, deniz kuvvetlerinin intikal ve ulaştırma yollarını kontrol altında tutarlar.

Boğazlar ve kanallar, stratejik önemleri, uzunlukları, genişlikleri, derinlikleri, kıyıların durumları, geçiş imkânları, cepheye nazaran durumları, etrafındaki arazinin yapısı, tahkimat ve savunma tesisleri ve sularının akıntı hızları gibi özellikleriyle harekâta tesir ederler, boğaz ve kanalların harekât üzerine olan bu tesirleri yukarıda nehirlerin askerî harekâta olan tesirlerindeki gibidir.

İyi tahkim edilmiş ve savunmaya hazırlanmış boğazların geçilmesi, detaylı askerî hazırlıkların yapılmasına ve kuvvetli deniz ve hava kuvvetleriyle, eğitilmiş kara kuvvetlerine ihtiyaç gösterir.

İki ayrı denizi birbirine bağlayan ve büyük devletlerin millî menfaatleri üzerinde rol oynayan boğazlar ve kanallar stratejik önemi haizdirler.

İki kıyısının da kontrolü aynı devlet tarafından yapılan boğazların savunulması daha kolaydır.

Boğazlar ve kanallar genellikle taarruz eden tarafın harekâtına engel teşkil ederler, savunanın savunma harekâtını kolaylaştırırlar.

Harita 2: Çanakkale Boğazı geçilememiştir

Uygulamalar

Avrupa fiziki haritası üzerinde denizler, göller, nehirler ve bataklıkların durumunu inceleyiniz.

Uygulama Soruları

- 1) Atlas Okyanusu II. Dünya Harbi'nde ABD kuvvetlerinin Avrupa kıyılarına çıkmasına engel olabilmış midir?
- 2) Avrupa'daki nehirler askerî harekâta engel teşkil eder mi?
- 3) Avrupa'daki nehirler ulaştırma imkânı sağlar mı?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Denizler genellikle stratejik ve taktik harekâta engel olarak tesir ederler. Savunan taraf, denizin engellik vasfından faydalanmak suretiyle, deniz ve hava kuvvetlerinin emniyet örtüsü altında seferberliğini tamamlayabilir ve bölgeler arasında güvenlik içinde kuvvet kaydırılabilir. Deniz devletleri, kanatlarını denizlere dayarlar ve ülkelerini az kuvvetle savunabilirler.

Cephe ilerisinde veya yanlarında bulunan göller, savunan tarafa kuvvet tasarrufu sağlar, taarruz edenin harekâtını engeller. Cephe gerisinde bulunan göller su ulaştırmasına imkân verdiklerinden ikmal faaliyetlerini desteklerler. Ancak çekilme harekâtını güçleştirirler.

Nehirler; genişlikleri, kıyılarının dikliği, geçitlerinin azlığı, akıntı hızlarının yüksekliği oranında taarruz eden tarafa engel olurlar, savunmayı kolaylaştırırlar.

Boğazlar ve kanallar, stratejik önemleri, uzunlukları, genişlikleri, derinlikleri, kıyılarının durumları, geçiş imkânları, cepheye nazaran durumları, etrafındaki arazinin yapısı, tahkimat ve savunma tesisleri ve sularının akıntı hızları gibi özellikleriyle harekâta tesir ederler, boğaz ve kanalların harekât üzerine olan bu tesirleri yukarıda nehirlerin askerî harekâta olan tesirlerindeki gibidir.

Bölüm Soruları

1) Denizlerin askerî harekâta etkisi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak belirtilmiştir?

- a) Denizler genellikle harekâta engel olarak tesir ederler.
- b) Denizler taarruz harekâtını kolaylaştırır.
- c) Deniz kıyılarında savunma engel sistemine ihtiyaç göstermez.
- d) Denizler amfibi kuvvetlerin destek silahlarının atış sıhhatine olumlu etki yapar.

2) Deniz aşırı ülkelerde yapılacak harekâtın başarısı aşağıdakilerden hangisine bağlıdır?

- a) Harekâta katılan gemi sayısına
- b) Seferde temin edilecek deniz ulaştırma vasıtalarına
- c) Kara, hava ve deniz kuvvetlerinin gayret ve iş birliğine
- d) Hedef bölgenin kıyı savunma sistemine

3) Aşağıdakilerden hangisi göllerin askerî harekâta etkisini gösterir?

- a) Kışın donan göller özel teçhizat ve donanımla geçilebilir.
- b) Göller taarruz edenin harekâtını kolaylaştırır.
- c) Savunanın cephe gerisindeki gölleri çekilmeyi kolaylaştırır.
- d) Tuz gölleri zırhlı birlik harekâtına elverişlidir.

4) II. Dünya Harbi'nde Almanların Sovyet topraklarına taarruzunu güçleştiren bataklıklar aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Prut bataklıkları
- b) Pripet bataklıkları
- c) Sibiryâ bataklıkları
- d) Ladoga bataklığı

5) Nehirleri hangi özelliği askerî harekâtı etkilemez?

- a) Uzunlukları**
- b) Genişlikleri**
- c) Akıntı hızları**
- d) Nehir suyunun sıcaklığı**

6) Nehirler genel anlamda hangi harekâta engel teşkil ederler?

- a) Savunma**
- b) Taarruz**
- c) Hava İndirme**
- d) Hava hücum (Helikopter harekâtı)**

7) Boğazların ve nehirlerin askerî harekâta etkileri incelendiğinde aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) Boğazlar askerî harekâtı kolaylaştırır, nehirler ise zorlaştırır.**
- b) Boğazlar ve nehirler geçilemez engellerdir.**
- c) Boğaz ve kanalların askerî harekâta tesirleri nehirlerinkine benzer.**
- d) Boğaz ve nehirler taarruz harekâtını kolaylaştırır.**

8) Boğaz ve kanallar genellikle taarruz harekâtına nasıl etki ederler?

- a) Taarruz harekâtına engel teşkil ederler.**
- b) Taarruz harekâtını kolaylaştırırlar.**
- c) Taarruz harekâtının gece yapılmasını zorunlu kılar.**
- d) Taarruz harekâtını hızlandırır.**

9) Aşağıdaki harekât nevilerinden hangisi özel teçhizat ve hazırlığı gerektirir?

- a) Taarruz harekâtı
- b) Savunma harekâtı
- c) Ovalarda harekât
- d) Nehir geçiş harekâtı

10) Cephe ilerisinde ve yanlarında bulunan göllerin askerî harekâta tesirleri aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Savunan tarafa kuvvet tasarrufu sağlar
- b) Taarruz eden tarafa kuvvet tasarrufu sağlar
- c) Taarruz harekâtını kolaylaştırır
- d) Geri çekilme harekâtını kolaylaştırır

Cevaplar

1)a, 2)c, 3)a, 4)b, 5)d, 6)b, 7)c, 8)a, 9)d, 10)a

8. BÖLGENİN HAVA VE İKLİM ŞARTLARININ ASKERİ HAREKÂTA TESİRLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 8.1.** Yağış Şartlarının Askerî Harekâta Tesirleri
- 8.2.** Isı Şartlarının Askerî Harekâta Tesirleri
- 8.3.** Sisin Askerî Harekâta Tesirleri
- 8.4.** Rüzgârların Askerî Harekâta Tesirleri
- 8.5.** Bulutların Askerî Harekâta Tesirleri
- 8.6.** Aydınlık Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Tarihte düşmanı hiç görmeden imha/mağlup olan birlikler var mıdır?
2. Gece görüş teçhizatı her türlü hava şartlarında net görüş imkânı sağlar mı?
3. Sis şartlarında taarruz etmeyi mi tercih edersiniz savunma yapmayı mı?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Yağış Şartlarının Askerî Harekâta Tesirleri	Yağış şartlarının askerî harekâta tesirlerinibilir.	Ders notunu okuyarak
Isı Şartlarının Askerî Harekâta Tesirleri	Isı şartlarının askerî harekâta tesirlerinibilir.	Ders notunu okuyarak
Sisin Askerî Harekâta Tesirleri	Sisin askerî harekâta tesirlerinibilir.	Ders notunu okuyarak
Rüzgârların Askerî Harekâta Tesirleri	Rüzgârların askerî harekâta tesirlerinibilir.	Ders notunu okuyarak
Bulutların ve Aydınlik Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri	Bulutların ve aydınlık durumunun askerî harekâta tesirlerinibilir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **General amur:** II. Dünya Harbi’nde Almanların Rusya’ya taarruzunda çamurun engelleyici etkisini belirtmek için kullanılan deyimdir.
- **General Kış:** II. Dünya Harbi’nde Almanların Rusya’ya taarruzunda kış şartlarının engelleyici etkisini belirtmek için kullanılan deyimdir.

Giriş

Hava şartları, herhangi bir bölgenin atmosferinin kısımlarında her gün meydana gelen değişikliklerdir. Hava hâli, ısı, yağış, sis, ayın safhaları, rüzgâr, aydınlık durumu (gündüz ve gecenin uzunluğu), güneşin doğuş ve batış zamanları ve bulut hâlleri gibi her gün değişen hava hâlini ifade eder.

İklim şartları, genel olarak uzun bir zaman devresi içindeki bölge hava şartlarının ortalama değerlerini ifade eder. Sıcaklık, yağış, rutubet ve hava basıncının muhtemel değişmesi ve değişme tarzını kapsar. Bir bölgenin iklim şartları; o bölgenin uzun bir süre zarfındaki günlük hava durumlarının ortalamasından elde edilir.

Resim 1: İklim şartları özel tedbirler alınmasını gerektirir.

Hava ve iklim şartları; harekât hangi seviyede ve türde olursa olsun, hepsini etkiler. Uzun veya kısa devreli askerî harekâtın planlanması, bölgenin hava ve iklim şartlarının daha önceden bilinmesini zorunlu kılar. Hava ve iklim şartlarının askerî harekât üzerindeki tesirleri; harekât bölgesinin coğrafi yapısının özellikleriyle birlikte incelenir. Bu şartlar harekâtın şekline, zamanına, kullanılacak kuvvetlerin; kadro, kuruluş, donatım ve teçhizatına, eğitimine ve lojistik faaliyetlerine etkili olur. Tek erin eğitimi, donatımı ve teçhizatı mutlaka harekâtın yapılacağı bölgenin hava ve iklim şartlarıyla uyumlu olmalıdır. 1914'te 18 günlük Sarıkamış Harekatı'nda 86000 kadar Türk askerinin şehit olması iklimin dikkate alınmamasındandı. II. Dünya Harbi'nde, Almanlar, askerlerinin o zamanki deyimiyle, Rusya harekâtında "General Kış"a yenildiler.

Resim 2: İklim şartları birliklerin teçhizat ve donatımına etki eder

8.1. Yağış Şartlarının Askerî Harekâta Tesirleri

Bir senede 500 mm veya daha az yağış alan bir bölge, askerî harekât için yeterli su kaynakları sağlayamaz. Senede 500-2000 mm arasındaki yağış sadece yağmur mevsiminin yol açacağı elverişsiz trafik durumu hariç, askerî harekât için büyük güçlükler ortaya çıkarmaz. Senede, 2000 mm'den fazla bir yağış normal olarak askerî harekâtı aksatır.

Yağışlar, nehirlerin, göllerin, su kanalları, barajlar ve hidrolik tesislerin su miktarını artırır. Yetersiz kontrol tedbirleri; nehirlerin taşmasına, sellere, ekili ve dikili arazilerin sular altında kalmasına sebep olur. Arazi, toprağın suyu çekme kabiliyetine göre, çamur, bataklık veya göl hâline dönüşür. Bu durum, toprağı ve yolları trafiğe elverişsiz bir hâle getirir. Özellikle zırhlı, mekanize ve motorlu birliklerin araziden ilerlemeleri güçleşir, yollarda birliklerin intikalinde ve ikmal maddelerinin naklinde zorluklarla karşılaşılır. Nehir geçişlerinde köprü kurmak, sulardan geçmek zor veya imkânsız hâle gelir. Şiddetli yağışlar hava ve deniz kuvvetlerinin ikmal ve ulaştırma faaliyetlerini de olumsuz yönde etkiler. Aşırı yağmur ve kar, gözetlemeye ve görüş mesafesine tesir eder. Kışın yollar üzerinde intikali güçleştirir. Dağlık bölgelerden geçişi imkânsız hâle koyar.

Resim 3: Yağmur araziye çamur hâline getirir, personelin moralini etkiler

Yağmur ve kar harekâta elverişsiz hava şartlarına yol açtığından, hasmın istismarına neden olur ve baskını kolaylaştırır. Savunanın gizlenme imkânlarını artırır. Taarruz edenin keşif ve gözetleme gayretlerine engel olur. Kimyasal ve biyolojik silahların tesirleri, yağmur ve karda azalır.

8.2. Isı Şartlarının Askerî Harekâta Tesirleri

Şiddetli sıcaklar ve dondurucu soğuklar genel olarak harekâtı olumsuz yönde etkiler.

Şiddetli sıcaklar ve dondurucu soğuklar tek erin maneviyatına ve muharebe gücüne tesir eder.

Donma ısısı, çamur araziye hareket ve intikallere elverişli duruma sokar, nehirlerden geçişi kolaylaştırır. Aksi hâlde her iki durumda da harekâtı güçleştirir. II. Dünya Harbi'nde Almanların Rusya'ya taarruzunda (Barbarossa harekâtı, 1941-1944) aşırı yağışlar toprağı çamur deryası hâline soktuğundan zırhlı birlikler ilerleyememiş, tankları hareket ettirebilmek için toprağın yeniden donduğu gecelerin olması beklenmiştir. Arazinin bu durumu; Almanların harekâtını Rusların mukavemet ve faaliyetlerinden daha fazla etkileyince, Alman askerleri ayrıca bu olaya da “General Çamur” adını takmışlardır.

Bundesarchiv, Bild 1011-289-1091-28
Foto: Dinstühler | 1942 März - April

Resim 4: Barbarossa harekâtında çamurun etkisi

Donmuş topraklar mermilerin yere nüfuz kabiliyetini azaltırlar.

Aşırı sıcaklar ve soğuklar lojistik faaliyetleri aksatır.

Isı yüksekliği savunan tarafa göre, taarruz edene daha çok olumsuz etkilerde bulunur.

Özellikle piyadenin hareket kabiliyetini önemli derecede azaltır.

Şiddetli soğuklar nedeniyle, don tutan denizler, göller ve nehirlerde, su ulaştırması yapılamaz.

Şiddetli sıcaklar harekâtı aksatabilecek orman yangınlarına sebep olurlar.

Şiddetli sıcaklarda ve soğuklarda harekât; özel olarak donatılmış, teçhiz edilmiş teşkilatlandırılmış ve eğitilmiş kuvvetlere ihtiyaç gösterir. Çöllerde, cangıllarda ve buzul

bölgelerinde harekât diğerlerinden derin farklılıkları itibarıyla ayrılırlar. I. Dünya Harbi'nde Doğu Anadolu'nun zor ve çetin kış şartlarında Ruslara karşı girişilen Sarıkamış Taarruzu'nda; (22 Aralık 1914) -20°C ila -30°C de uygulanan ve öncesinde bu şartlara göre hazırlık yapılmamış harekât; Türk Ordusu'nu Allahuekber Dağları'nda eritmişti. Kar, tipi ve şiddetli soğuklar 45.000 mevcutla bu harekâta başlayan taarruzun en kuzey kanadındaki 10'ncu Kolordu'nun insan mevcudunu Sarıkamış'a ulaşıldığı zaman 3000'e indirmiş, bitkin olan bu birlikler de Ruslar tarafından imha edilmişti.

8.3. Sisin Askerî Harekâta Tesirleri

Havanın sisli bulunduğu zamanlar görüş imkânları sınırlıdır. Keşif gayretleri güçleşir. Sis, istismar eden tarafa baskın imkânı sağlar. Taarruz eden kuvvetler sis örtüsü altında daha rahatlıkla ilerleyebilirler. Balkan Harbi'nde, Kırklareli Muharebelerinde, aşırı sis altında pervasızca ilerleyen Bulgar ordusunun 43 ve 44'ncü Alaylarının; (23 Ekim 1912 sabahı saat 05.30'da); sis kalkınca birden bire askerlerimizle karşı karşıya kalmaları üzerine Türk ordusunda panik çıkmıştır. Ayrıca İngilizlerin II. Dünya Harbi'ndeki Dunkerk Tahliyesi, Alman hava kuvvetlerinin sis sebebiyle çekilmeye engel olamaması nedeniyle yapılabilmektedir.

Uzun süreli sis tabakaları, denizlerde ulaşımı ve manevraları etkiler. Özel tedbirlerin alınmasını gerektirir.

8.4. Rüzgârların Askerî Harekâta Tesirleri

Rüzgârların şiddetli oldukları zaman, diğer hava şartlarından yağış ve ısıyla birlikte; hava, deniz ve kara harekâtı üzerinde büyük olumsuz tesirleri görülür.

Denizlerde fırtınaların sebep olduğu büyük dalgalar deniz ulaştırmasını güçleştirir veya imkânsız kılar. Donanmanın elinde mevcut silah sistemlerinin isabeti azalır. Amfibi harekâtın uygulanması son derece güç olur veya harekât yapılamaz.

Uygun performansta olmayan uçaklar uçuşa çıkamazlar. Böyle bir durum; hava ulaştırmasını ve hava harekâtını olumsuz olarak etkiler.

Müşterek bir harekâta, deniz, hava ve kara kuvvetlerinin iş birliğini güçleştirir. Deniz harekâtında rüzgâr etkin rol oynar.

Çöl tipi bölge ve arazilerde esen kuvvetli rüzgârlar, gözetleme faaliyetlerini etkisiz hâle getiren toz ve kum bulutları meydana getirirler.

Soğuk havalarda şiddetli rüzgârlar; don olaylarına yol açarlar.

Klasik mermi yollu silahların etkinliği ve isabet derecelerini azaltırlar. Güdüksüz füzelerin uçuş yollarını değiştirebilirler. Böylece topçu ve füze atışlarına etki yaparlar.

Kimyasal ve biyolojik silahların çeşitli kimyasal maddeler ve radyolojik serpintilerinin, kirletilmesi arzu edilen bölgelere yayılmasında, rüzgârların hız ve istikametinden yararlanılır.

Hızı saatte 25 km'yi geçen rüzgârlı hava şartlarında paraşütle havadan atma ve indirme harekâtı güçtür.

Resim 5: Hava İndirme harekâtı rüzgârdan etkilenir

8.5. Bulutların Askerî Harekâta Tesirleri

Bulutların yoğun tabakalar hâlinde uzanması, havadan yapılacak direkt gözetleme ve keşif faaliyetlerini olumsuz olarak etkiler. Alçak seviyedeki bulutlar, geceleyin kara harekâtını aydınlatmak maksadıyla kuvvetli projektörlerin ışıklarını yansıtmak için kullanılabilir.

8.6. Aydınlik Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri

Aydınlik durumu; ayın safhaları, gece ve gündüz süreleri, güneşin doğuş ve batış vakitleri, gecelerin tipleri (zifiri karanlık, yıldızlı, mehtaplı) ve uzun süreli askerî planlamalar için mevsim farklılıklarının neden olacağı hava-aydınlık şartlarını ifade eder. Bu şartlar, askerî harekâtın başlama zamanının tespitine, süresine, atış kontrolü, sevk ve idaresi, muharebenin şekli ve harekâtın seviyesi üzerine etkili olur.

Resim 6: Aydınlık durumu askerî harekâtı yakından ilgilendirir

Uygulamalar

Yağışlı, sisli, rüzgârlı, karanlık hava şartlarına ait çeşitli resim ve görüntüleri inceleyiniz.

Uygulama Soruları

1. Şiddetli rüzgârın olduğu havalarda atılan mermiler hedeften sapabilir mi?
2. Şiddetli yağış moralinizi bozuyor mu?
3. Sisli havada trafik akışı mümkün mü?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Hava ve iklim şartları; harekât hangi seviyede ve türde olursa olsun, hepsini etkiler. Uzun veya kısa devreli askerî harekâtın planlanması, bölgenin hava ve iklim şartlarının daha önceden bilinmesini zorunlu kılar. Hava ve iklim şartlarının askerî harekât üzerindeki tesirleri; harekât bölgesinin coğrafi yapısının özellikleriyle birlikte incelenir. Bu şartlar; harekâtın şekline, zamanına, kullanılacak kuvvetlerin; kadro, kuruluş, donatım ve teçhizatına, eğitime ve lojistik faaliyetlerine etkili olur.

Yağışlar, nehirlerin, göllerin; su kanalları, barajlar ve hidrolik tesislerin su miktarını artırırlar. Yetersiz kontrol tedbirleri; nehirlerin taşmasına, sellere, ekili ve dikili arazilerin sular altında kalmasına sebep olur. Arazi, toprağın suyu çekme kabiliyetine göre çamur, bataklık veya göl hâline dönüşür. Bu durum, toprağı ve yolları trafiğe elverişsiz bir hâle getirir. Özellikle zırhlı, mekanize ve motorlu birliklerin araziden ilerlemeleri güçleşir.

Şiddetli sıcaklar ve dondurucu soğuklar genel olarak harekâtı olumsuz yönde etkiler. Şiddetli sıcaklar ve dondurucu soğuklar tek erin maneviyatına ve muharebe gücüne tesir eder.

Havanın sisli bulunduğu zamanlar görüş imkânları sınırlıdır. Keşif gayretleri güçleşir. Sis, istismar eden tarafa baskın imkânı sağlar. Taarruz eden kuvvetler sis örtüsü altında daha rahatlıkla ilerleyebilirler.

Bulutların yoğun tabakalar hâlinde uzanması, havadan yapılacak direkt gözetleme ve keşif faaliyetlerini olumsuz olarak etkiler.

Bölüm Soruları

1) Hava ve iklim şartlarının askerî harekâta etkisi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak ifade edilmiştir?

- a) Hava ve iklim şartları her tür harekâtı etkiler.
- b) Hava ve iklim şartları askerî harekâtı etkilemez.
- c) Hava ve iklim şartları sadece taarruz harekâtını etkiler.
- d) Hava ve iklim şartları sadece kış mevsiminde etkilidir.

2) Yağışların askerî harekâta tesirleri aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak belirtilmiştir?

- a) Taarruz harekâtını kolaylaştırır.
- b) Özellikle zırhlı ve motorlu birliklerin yol dışı harekâtını engeller.
- c) Birliklerin moralini yükseltir.
- d) Gece harekâtı kolaylaştırır.

3) Şiddetli soğukların askerî harekâta tesirleri aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak belirtilmiştir?

- a) Şiddetli soğuklar taarruz harekâtını olumsuz etkiler.
- b) Şiddetli soğuklar savunma harekâtını olumlu etkiler.
- c) Şiddetli soğuklar taarruz harekâtını olumlu etkiler.
- d) Şiddetli soğuklar özel donatım ve teçhizat gerektirmez.

4) Isı yüksekliği özellikleri aşağıdaki hangi birliklerin harekâtını olumsuz etkiler?

- a) Motorlu birlikler
- b) Topçu birlikleri
- c) Piyade birlikleri
- d) İkmal birlikleri

5) Sis tabakası aşağıdakilerden hangi birliklere kolaylık sağlar?

- a) Savunan birliklere**
- b) Hava kuvvetlerine**
- c) Deniz kuvvetlerine**
- d) Taarruz eden birliklere**

6) Rüzgârların askerî harekâta tesirleri aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak belirtilmiştir?

- a) Hava indirme harekâtını kolaylaştırır.**
- b) Taarruz harekâtını kolaylaştırır.**
- c) Kara, hava ve deniz harekâtını olumsuz yönde etkiler.**
- d) Sadece hava kuvvetleri harekâtını olumsuz etkiler.**

7) Yoğun bulut tabakalarının askerî harekâta tesirleri aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak belirtilmiştir?

- a) Havadan yapılacak direkt gözetleme faaliyetlerini olumsuz etkiler.**
- b) Topçu atışlarının isabet oranını artırır.**
- c) Havadan keşif harekâtını kolaylaştırır.**
- d) Zırhlı birlik harekâtını zorlaştırır.**

8) Aşağıdakilerden hangisi aydınlık durumunun özelliklerinden biri değildir?

- a) Gece ve gündüz süreleri**
- b) Güneşin doğuş ve batış vakitleri**
- c) Gecelerin tipleri**
- d) Sis tabakası**

9) Şiddetli rüzgârlar soğuk havalarda hangi şekilde etki yaparlar?

- a) Soğuğun etkisini azaltırlar
- b) Don olaylarına yol açarlar
- c) Birliklerin harekâtını kolaylaştırır
- d) Hava harekâtını kolaylaştırır

10) Aşağıdaki iklim şartlarından hangisi Sarıkamış Taarruzu'nda Türk ordusunun imha olmasının sebebidir?

- a) Kar ve şiddetli soğuk
- b) Aydınlık durumu
- c) Şiddetli rüzgâr
- d) Yoğun sis tabakası

Cevaplar

1) a, 2)b, 3)a, 4)c, 5)d, 6)c, 7)a, 8)d, 9)b, 10)a

9. BÖLGENİN SUNİ ARIZALARININ ASKERİ HAREKÂTA TESİRLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

- 9.1.** Meskûn Mahallerin Askerî Harekâta Tesirleri
- 9.2.** Müstahkem Mevkilerin Askerî Harekâta Tesirleri
- 9.3.** Limanların Askerî Harekâta Tesirleri
- 9.4.** Hidrolik Tesislerin Askerî Harekâta Tesirleri
- 9.5.** Yolların, Köprülerin, Tünellerin Askerî Harekâta Tesirleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Sizce İstanbul işgal edilebilir mi?
2. Tank birlikleri İstanbul içinde görev yapabilir mi?
3. Civarındaki beton koruganları gördünüz mü?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Meskûn Mahallerin Askerî Harekâta Tesirleri	Meskûn mahallerin askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Müstahkem Mevkilerin Askerî Harekâta Tesirleri	Müstahkem mevkilerin askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Limanların Askerî Harekâta Tesirleri	Limanların askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Hidrolik Tesislerin Askerî Harekâta Tesirleri	Hidrolik tesislerin askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Yolların, Köprülerin, Tünellerin Askerî Harekâta Tesirleri	Yolların, köprülerin, tünellerin askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

Uçarbirlik harekâtı: Taarruz harekâtında piyade ve komando birliklerinin helikopterlerle hedef bölgesine indirildiği harekât nevidir.

Giriş

Herhangi bir bölgedeki barajlar, tüneller, köprüler, metrolar, kara ve demiryolları, boru hatları, hava limanları, deniz limanları, büyük muharebe tesisleri, enerji sistemleri ve nakil hatları, tahkim edilmiş yerler ve meskûn mahaller (yerleşme merkezleri) o bölgenin ve hava kuvvetlerinin harekâtını büyük ölçüde ikmal, ulaştırma ve tahliye bakımlarından etkilerler. Kara Kuvvetlerinin harekâtına genellikle ikmal ve ulaştırma kolaylıkları, engellik vasıfları ve savunma imkânları gibi durumlarıyla tesir ederler.

9.1. Meskûn Mahallerin Askerî Harekâta Tesirleri

Şehirler askerî harekâta; mevkileri, büyüklükleri, nüfus yoğunlukları, içinde bulunan binaların sağlamlığı, miktarı ve sıklığı, metro, tünel, kanal, köprü, liman, boğaz ve fabrika gibi doğal ve yapay özellikleri nispetinde tesir ederler. Siyasi ve ekonomik önemi büyük olan şehirler stratejik hedef kapsamına girerler. Bu gibi şehirlerin tarım, ticaret, sanayi ve ulaştırma zenginlikleri cazibelerini artırır. Stratejik istikametler üzerinde bulunan şehirler, bu istikamette ilerleyen birlikler için oyalayıcı, harekâtı geciktirici ve kuvvetleri yıpratıcı rol oynarlar. Zırhlı, mekanize ve motorlu birliklerin harekâtını güçleştirirler. Ele geçiren tarafı, kontrol altında tutabilmek için büyük kuvvetler ayırmaya zorlarlar. Çeşitli tuzaklar, yol kapamaları ve engellerle dolu olan bir meskûn mahalde, zırhlı, mekanize ve motorlu birlikler büyük kayıplara uğrayacağından, hafif, portatif ve çabuk ateşli silahlarla teçhiz edilmiş piyade birlikleri, meskûn yerlerde muharebeye daha uygundur. Şehirler daha çok taarruz eden kuvvetlere engel teşkil ederler, savunana kolaylık sağlarlar. II. Dünya Harbi Barbarossa harekâtında, Almanların Rusya'ya taarruzunda; Stalingrad Savunması, Almanlara büyük kayıplar verdirmiştir.

Resim 1: Stalingrad savunmasından bir görünüm

9.2. Müstahkem Mevkilerin Askerî Harekâta Tesirleri

Müstahkem Mevki (Tahkimli Bölge): Düşman ilerlemesini yavaşlatmak, kanallize etmek, durdurmak veya ona azami zayıat verdirmek maksadıyla; betonarme ve çelik malzemelerle inşa edilmiş bölgelere denir. Tanksavar ve ağır silah mevzileri, makineli tüfek koruganları, komuta ve gözetleme yerleri, sığınaklar, istirahat tesisleri, ikmal ve iâşe depoları, muhabere merkezleri vb. tesisler; müstahkem mevkilerin asıl tahkimatını oluştururlar. Tarihte Romalılar, stratejik yollar üzerinde kaleler inşa etmişlerdir. Bütün Anadolu, eski tarihlerden kalma kalelerle doludur. Kalelerin ilk görevi cepheleri örtmek; ikincisi, askerî harekâta yardımcı olmak; üçüncüsü, devletlerin hâkim olduğu topraklarda egemenliğini göstermekti. Kaleler tarih akışı içerisinde savunmada önemli rol oynadılar. Taarruzun yan ve gerilerini

emniyete aldılar. Osmanlı ordusu, Viyana Kalesi önünde 1516'da ve 1683 yıllarında iki kez mağlup oldu. Estergon, Hotin ve Kanije gibi kalelerin ele geçirilmesi yüz binlerce Türk askerine mal oldu. Bugün Macaristan'da, Bulgaristan'da ve Romanya'da yüzlerce kalemiz vardır.

Çevresindeki ülkelere nazaran zayıf durumda bulunan ve jeopolitik değerleri yüksek olan devletler, mütecavizin taarruzlarından sakınmak için mütecavizin yaklaşma istikametlerini tıkayan tahkimli hatlar veya bölgeler inşa ederler.

Resim 2: Maginot Hattından bir görünüm

Tarihte ilk müstahkem savunma stratejisi Türk ordularının tesiriyle, Çin'de Çin Seddi'nin inşasıyla başlamış daha sonra 1930'da Fransızlar tarafından Maginot, 1936'da Almanlar tarafından Siegpried müstahkem savunma mevziileri inşa edilmiştir. Finlilerin Mannerheim, Yunanlıların Metaksas, Rusların Moskova, Leningrad, İtalyanların Tobruk ve bizim Edirne, Kırklareli, Çatalca, Kars ve Erzurum tahkimli bölge ve hatları, tarihte müstahkem mevkilere örnek olarak gösterilebilirler. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nde, Türk Plevne savunması tahkimli noktaların mukavemet teşkilleriyle savunulmasına ışık tutmuş eşsiz bir örnektir.

Resim 3: Çin Seddinden bir görünüm

Ancak I. Dünya Harbi'nden sonra, büyük para ve emekle inşa edilen tahkimli mevzilerin önemi, hareket kabiliyeti yüksek zırhlı mekanize ve motorlu birliklerin harp sahnesine konulmasıyla gittikçe artma eğilimi göstermiştir. Özellikle nükleer savaşın tahrip tesirlerine ve hava taarruzlarının gittikçe artan tahrip kudretlerine karşı korunma ihtiyacı çağdaş harplerde de tahkimatın ve toprak altına gömülmenin değerini muhafaza etmesine neden olmaktadır. Kara kuvvetlerinin taarruz mihverleri üzerinde, tahkimli bölgeler tesis edilmesine mukabil, deniz kuvvetlerinin tersane, ikmal ve bakım tesisleri, gemi kızakları ve havuzları bulunan limanlarının ve Hava Kuvvetlerinin, meydanlarının ve üslerinin tahkimatla korunması işlemi hızlanmıştır. Devletler; büyük emek ve ekonomik kaynakların harcanmasıyla inşa edilebilecek müstahkem mevkiileri; seferberliği tamamlamak baskına uğramamak maksadıyla bir yandan bir savunma tedbiri olarak elden bırakmamakta, diğer yandan harbi statik duruma sokacak aşırı tahkimattan da kaçınmaktadırlar. Çeşitli özellikleri nedeniyle müstahkem mevkiiler, askerî harekâta aşağıdaki şekillerde tesir ederler.

Nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlara karşı ve hava kuvvetlerinin tesirlerine karşı kısmen korunma sağlarlar.

Taarruz harekâtını yavaşlatırlar, kanalize ederler veya durdururlar. II. Dünya Harbi'nde, Almanların, Pas De Calais bölgesinde “Atlantik Duvarı” adını verdikleri tahkimatı inşa etmeleri nedeniyle, müttefik kuvvetler amfibi harekâta daha elverişsiz olan Normandi kıyılarına çıkmışlardır (1944). Ancak, müstahkem mevkiilere muhtemel bir harpte tamamen bel bağlanılmamalıdır. Bunlar savunmayı kuvvetlendirici bir vasıta olarak düşünölmeli ve

alınacak stratejik-taktik tedbirler ve hava-deniz ve kara kuvvetlerinin müştereken etkin olarak kullanılmasıyla azami faydayı sağlayacak hâle getirilmelidirler. Unutulmamalıdır ki; ne Siegfried hattı yorgun, morali düşük ve eğitimsiz birliklerle savunulduğu için ve ne de Maginot Hattı, gerisinden düşürülebilir olduğu için görev yapamamışlardır. Eğitimi ve morali mükemmel sayıca az küçük taktik birlikler; müstahkem mevkileri başarıyla savunabilirler.

Seferberlik hazırlıklarına ve seferberliğe uygun yığınaklanmaya emniyet temin ederler.

Mütecavizi caydırıcı rol oynarlar.

Taarruz eden tarafı büyük hazırlıklar yapmaya zorlayarak, savunan tarafa zaman kazandırır.

Savunmayı takviye ederler.

Savunan tarafa kuvvet tasarrufu imkânı verirler.

Mütecavizin ağır zayıat vermesine sebep olurlar.

Stratejik savunma kuvvetlerine yan ve geri bölge emniyeti sağlarlar.

Geri çekilme harekâtında düşman içinde kalan bölgelerdeki müstahkem mevkiiler, mütecavizin ikmal ve ulaştırma yollarını tıkar ve onu tehdit eder, onu böylece kuvvet ayırmaya zorlar.

Stratejik taarruzların harekât üsleri ve dayanak noktalarını teşkil ederler. II. Dünya Harbi'nde (1939-1941) Rusların Moskova, Stalingrad ve Leningrad'a ve Almanların Siegfried Hattına dayanarak yaptıkları Ardenler karşı taarruzları; bizim Balkan Harbi'nde (1911-1913) Çatalca Savunma Mevzilerine dayanarak yaptığımız karşı taarruz, stratejik taarruzda müstahkem mevkilerin rolüne örnek verilebilirler.

Resim 4: Siegfried hattından bir görünüm

Tahkim edilmeleri hâlinde, deniz geçiş yerleri, kanal ve boğazlar; mütecaviz deniz harekâtına engel teşkil ederler veya geçişi imkânsız kılarlar. Gelibolu harekâtında (1914), Çanakkale Boğazı tahkimatının rolü gibi.

9.3. Limanların Askerî Harekâta Tesirleri

Limanlar deniz ve hava kuvvetlerinin üsleridirler. Rıhtımları, iskeleleri, ikmal ve bakım tesisleri ve kolaylıkları, ülke derinliklerine ulaştırma yolları ve ulaştırma vasıtalarını ihtiva etiklerinden hedef teşkil ederler ve ele geçirene veya kontrol altında bulundurana büyük imkânlar sağlarlar.

Deniz limanları, ülkelerin denize açılan yapay kapıları ve barınaklarıdır. Deniz aşırı harekât için deniz kuvvetlerine ve amfibi kuvvetlere lojistik üs görevi yaparlar. Ülke içerisine doğru geliştirilecek bir harekâta, deniz ulaştırması ile ikmal faaliyetlerinin yapılmasını mümkün kılacağından, hasmın yurt derinliklerine doğru ilerlemesini kolaylaştırırlar. Deniz kuvvetlerine tamir ve bakım, rıhtım, iskele, açıkta demirleme, tahliye vasıtaları ve ikmal kolaylıkları sağlarlar. Deniz limanları, denizlerde üstünlük ve hâkimiyet mücadelesinde en önemli rolü oynarlar.

Hava limanları, hava harekâtı için hava kuvvetlerine lojistik üs görevi yaparlar. Uçaklar için iniş ve uçuş pistleri, hangarlar, tamir ve bakım tesisleri, sığınaklar ve ikmal depoları gibi imkânlar sağladığından hava kuvvetlerinin harekâtına direkt olarak tesir ederler.

Resim 5: Havalimanları hava kuvvetlerine lojistik üs sağlar

9.4. Hidrolik Tesislerin Askerî Harekâta Tesirleri

Hidrolik tesisler; barajları, sulama kanallarını, su depolarını, üretim maksatları için oluşturulmuş göletleri, hidroelektrik santrallerini ve su nakil boru hatlarını ihtiva eder. Tahribi hâlinde su baskınlarına neden olur ve askerî harekâta engel olarak tesir ederler. Barajlar ve su kanalları, harekât mihverine dik oldukları zaman taarruzi harekâtı ve özellikle, zırhlı mekanize ve motorlu birliklerin harekâtını güçleştirirler ve savunmayı kolaylaştırırlar. Ele geçirilmeleri veya tahrip edilmeleri hâlinde karşı ülkenin ekonomik gücünün zayıflamasına sebep olurlar.

9.5. Yolların, Köprülerin, Tünellerin Askerî Harekâta Tesirleri

Kara ve demiryolları ve bunların üzerinde bulunan tüneller stratejik ve taktik harekâtın yürütülmesi ve devam ettirilmesi için kontrol altında bulundurulması gereken kritik arızalardır. Askerî harekâtın akıcı olarak sürdürülebilmesi ve harekâtın ihtiyaç duyduğu lojistik desteğin sağlanabilmesi, yolların emniyet altında bulundurulabilmesine bağlıdır. Demiryolları ikmal ve tahliye faaliyetlerinde ve büyük birliklerin araç, gereç, silah ve personelinin naklinde önemli rol oynar. Kara yolları, zırhlı, mekanize ve motorlu birliklerin harekâtının süratle icrasına imkân sağlar. Yollar üzerindeki kritik köprü, geçit ve tünellerin kontrol altında tutulması veya tahribi; mütecavizin harekâtını güçleştirir. Sık ormanlık ve

dağlık bölgelerdeki yolların emniyet ve kontrol altında tutulması, savunanın harekâtını büyük ölçüde kolaylaştırır. Sayıca az kuvvetlerle, taarruz eden büyük birliklerin durdurulması veya harekâtının sekteye uğratılması mümkün olur. Taarruz eden tarafı yolları açık bulundurmamak ve köprü, geçit ve tünelleri ele geçirmek için kuvvet ayırmaya ve uçar birlik harekâtına zorlar II. Dünya Harbinde Müttefiklerin, Normandiya çıkarmasından sonra, Fransa'dan atılmasını müteakip Almanların geri çekilme yollarını kesmek ve doğuya doğru yapılacak zırhlı birlik taarruzları için köprü ve geçitleri ele geçirmek maksadıyla; Hollanda'nın Arnheim bölgesine yaptıkları büyük çaptaki hava indirme harekâtı buna en iyi örneği teşkil eder (1944).

Resim 6: Tünellerin kontrol edilmesi mütecavizin taarruz ve intikallerini zorlaştırır

Uygulamalar

Erzurum Aziziye ve Mecidiye tabyalarını çeşitli kaynaklardan araştırınız

Uygulama Soruları

1. Aziziye ve Mecidiye tabyaları hangi maksatla inşa edilmiştir?
2. Söz konusu tabyalar beklenen faydayı sağlamış mıdır?
3. Tabya deyiminin karşılığı ne olabilir (Kale, müstahkem mevki vb.)?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Şehirler askerî harekâta; mevkileri, büyüklükleri, nüfus yoğunlukları, içinde bulunan binaların sağlamlığı, miktarı ve sıklığı, metro, tünel, kanal, köprü, liman, boğaz ve fabrika gibi doğal ve yapay özellikleri nispetinde tesir ederler. Siyasi ve ekonomik önemi büyük olan şehirler stratejik hedef kapsamına girerler. Bu gibi şehirlerin tarım, ticaret, sanayi ve ulaştırma zenginlikleri cazibelerini artırır. Stratejik istikametler üzerinde bulunan şehirler, bu istikamette ilerleyen birlikler için oyalayıcı, harekâtı geciktirici ve kuvvetleri yıpratıcı rol oynarlar. Zırhlı, mekanize ve motorlu birliklerin harekâtını güçleştirirler.

Eğitimi ve morali mükemmel sayıca az küçük taktik birlikler; müstahkem mevkileri başarıyla savunabilirler.

Mütecevizi caydırıcı rol oynarlar.

Taarruz eden tarafı büyük hazırlıklar yapmaya zorlayarak, savunan tarafa zaman kazandırır.

Savunmayı takviye ederler.

Deniz limanları, ülkelerin denize açılan yapay kapıları ve barınaklarıdır. Deniz aşırı harekât için deniz kuvvetlerine ve amfibi kuvvetlere lojistik üs görevi yaparlar. Ülke içerisine doğru geliştirilecek bir harekâta, deniz ulaştırması ile ikmal faaliyetlerinin yapılmasını mümkün kılacağından, hasmın yurt derinliklerine doğru ilerlemesini kolaylaştırır. Deniz kuvvetlerine tamir ve bakım, rıhtım, iskele, açıkta demirleme, tahliye vasıtaları ve ikmal kolaylıkları sağlarlar. Hava limanları, hava harekâtı için hava kuvvetlerine lojistik üs görevi yaparlar. Uçaklar için iniş ve uçuş pistleri, hangarlar, tamir ve bakım tesisleri, sığınaklar ve ikmal depoları gibi imkânlar sağladığından hava kuvvetlerinin harekâtına direkt olarak tesir ederler.

Demiryolları ikmal ve tahliye faaliyetlerinde ve büyük birliklerin araç, gereç, silah ve personelinin naklinde önemli rol oynar. Kara yolları, zırhlı, mekanize ve motorlu birliklerin harekâtının süratle icrasına imkân sağlarlar. Yollar üzerindeki kritik köprü, geçit ve tünellerin kontrol altında tutulması veya tahribi mütecavizin harekâtını güçleştirir.

Bölüm Soruları

1) Meskûn mahallerin askerî harekâta tesirleri aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak belirtilmiştir?

- a) Savunanın harekâtını kolaylaştırır.
- b) Taarruz eden kuvvetlere engel teşkil eder.
- c) Hava indirme harekâtını kolaylaştırır.
- d) Karşı taarruzları kolaylaştırır.

2) Meskûn mahaller hangi tip birliklerin harekâtına elverişlidir?

- a) Piyade birlikleri
- b) Topçu birlikleri
- c) Zırhlı birlikler
- d) Helikopter birlikleri

3) Aşağıdakilerden hangisi müstahkem mevkiilerin kullanılma maksatlarından biri değildir?

- a) Düşman ilerlemesini yavaşlatmak
- b) Düşman ilerlemesini kanalize etmek
- c) Düşmana zayıf verdimek
- d) Taarruz harekâtını kolaylaştırmak

4) Tahkimli hatlar veya bölgeleri daha çok aşağıdaki devletlerden hangisi inşa eder?

- a) Dağlık araziye sahip devletler
- b) Herhangi bir pakta üye olmayan devletler
- c) Zayıf durumda bulunan devletler
- d) Ekonomik durumu elverişli devletler

5) Maginot hattı aşağıdakilerden hangi ülkelerin inşa ettiği bir hattır?

a)Fransa

b)Almanya

c)İtalya

d)Hollanda

6) Dünyadaki en büyük müstahkem mevzi aşağıdakilerden hangisidir?

a)Maginot Hattı

b)Metaksas Hattı

c)Çin Seddi

d)Mannerheim Hattı

7)Müstahkem mevkiilerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a)Müstahkem mevkiiler geçilemez değildir.

b)Müstahkem mevkiiler nükleer, biyolojik, kimyasal silahlara karşı koruma sağlamaz.

c)Müstahkem mevzilerin günümüzde bir önemi kalmamıştır.

d)Müstahkem mevkiiler savunmayı zorlaştırır.

8)Aşağıdakilerden hangisi hava limanlarının askerî harekâta etkilerinden biri değildir?

a)Hava Kuvvetlerine lojistik üs görevi yaparlar.

b)Uçaklar için pist ve hangar kolaylıkları sağlarlar.

c)Uçaklar için bakım tesisleri sağlarlar.

d)Kara kuvvetlerine bakım desteği sağlarlar.

9) Hidrolik tesisler aşağıdakilerden hangisini kapsamaz?

a) Barajlar

b) Göller

c) Sulama Kanalları

d) Su Depoları

10) Yollar üzerindeki köprü ve tünellerin tahrip edilmesi aşağıdakilerden hangi etkiyi yapar?

a) Taarruz harekâtını güçleştirir.

b) Savunma harekâtını güçleştirir.

c) Savunma harekâtını kolaylaştırır.

d) Gece harekâtını kolaylaştırır.

Cevaplar

1)b, 2)a, 3)d, 4)c, 5)a, 6)c, 7)a, 8)d, 9)b, 10)c

10. BÖLGENİN DİĞER ÖZELLİKLERİNİN ASKERÎ HAREKÂTA TESİRLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

10.1. Bölgenin Jeolojik Yapısının Askerî Harekâta Tesirleri

10.1.1. Çakıllı Toprak

10.1.2. Kumlu Toprak

10.1.3. Killi Toprak

10.2. Bölgenin Biyolojik Yapısının Askerî Harekâta Tesirleri

10.3. Bölgenin Sosyal Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri

10.4. Bölgenin Ekonomik Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri

10.5. Bölgenin Siyasi Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

- 1) Killi toprak kurak mevsimlerde askerî harekâta nasıl etki yapar?
- 2) Meyve sebzenin yetiştirildiği büyük tarım alanları askerî harekâta nasıl etki eder?
- 3) Bölge halkının bölünmüş olması askerî harekâta nasıl etki yapar?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Bölgenin Jeolojik Yapısının Askerî Harekâta Tesirleri	Bölgenin jeolojik yapısının askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Bölgenin Biyolojik Yapısının Askerî Harekâta Tesirleri	Bölgenin biyolojik yapısının askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Bölgenin Siyasi ve Sosyal Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri	Bölgenin siyasi ve sosyal durumunun askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Bölgenin Ekonomik Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri	Bölgenin ekonomik durumunun askerî harekâta tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **Leçelik arazi:** Küçük, sık ve gömülü kayalık arazi
- **Cangıllarda harekât:** Sık ormanlarda harekât

Giriş

Yerkabuğunu teşkil eden kil, kum, çakıl, kireç gibi çeşitli maddelerin terkibi, sertliği, oluşma şekli ve zamanını inceleyen jeoloji bilimi; bu konulardaki araştırmalarıyla barışta ve seferde askerî planlamalara ışık tutar. Yerkabuğunu meydana getiren jeolojik yapı, kara kuvvetlerinin harekâtını büyük ölçüde etkiler. Bu yapının harekât üzerine olan tesirleri ilgili bölgenin iklim ve hava şartlarıyla birlikte incelenir. Bu yapının harekât üzerine olan tesirleri ilgili bölgenin iklim ve hava şartlarıyla birlikte incelenir. Tabakaları killi ve yağışlar neticesinde toprağı yumuşamış bir arazi, balçık hâline dönüşür ve zırhlı ve motorlu harekâtı yollar dışında hemen hemen imkânsız kılar.

10.1. Bölgenin Jeolojik Yapısının Askerî Harekâta Tesirleri

Bundesarchiv, Bild 101-176-1268-20A
Foto: Teschendorf | 1941/1942

Resim 1: Yumuşak toprak yol dışı harekâtı imkânsız kılar

Müstahkem mevkilerin, kara ve demiryollarının, tünellerin, köprülerin, hava limanları ve üslerin, su kanalları, boru hatları ve barajların inşasında toprağın yapısı büyük rol oynar. Sık leçelik ve kayalık arazi araçların hareketini güçleştirir ve böyle bir bölgenin kontrolü daha çok piyade birlikleri, silah ve teçhizatına ihtiyaç gösterir.

Resim 2: Leçelik arazi piyade birliklerine ihtiyaç gösterir

10.1.2. Çakıllı Toprak

Çakıllı toprak, her türlü hava şartlarında özellikle killi toprak ile sıkışmış olduğu hâllerde paletli araçlar için hareket kolaylıkları sağlar. Toprak üzerinde seyrek bulunduklarında yağışlı mevsimler ve hava şartlarında tekerlekli araçların hareketini güçleştirir.

10.1.3. Kumlu Toprak

Kille karışmış bulunan, yağış ve rutubet nedeniyle sıkışmış olan kumlu toprak ulaştırmaya elverişli bir arazi yapısı meydana getirir. Kuru, yumuşak ve gevşek kumlu toprak özellikle meyilli arazide araçlara engel teşkil eder.

Resim 3: Gevşek kumlu toprak harekâtı engeller

10.1.4. Killi Toprak

Kil kurak bölgeler hariç, nadiren kuru olarak bulunur, ancak tamamen kuru olduğu hâllerde, zemin her türlü araçların hareket ve intikallerine elverişli bir satıh durumuna gelir. Kil, yağışlı havaların ve iklimin hâkim olduğu bölgelerde, yapışkan ve kaygan olur. Böyle bir arazi, harekâtı zorlaştırır veya imkânsız kılar.

10.2. Bölgenin Biyolojik Yapısının Askerî Harekâta Tesirleri

Herhangi bir coğrafi bölgenin biyolojik yapısı; bölgenin bitki örtüsü ve bölgede yaşayan hayvanların durumu, bunların cinsleri, miktarları ve dağılışlarını ifade eder. Ağaçlar, ekinler, otlar, çalılıklar ve fundalıklar bir bölgenin bitki örtüsünü meydana getirirler.

Biyolojik yapı itibarıyla kendi kendisine yeterli olan bölgeler; yiyecek bakımından mahallinden elde edilecek kaynaklarla askerî harekâtın besin ihtiyaçlarını asgari miktara indirirler ve bu maksat için yapılacak idari nakliyat gayretlerinin diğer alanlara kaydırılmasını mümkün kılarlar. Kauçuk, keten, kenevir ve pamuk gibi bitkiler askerî harekâtın bu sınıf ikmal maddeleri ihtiyaçlarını büyük ölçüde giderirler. Ekonomik güce olumlu katkılarda bulunurlar.

Tarım mahsulleri memleketin gıda sanayi üzerinde rol oynar. Tarımsal ve hayvansal besin ihracatı, yüksekliği oranında millî gücü olumlu yönde etkiler. Elde edilecek döviz, ülke kalkınmasında ve silahlı kuvvetlerin diğer ihtiyaçlarının giderilmesinde ihtiyaç duyulan maddi kaynakların artmasına sebep olur.

Geniş ve sık ormanlık bölgeler, daha önce de incelendiği gibi, büyük birliklerin gizlenmesine imkân verirler. Orman ürünleri, memleketin ekonomik kalkınmasına hizmet ederler. Taktik bir harekâta; baskın ve gerilla harekâtını kolaylaştırır, görüş ve ateş sahalarını sınırlar, zırhlı ve motorlu birlik harekâtını güçleştirirler.

Resim 4: Ormanlar büyük birlikleri saklar

Çöl, sık ormanlık ve dağlık bölgeler motorlu araçların hareketini imkânsız kıldığından, bu tip bölgelerde mahallinden temin edilecek hayvanlar, askerî harekâtın ulaştırma hizmetlerinde kullanılırlar. Örneğin Amerikalılar, II. Dünya Harbi'nde Burma'nın kesif ormanlık bölgelerinde, manda ve öküzlerden istifade etmişlerdir.

10.3. Bölgenin Sosyal Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri

Sosyal durum; beşeri faaliyetlerin asıl unsuru olan insanın nitelik ve niceliğine tesiri olan bütün faktörleri, faaliyetleri ve ilişkileri ifade eder. Sosyal durum içinde; nüfus ve insan gücü, dil, din, ırk, kültür ve fikri inançlar kamuoyunun millî menfaatler üzerindeki etkisi, örf ve âdetler, kültür seviyesi, manevi özellikler, bedensel ve ahlaki özellikler, halk ilişkileri ve sosyal dernekler, dinî kuruluşlar, siyasi ve dinî liderler, azınlıklar, mezhepler ve etnik gruplar, eğitim ve öğretim, devlet yönetimi ve rejim, kanunlar, sağlık ve sosyal yardım, güvenlik ve refah seviyesi gibi beşeri faaliyetler üzerine asıl etken olan hususlar incelenir. Bütün bu hususların dikkatli ve ayrıntılı olarak tahlili; bir ülkenin sosyal durumunu ve bu durumun meydana getireceği sosyal gücünü ortaya çıkarır.

Milletlerin ilimsel gelişmesi, refahı ve bekası; insanların niteliğine ve niceliğine dayanır. Beşeri faaliyetleriyle bir ülkenin sosyal durumunun yaratıcısı olan insan; sosyal bilimlerin (sosyoloji) esas unsurunu teşkil eder.

Milletlerin millî gücünün gelişmesinde ve artmasında sosyal durum önemli derecede rol oynar. İnsanlarının millî ideali, millî şuuru, ilim ve irfanı, yaratıcılığı, vatan sevgisi ve çalışkanlığı, birlik ve beraberlik duygusu, geçmişlerine olan bağlılıkları yüksek olan devletler, millî güçlerini her zaman ayakta tutacak bir sosyal güce erişebilirler.

Sosyal güç, bir devletin askerî gücünün mihveridir. Askerî, ekonomik, politik, psiko-sosyal güçler, ülkenin sosyal gücüne ve sosyal gücünü oluşturan sosyal durumuna dayanırlar.

Kalitesi yüksek, zengin nüfus ve insan gücü kaynaklarına sahip olan milletlerin harp gücü daha kudretlidir. Maneviyatı ve ahlakı kuvvetli olan milletler ülkelerin harp gücünün yükselmesine temel teşkil ederler. Harp silah ve araçlarının gittikçe artan kudret ve kabiliyetleri ve gelişen teknoloji, insanın önemini azaltmamış bilakis artırmıştır. Türk tarihindeki bütün zaferlerin hemen hemen tamamında (Malazgirt, İstanbul'un Fethi, Çanakkale, Sakarya, Büyük Taarruz vb.); 1939 senesinde, Finlilerin Rusları mağlûp etmesinde ve 1973 Vietnam Harbi'nde Amerikalıların yenilmesinde, insan faktörü en önemli rolü oynamıştır.

Sosyal durum yukarıda sıralanan harp gücü ve millî güç üzerine olan tesirlerinin dışında askerî harekâta şöyle tesir eder: Ülkenin nüfusu ve insan gücü, ilmi seviyesi ve fikri inançları ve kamuoyunun desteği; sefer planlarının hazırlanmasında, askerî harekâtın şeklinin ve manevralarının tayininde, hedeflerin seçiminde, harekâtın süresinde, gayri nizami harp ve gerilla harekâtının sürdürülmesinde ve harekâtın lojistik desteği üzerinde etkili olur.

Bir memleketin nüfusu; seferde silah altına alınacak personel miktarının tespitinde rol oynar.

Yaş, cinsiyet, sıhhat ve kültür itibarıyla insan gücü oranı (niteliği) yüksek olan ülkeler; ülkenin sanayisine katkıda bulunacak teknik personel ve silahlı kuvvetlerinin ihtiyaç duyacağı nitelikli asker itibarıyla avantajlı kabul edilirler.

Kamuoyu desteği, silahlı kuvvetlerin maneviyatına tesir eder.

Bir ülkenin sosyal bünyesindeki derin farklılıklar, mütecaviz tarafından istismar edilmesine sebep olur. Böyle bir ülke, hasmın; sabotaj, propaganda ve psikolojik harp taktiklerine ve tekniklerine karşı hassasiyet gösterir.

İlmi seviyesi yüksek olan toplumlar, devamlı surette ülkelerin teknik gelişmesine, ekonomik kalkınmasına ve silahlı kuvvetlerinin modern harp silah, araç ve gereçleriyle donatılmasına büyük katkıda bulunurlar. Bu durumda olan bir ülkenin, silahlı kuvvetlerini meydana getiren insanlar, askerî harekâta etkin ve inisiyatif sahibi olurlar.

Ülke içinde ülke rejimine ve halkına düşman olan unsurların fazla olması; harpte silahlı kuvvetlerin geri bölgelerinin emniyetini tehlikeye düşürür. Böyle bir ortam, sık ayaklanmalara, halk arasında çatışmalara ve maneviyatı olumsuz yönde etkileyici geniş ve yaygın propagandalara yol açar. Türk İstiklal Harbi'ndeki (1919-1924) ayaklanmalar ve 12 Eylül 1980'den önce Türkiye'de baş gösteren anarşik ve ideolojik çatışmalar olumsuz örneklerdir.

Bunun aksi olarak, ülke içindeki insanların her bakımdan kuvvetli, birlik ve beraberlik hisleriyle birbirlerine bağlı bir toplum olması, ülke savunmasını kolaylaştırır ve silahlı kuvvetlerin maneviyatını yükseltir. Böyle bir toplumda, art niyetli ve bölücü unsurlar ve örgütler faaliyet göstermeye cesaret edemezler. 1974 Türk Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında, Türk Milleti'nin Ordusu'na olan büyük maddi ve manevi desteği gibi.

Bir ülkenin eğitim ve öğretim imkânlarının yeterli ve iyi seviyede bulunması silahlı kuvvetlerde yetenekli askerlerin görev almasına neden olur.

Sıhhatli ve ilimsel seviyeleri yüksek olan sivil halk askerlik görevlerine süratle intibak edeceğinden, silahlı kuvvetlerde eğitim sürelerinin azalmasına ve zaman kaybının önlenmesine yol açar.

10.4. Bölgenin Ekonomik Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri

Coğrafi bir bölgenin ekonomik durumu; o bölgenin tarım-gıda ve hayvancılık, sanayi, ticaret, maliye, ulaştırma ve muhabere ve harp ekonomisi faaliyetlerinin, sistemlerinin ve münasebetlerinin tümünü kapsar. Dünyanın karşı karşıya bulunduğu ekonomik meseleler, harplerin ve çatışmaların kaynağını teşkil ederler.

Ekonomik bakımdan zengin, doğal kaynaklara, etkin bir endüstri ve teknolojiye sahip olan devletlerin harp gücü yüksektir. Harp gücü; kudreti oranında askerî güce ve askerî harekâtı icra edecek olan silahlı kuvvetlerin maddi imkânları ve yapısına tesir eder (Teşkilat, teçhizat, donatım, her sınıf ikmal maddeleri vb. hususlar).

Silahlı kuvvetlerin çeşitli alanlardaki faaliyetlerinin lojistik desteğinin sağlanması ve hava, kara ve deniz kuvvetlerinin mevcut güçlerinin muhafazası ve artırılması ülkenin ekonomik imkânlarına bağlıdır. Ham madde kaynakları, sanayi, ticaret, maliye, tarım, gıda ve hayvancılık potansiyeli silahlı kuvvetlerin harekâtına ve harplerin sonucuna doğrudan etkilerde bulunur.

Barışta, harp ekonomisinin alt yapısını kurmayı başarmış olan ülkeler, harpte, harp mekânizmasını kolaylıkla işletirler.

Kuvvetli ekonomik kaynaklara (kömür, petrol, uranyum, altın, demir, çelik, krom, gümüş, bakır vb. stratejik ham maddeler) ve teknik alt yapıya sahip olmak; hareket kabiliyetleri ve muharebe gücü yüksek modern orduların meydana getirilmesini sağlar.

Gelecek harplerin ekonomik güçlükleri; barışta silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarını giderebilecek stokların (akaryakıt, mühimmat, giyecek ve yiyecek stokları gibi) yapılmasıyla aşılır.

Bir devletin ekonomik kalkınmasının göstergesi olan hava alanları, deniz limanları, kara ve demiryolları, akaryakıt ve su boru hatları, hidrolik tesisler, fabrikalar silahlı kuvvetlerin yapacağı bütün lojistik faaliyetlere ve taktik ve stratejik manevralara tesir eder. Savunma cepheleri böyle bir alt yapıyla ülke derinliklerinden desteklenir, aksi hâlde çöker. Yeterli bir alt yapı; kuvvetlerin ve ikmal maddelerinin arzu edilen bölgelere süratle kaydırılmalarını mümkün kılar.

Sanayi, ticaret, tarım ve ulaştırma merkezleri askerî bir harekâta, hasmın harp gücüne büyük katkıları olan ekonomik potansiyelini eritmek veya yok etmek için birer stratejik hedef teşkil ederler. Bu tip hedeflerin tahribi maksatlarıyla nükleer silahlar kullanılabilir.

10.5. Bölgenin Siyasi Durumunun Askerî Harekâta Tesirleri

Siyasi durum, devletin yönetim sistemini, İdari teşkilatını, jeopolitik konumunu, siyasi tarihini, silahlı kuvvetlerin ve halkın birbiriyle olan ilişkilerini, nüfuz ve çıkar gruplarını, bozguncu unsurlarını, kolluk kuvvetlerini ve yapısını, asayiş, güvenlik ve istihbarat kuruluş ve imkânlarını kapsar. Bir devletin siyasi durumundaki istikrar; millî gücünde önemli rol oynayan politik gücünü hasım devletler üzerinde tesirli kılar. Harp ve siyaset birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Millî menfaatlerin ve hedeflerin ele geçirilmesini, gerektiğinde silahlı kuvvetleri de kullanmak suretiyle siyaset tayin eder. Siyasi bakımdan güçlü olan devletler, menfaatlerini harpsiz olarak elde edebilirler.

Siyaset, askerî faaliyetlerle yakın iş birliği yapar. Hedefleri doğrultusunda, silahlı kuvvetlerin uygulayacağı harekâtın cinsini tayin eder. Kuvvet gösterisi, caydırma, yıldırma ve yıpratma, taarruz ve savunma gibi. II. Dünya Harbi'nde, millî siyaset ve menfaatleri gereği Almanya, İtalya ve Japonya'nın "Yıldırım Harbi Taarruz" doktrini benimsemesine karşılık Amerika, Rusya ve İngiltere, başlangıçta "Yıpratma Harbi" doktrinini seçmişti.

Silahlı kuvvetlerin barışta eğitimi, teşkili, teçhizi ve harpte uygulayacağı harekât, millî menfaatlerle uyumlu olur. Bunu devletin siyasi organları tayin eder.

Harbin kazanılması; siyasi organlarla silahlı kuvvetlerin yakın iş birliğini ve gaye birliğini zorunlu kılar. Aksi hâlde, harp alanlarında kazanılmış zaferler siyaset masasında kaybedilebilir.

Harpte ve seferberlikte, silahlı kuvvetler devletin istihbarat teşekküllerinden istifade eder.

Kolluk kuvvetleri askerî harekâtı kolaylaştırır ve destekler.

Halkın millî davasına inanması ve silahlı kuvvetlerini desteklemesi gerek siyasi makamların cesaretle karar vermesini gerekse ordunun moralinin yükselmesini sağlar.

Mütecaviz, ülke içindeki azınlıkları, bozguncu kuruluşları kendi lehine istismar etmek ve teşkilatlandırmak suretiyle askerî harekâtı sabote edebilir, sekteye uğratabilir veya tehlikeye düşürebilir.

Uygulamalar

Çeşitli kaynaklardan jeolojik, biyolojik, siyasi ve sosyal yapı konularını inceleyiniz.

Uygulama Soruları

1. Aşırı soğukların askerî harekâta olumlu etkisi olabilir mi?
2. Bölge halkının eğitim seviyesi askerî harekâtı nasıl etkiler?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Yerkabuğunu teşkil eden kil, kum, çakıl, kireç gibi çeşitli maddelerin terkibi, sertliği, oluşma şekli ve zamanını inceleyen jeoloji bilimi; bu konulardaki araştırmalarıyla barışta ve seferde askerî planlamalara ışık tutar. Yerkabuğunu meydana getiren jeolojik yapı, kara kuvvetlerinin harekâtını büyük ölçüde etkiler.

Biyolojik yapı itibarıyla kendi kendisine yeterli olan bölgeler; yiyecek bakımından mahallinden elde edilecek kaynaklarla askerî harekâtın besin ihtiyaçlarını asgari miktara indirirler ve bu maksat için yapılacak idari nakliyat gayretlerinin diğer alanlara kaydırılmasını mümkün kılarlar. Kauçuk, keten, kenevir ve pamuk gibi bitkiler askerî harekâtın bu sınıf ikmal maddeleri ihtiyaçlarını büyük ölçüde giderirler. Ekonomik güce olumlu katkılarda bulunurlar.

Kalitesi yüksek, zengin nüfus ve insan gücü kaynaklarına sahip olan milletlerin harp gücü daha kudretlidir. Maneviyatı ve ahlakı kuvvetli olan milletler ülkelerin harp gücünün yükselmesine temel teşkil ederler. Harp silah ve araçlarının gittikçe artan kudret ve kabiliyetleri ve gelişen teknoloji, insanın önemini azaltmamış bilakis artırmıştır.

Silahlı kuvvetlerin çeşitli alanlardaki faaliyetlerinin lojistik desteğinin sağlanması ve hava, kara ve deniz kuvvetlerinin mevcut güçlerinin muhafazası ve artırılması ülkenin ekonomik imkânlarına bağlıdır. Ham madde kaynakları, sanayi, ticaret, maliye, tarım, gıda ve hayvancılık potansiyeli silahlı kuvvetlerin harekâtına ve harplerin sonucuna doğrudan etkilerde bulunur.

Bölüm Soruları

- 1) Sık kayalık arazi askerî harekâta hangi şekilde tesir eder?
- a) Daha çok piyade birliklerine ihtiyaç olur.
 - b) Taarruz harekâtını kolaylaştırır.
 - c) Savunma harekâtını kolaylaştırır.
 - d) Zırhlı birlik harekâtını kolaylaştırır.
- 2) Çakıllı toprak askerî harekâtı aşağıdakilerden hangi şekilde etkiler?
- a) Paletli araçlar için hareket kolaylığı sağlar.
 - b) Tekerlekli araçların hareketini kolaylaştırır.
 - c) Gece harekâtını kolaylaştırır.
 - d) Piyade harekâtını zorlaştırır.
- 3) Yumuşak ve gevşek kumlu toprak askerî harekâtı aşağıdakilerden hangi şekilde etkiler?
- a) Tankların meyilli arazide harekâtını kolaylaştırır.
 - b) Özellikle meyilli arazide araçlara engel teşkil eder.
 - c) Yağışlı havalarda ağır silahların mevzilenmesini kolaylaştırır.
 - d) Hava indirme harekâtını kolaylaştırır.
- 4) Yağışlı havalarda killi toprağın askerî harekâta etkisi aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?
- a) Tank harekâtını kolaylaştırır.
 - b) Motorlu araç harekâtını kolaylaştırır.
 - c) Harekâtı zorlaştırır.
 - d) Topçu birliklerinin intikallerini kolaylaştırır.

5) Geniş ve sık ormanlık bölgeler askerî harekâtı aşağıdakilerden hangi şekilde etkiler?

- a) Görüş imkânlarını arttırır.
- b) Motorlu birlik harekâtını kolaylaştırır.
- c) Baskınları önler.
- d) Görüş ve ateş sahalarını sınırlar.

6) Harp silah ve araçlarındaki teknolojik gelişmeler insanın harptaki önemi konusunda aşağıdakilerden hangi etkiyi yapmıştır?

- a) İnsanın önemi azalmıştır.
- b) İnsanın önemi bilakis artmıştır.
- c) Sadece hizmet birliklerinde insanın önemi artmıştır.
- d) Sadece piyade birliklerinde insanın önemi azalmıştır.

7) 1974 Türk Kıbrıs Barış harekâtı esnasında Türk milletinin tavrı aşağıdakilerden hangisi olmuştur?

- a) Ayaklanmalar çıkmıştır.
- b) Anarşik ve ideolojik çatışmalar çıkmıştır.
- c) Orduya maddi ve manevi destek sağlamıştır.
- d) Harekâta ilgisiz kalmıştır.

8) Kuvvetlerin ve ikmal maddelerinin arzu edilen bölgelere süratle kaydırılması aşağıdaki faktörlerden hangisine bağlıdır?

- a) Yeterli bir alt yapıya
- b) Seferberlik ilanına
- c) Motorlu birliklerin intikallerine
- d) Birliklerin ihtiyaçlarına

9) Siyasi bakımdan güçlü olan devletlerin avantajı aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a) Seferberliği süratle gerçekleştirirler
- b) Birleşmiş milletleri harekete geçirebilirler
- c) Nükleer silah kullanma imkânlarına sahiptirler
- d) Menfaatlerini harpsiz olarak elde edebilirler

10) Kuru havalarda killi toprağın askerî harekâta etkisi aşağıdakilerden hangisinde belirtilmiştir?

- a) Harekâtı kolaylaştırır.
- b) Tank harekâtını zorlaştırır.
- c) Motorlu araç harekâtını zorlaştırır.
- d) İkmal birliklerinin harekâtını zorlaştırır.

Cevaplar

1)a, 2)a, 3)b, 4)c, 5)d, 6)b, 7)c, 8)a, 9)d, 10)a

11. COĞRAFÎ YAPIYI BİR GÜÇ OLARAK KULLANMAK

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

11.1. Coğrafi Yapının İlgili Sahasının Tahlili

11.2. Coğrafi Yapının Stratejik, Operatif Ve Taktik Tesirleri

11.3. Coğrafi Yapının Bir Kuvvet Olarak Kullanılacağı harekât Alanları

11.3.1. Harekât Alanları

11.3.2. Harekât Üsleri

11.3.3. Stratejik Kesin Sonuç Yerleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Stratejik,operatif ve taktik seviye askerî birlikler deyiminden ne anlıyorsunuz?
2. Ordu midesinin üzerinde yürür sözü size ne anlatıyor?
3. Sizce bilgisayar programları harbin sonuçlarını önceden verebilir mi?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Coğrafi Yapının İlgili Sahasının Tahlili	Coğrafi yapının ilgili sahasının tahlilini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Coğrafi Yapının Stratejik, Operatif ve Taktik Tesirleri	Coğrafi yapının stratejik, operatif ve taktik tesirlerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Coğrafi Yapının Bir Kuvvet Olarak Kullanılacağı Harekât Alanları	Coğrafi yapının bir kuvvet olarak kullanılacağı harekât alanlarını öğrenir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **Kesin sonuç yeri ve zamanı:** Düşmana sonuç alacak nihai darbenin vurulacağı yer ve zamandır.
- **Yığınak bölgesi:** Birliklerin harbe girmeden önce son hazırlıklarını yapmak üzere intikal ettikleri yerlerdir.

Giriş

Bu kısım tarihte cereyan etmiş harplerdeki uygulamalara ve bunları yapan komutanların sevk ve idare sanatına, tecrübesine ve dehasına dayanarak, coğrafi yapının gelecek harplerde hasmın aleyhine bir silah olarak nasıl kullanılacağı hakkında esaslar verir. coğrafi yapıyı (harekât alanının doğal ve yapay özelliklerini) çok iyi bilmesi, bütün manevralarını bu bilgilere dayanarak yapması ve harekât boyunca kendi halkından destek görmesi komuta kademesine ve silahlı kuvvetlere büyük yararlar sağlar. Bu nedenle coğrafi yapıyı düşmana karşı bir silah olarak kullanmanın ilk ve başlıca şartı onu çok iyi bilmek ve bütün yönleriyle tanımaktır.

11.1. Coğrafi Yapının İlgi Sahasının Tahlili

Coğrafi yapı, harbin ve askerî harekâtın bütün faaliyetlerine ve safhalarına dayanak teşkil eder. Coğrafi yapıyı bir güç olarak kullanmak bir siyaset ve strateji meselesidir. Tarihte, siyaseti ve stratejiyi aynı zamanda kendinde toplamış ve silahlı kuvvetleri coğrafi yapının gerektirdiği şekilde yön vermek ve hasmın aleyhine bir kuvvet olarak kullanmak suretiyle büyük zaferler kazanmış liderler de görülmüştür. (Alparslan, Timur, Fatih Sultan Mehmed, Napolyon, Atatürk gibi.)

Coğrafi yapının tesirleri ilgi sahası ve seviyesi bakımından hem stratejik hem operatif hem de taktik sahada görülür. Üçü arasında kesin bir ayırım yapılamaz. Coğrafyanın stratejik ve operatif bakımdan yapacağı tesirler, taktik alanı da etkiler.

11.2. Coğrafi Yapının Stratejik, Operatif ve Taktik Tesirleri

Strateji, coğrafi yapı üzerinde harp yapma ve harekâtın bütün safhalarını bir bütün olarak ele alma ve kavrama sanatıdır. Siyasi gelişmelere ve tırmanmaya paralel olarak askerî strateji, daha barış zamanında, millî hedefler doğrultusunda emrindeki kuvvetleri hazırlar. Askerî strateji, silahlı kuvvetlerin üslerinde ve yığınak bölgelerinde harp için hazır bulundurulmalarına kadarki devreyi kapsar. Silahlı kuvvetlerin barışta harp için stratejik karar noktalarına sevk edilmesi, üslerine ve yığınak bölgelerine varıncaya kadar harekâtın ve lojistiğin bütün safhalarının düşünülmesi, planlanması ve uygulanması askerî stratejinin görevidir.

Operatif, askerî stratejinin getirdiği ve emrine verdiği kuvvetleri üslerinden ve yığınak bölgelerinden alır ve coğrafi yapının özelliklerine uygun olarak harekete geçirir. Onlara gereken tertip ve düzenleri aldırır. Operatif sıklet merkezlerine veya kuvvet çoğunluğuna karar verir ve bu karar doğrultusunda harekât ve/veya muharebe alanlarına getirir. Taktiğin ilgi sahası ve görevi ise muharebe alanında başlar.

Harb alanlarında kara, deniz ve hava kuvvetlerinin bütün manevraları coğrafi yapının ışığında tayin edilecek stratejiyle saptanır. Lojistik; stratejinin planlarını uygulayabilmesi için coğrafi yapıyı kullanmak suretiyle (ulaştırma yolları, ikmal maddeleri, ülkenin stratejik ekonomik kaynakları, fabrika ve tesisleri, coğrafi unsurların ayrı ayrı imkân ve kabiliyetlerinin faydalı hâle getirilmesi) harbe ve stratejik harekâta destek sağlar.

Strateji, nereye gidileceğine, operatif kuvvetlerin nasıl kullanılacağına ve taktik muharebede manevranın icra tarzına karar verir.

Lojistik, kıtaları coğrafyanın zorluklarını yenmek suretiyle hizmete hazır olarak oraya getirir. Bütün harpler ve muharebeler coğrafi yapı üzerinde cereyan eden stratejik, operatif ve taktik manevralarla gerçekleştirilmiştir. Coğrafi yapı, strateji, operatif ve taktiğin birbirleriyle olan yakın münasebetleri, şu başlıklar altında özetlenebilir:

a) Harp veya muharebe alanının seçilmesi ve bu alanda coğrafi şartların silahlı kuvvetlere yapacağı etkilerin incelenmesi,

b) Silahlı kuvvetlerin coğrafi şartların gerektirdiği şekilde teşkilatlandırılması, teçhiz edilmesi, eğitilmesi ve desteklenmesi,

Resim 1: Napolyon'un Moskova Seferine coğrafi şartların etkisi

c) Kesin sonuç zamanı ve yerinde üstün muharebe gücü toplanacak bölge veya bölgeler ile stratejik, operatif ve taktik yaklaşma istikametlerine coğrafyanın tesirleri,

d) Üslerin, yığınak ve harekât bölgelerinin seçimi ve hazırlanması,

e) Taarruz veya savunma hedeflerinin belirlenmesi,

f) Stratejik cephelerin ve savunma hatlarının tahlili,

g) Silahlı kuvvetlerin, saptanan stratejik cephelere ve hedeflere uygun ulaştırma yollarından intikal ettirilmesi,

h) Coğrafi yapının ışığında ve bütün ihtimalleri karşılayacak şekilde tatbik edilecek stratejik operatif ve taktik manevraların tayini,

İ) Harekâtın devamlı ve geçici üslerinin ve stratejik operatif ve taktik ihtiyatlarının bulunacağı bölgelerin tespiti,

i) Stratejik, operatif ve taktik manevraların uygulanması için gerekli intikal yollarının seçimi ve

Resim 2: Demiryolu intikalleri

j) Stratejik, operatif ve taktik harekât ve manevraları tehdit edebilecek coğrafi engellerin incelenmesi ve tesirlerinin en az düzeye indirilmesidir.

Coğrafi şart ve unsurların askerî güç üzerine olan, başka bir deyişle; silahlı kuvvetlerin bütün planlama ve faaliyetleri üzerine olan tesirleri; strateji, operatif ve taktiği, coğrafi yapıyı dikkate almaya zorlar. Böylece, strateji statik bir kuvvet olan coğrafi yapıyı hasmını istismar edecek dinamik bir güç hâline dönüştürür. Bu güce, millî gücün bir unsuru olan coğrafi güç denir. Operatif ve taktiğin kendi coğrafi alanını bir kuvvet hâline getirmesi, seviyesine uygun bir araziye düşmana karşı uygun kullanmasıyla olur.

Askeri stratejinin araçları şunlardır:

a) Coğrafi güç,

b) Askerî güç,

c) Zaman.

Coğrafi güç, askerî stratejinin araçlarının mihrerini teşkil eder ve zaman ile askerî güce tesirli ve onlarla uyumlu olur. Bu uyumu askerî strateji sağlar. Operatif ve taktik; elindeki birlikleri hava şartları, arazi ve zamanı dikkate alarak kullanır. Deniz kuvvetleri denizde, hava kuvvetleri hava sahasında rol oynar.

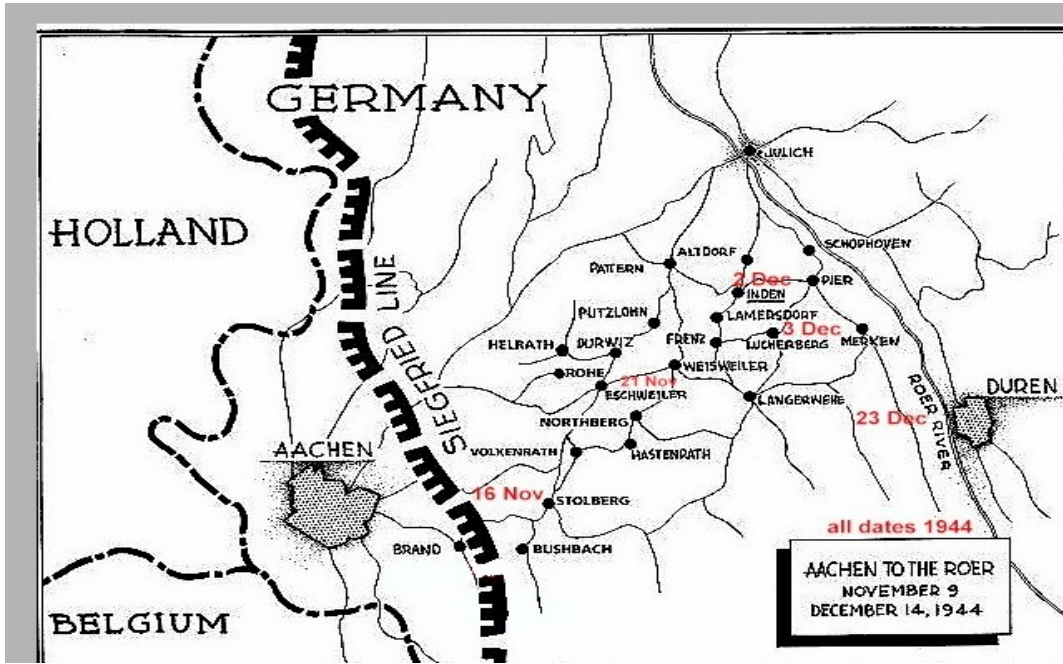
Askerî gücün kullanılmasını, zaman ve coğrafi güçle uyum içerisinde planlamasını askerî strateji yapar.

Askerî strateji; millî stratejinin öngördüğü millî hedef veya amaçlara ulaşmak üzere, askerî gücün tamamının veya bir kısmının askerî coğrafya etütlerinin sonuçlarına göre tabiat

şartlarını da yenecek şekilde, bu hedef ve amaçlar doğrultusunda planlanması, oluşturulması, geliştirilmesi ve kullanılması sanatıdır.

Askerî strateji, millî siyasetin hazırladığı stratejinin öngördüğü hedefleri (ve/veya millî hedefleri) ele geçirmek üzere zaman ve coğrafi gücün ışığı altında silahlı kuvvetlerin (Kara, Deniz-Hava) kullanılmasını planlar. Bu planlamada genel olarak aşağıda sıralanan faktörleri dikkate alır:

- a) Askeri harekâtın amacı,
- b) Silahlı kuvvetlerin hazırlanması,
- c) Harekât alanının seçimi,
- d) Silahlı kuvvetlerin hedeflerinin tespiti ve tayini,
- e) Üslerin, yığınak ve harekât bölgelerinin seçimi,

Harita 1: Almanya Batı Cephesi Siegfried Hattı

- f) Stratejik cephe, savunma hatları ve harekât cephelerinin düşünülmesi ve saptanması,
- g) Seferberliğin tamamlanması,
- h) Stratejik ilerleme mihverlerinin seçimi,
- ı) Hedefleri elde etmek üzere kuvvetlerin harekete geçirilmesi ve üslere intikali,
- i) Üslerde hazırlığın ve yığınının tamamlanması, stratejik ihtiyatların tertiplenmesi,

j) Kuvvetlerin stratejik manevralarının ve yürüyüşlerinin tespiti ve uygulanması,

k) Stratejik hedeflerin ele geçirilmesi ve

l) Harekâtın en son üslerinin, hedeflerinin ve/veya savunma cephelerinin emniyet altına alınmasıdır.

Coğrafi güç yukarıdaki faktörlerin tamamı üzerinde asli rol oynar. Tahlili ve uygun kullanılması hâlinde hasmın aleyhine kullanılacak en korkunç silah hâline gelir.

Askeri strateji, operatif ve taktik, elindeki kuvvetleri; hedeflerin ele geçirilmesini sağlayacak harp prensiplerini tatbik edecek tarzda kullanır. Bu prensiplerin ışığında bir silah olarak kullanılacak maddi ve manevi bütün kuvvetler; düşmana karşı coğrafi yapı üzerinde tesirli ve onun azmini kırarak bir duruma getirilir. Bu hâlde, coğrafi yapı düşman aleyhine istismar edilmiş, diğer bir deyişle güç olarak kullanılmış olur. Coğrafi yapıdan bir kuvvet olarak faydalanılması düşmana karşı durum üstünlüğünün sağlanmasına ve inisiyatifin ele geçirilmesine ortam hazırlar. Durum üstünlüğünün çeşitleri şunlardır:

a) Kuvvet (sayı) Üstünlüğü

b) Teknik Üstünlük

c) Manevi Üstünlük

d) Coğrafi Üstünlük

e) Sevk ve İdare Üstünlüğü

Tarih boyunca harplerin ve meydan muharebelerinin kazanılmasına veya kaybedilmesine yukarıda sıralanan üstünlük çeşitlerinden bazen hepsi, bazen birkaçı ve bazen sadece bir tanesi sebep olmuştur. Rusya'nın tarih boyunca bütün harplerden kazançlı çıkmasının nedeni, coğrafi bakımdan üstünlük sağlaması olmuştur. Başka bir deyişle Rusya; geçmiş harplerde coğrafi gücünü kullanmasını bilmiştir.

11.3. Coğrafi Yapının Bir Kuvvet Olarak Kullanılacağı Harekât Alanları

11.3.1. Harekât Alanları

Silahlı kuvvetlerin coğrafi yapıyı bir kuvvet olarak kullanacağı harekât alanları genellikle üçtür:

1) Sağ kanat,

2) Sol kanat ve

3) Merkez kanadıdır.

Harekât alanları (kanatlar), tarafların birbirine taarruz etme ihtimali olan deniz veya kara bölgeleridir. Her alan, harekât cephelerini, stratejik, operatif ve taktik mevzileri, stratejik, operatif ve taktik savunma hatlarını ve genel çatışma bölgelerini ihtiva eder. Bu alanlardan birisine sıklet merkeziyle vurulacak darbe, harpten ve muharebelerden kazançlı çıkmak için uygundur. Bunlardan bir tanesi üzerine sıklet merkezi yapmaktansa, ikisi üzerinde kuvvet ve gayret yoğunlaştırmak her üç alan (kanat) üzerinde başarmaya çalışmak, kuvvetleri üç eşit parçaya böler ve kazanç sağlanamaz. Harekât alanlarının tamamı, bir kısmı veya sadece bir tanesi coğrafi yapı bakımından kuvvetli bulunabilir. Üzerinde harekât icra ettirilecek ve manevra yaptırılacak kuvvetler bu yapıyı hasmı aleyhine istismar edebileceği her durumda kazançlı çıkarlar. Hasmin aşılamayacağına inandığı bir bölgeden manevra yapmak, stratejik, operatif ve taktik önemi haiz veya kritik bir bölgeyi ele geçirmek, hâkim bir arazi üzerinde bulunmak, savunmayı kuvvetli bir engele dayandırmak, coğrafi şartları düşman aleyhine istismar etmek (kar, yağmur, rüzgâr, sis, sık ormanlar, tahkimli bölgeler, buzullar, gece vb. şartlar) coğrafi yapıyı hasma karşı bir kuvvet olarak kullanmaya örnek teşkil ederler.

11.4.2. Harekât Üsleri

Harekât üssü, bir ordunun ikmalini yaptığı, taarruza geçerken başlangıç noktası olarak kullandığı, gerektiğinde geri çekildiği ve savunmaya geçtiği ve harekât boyunca desteklendiği yerdir.

Üsler tesis edilirken, üs bölgesinin coğrafi şartları ve silahlı kuvvetlerin üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz etkileri dikkate alınır.

11.4.3. Stratejik Kesin Sonuç Yerleri

Harekât alanının askerî bakımdan önemli olan ve muharebelerin veya harbin sonucuna önemli ölçüde etki eden her coğrafi bölgesi (ulaştırma merkezleri, askerî tesisler ve tahkim edilmiş bölgeler) birer stratejik kesin sonuç yeridirler.

Ele geçirildiği takdirde birkaç vadinin kavşağını, bir bölgedeki başlıca ulaştırma merkezlerini kontrol altına alacak coğrafi noktalar da stratejik hedeflerdir.

Bütün başkentler birer stratejik hedeftirler. Çünkü hem ulaştırma merkezi hem de hükümet merkezi olarak görev yaparlar.

Dağlık bölgelerde orduların manevralarını etkileyen coğrafi geçiş bölgeleri, geçitler ve boğazlar birer stratejik kesin sonuç yeri olarak değerlendirilirler.

Stratejik manevraların kesin sonuç yerlerinin (karar noktalarının), düşmanın üssüyle olan irtibatının kolayca kesilebileceği, takviyeler almasının önlenilebileceği ve kendi kuvvetlerimizi aynı tehlikeye düşürmeden ele geçirilebilecek kanadında bulunması genel bir esas olarak kabul edilir.

Uygulamalar

Farklı ÷lkelere ait askerî birliklerin yapısı hakkında değişik kaynaklardan bilgi edininiz.

Uygulama Soruları

1. İki ayrı ÷lkeye ait fakat aynı seviyede askerî birliğin birbiriyle mukayesesini nasıl yapabilirsiniz?
2. Coğrafi yapının kim tarafından daha etkin kullanıldığını nasıl ölçersiniz?
3. Coğrafi şartlar birliklerin intikal ettirilebileceği ulaşım hatlarını kapatıyorsa stratejik, operatif, taktik seviyelerde başarılı olabilir misiniz?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Coğrafi yapının tesirleri ilgi sahası ve seviyesi bakımından hem stratejik hem operatif hem de taktik sahada görülür. Üçü arasında kesin bir ayırım yapılamaz. Coğrafyanın stratejik ve operatif bakımdan yapacağı tesirler, taktik alanı da etkiler.

Strateji, coğrafi yapı üzerinde harp yapma ve harekâtın bütün safhalarını bir bütün olarak ele alma ve kavrama sanatıdır. Siyasi gelişmelere ve tırmanmaya paralel olarak askerî strateji, daha barış zamanında, millî hedefler doğrultusunda emrindeki kuvvetleri hazırlar. Askerî strateji, silahlı kuvvetlerin üslerinde ve yığınak bölgelerinde harp için hazır bulundurulmalarına kadarki devreyi kapsar. Silahlı kuvvetlerin barışta harp için stratejik karar noktalarına sevk edilmesi, üslerine ve yığınak bölgelerine varıncaya kadar harekâtın ve lojistiğin bütün safhalarının düşünülmesi, planlanması ve uygulanması askerî stratejinin görevidir.

Operatif, askerî stratejinin getirdiği ve emrine verdiği kuvvetleri üslerinden ve yığınak bölgelerinden alır ve coğrafi yapının özelliklerine uygun olarak harekete geçirir. Onlara gereken tertip ve düzenleri aldırır, operatif sıklet merkezlerine veya kuvvet yoğunluğuna karar verir ve bu karar doğrultusunda harekât ve/veya muharebe alanlarına getirir. Taktiğin ilgi sahası ve görevi ise muharebe alanında başlar.

Silahlı kuvvetlerin coğrafi yapıyı bir kuvvet olarak kullanacağı harekât alanları genellikle üçtür:

- a)** Sağ kanat,
- b)** Sol kanat ve
- c)** Merkez kanadıdır.

Harekât alanının askerî bakımdan önemli olan ve muharebelerin veya harbin sonucuna önemli ölçüde etki eden her coğrafi bölgesi (ulaştırma merkezleri, askerî tesisler ve tahkim edilmiş bölgeler) birer stratejik kesin sonuç yeridirler.

Bölüm Soruları

1) Coğrafi yapıyı düşmana karşı bir silah olarak kullanmanın başlıca yolu aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Coğrafi yapıyı çok iyi bilmek ve onu bütün yönleriyle tanımak
- b) Komuta kademesi içinde sıkı koordinasyon
- c) Karargâhlar arasında iş birliği
- d) Müşterek harekâta önem vermek

2) Askerî strateji aşağıdaki devrelerden hangisini kapsar?

- a) Çatışmaların başlamasından hedeflerin ele geçirilmesine kadar geçen zaman
- b) Silahlı kuvvetlerin üslerinde ve yığınak bölgelerinde harp için hazır bulundurulmalarına kadarki devre
- c) Hedefler ele geçirildikten sonra tertiplenme dönemi
- d) Silahlı kuvvetlerin tekrar millî sınırları gerisine çekilme dönemi

3) Kuvvetleri üslerinden ve yığınak bölgelerinden alıp muharebe alanlarına getirme aşağıdaki seviyelerden hangisinin görevidir?

- a) Strateji
- b) Büyük Strateji
- c) Operatif
- d) Taktik

4) Taktiğin görevi ve ilgi sahası aşağıdakilerden hangi bölgede başlar?

- a) Üs bölgelerinde
- b) Yığınak bölgelerinde
- c) Barış kışlalarında
- d) Muharebe alanında

5) Kıtaları coğrafyanın zorunluluklarını yenmek suretiyle hizmete hazır olarak muharebe alanına getirmek aşağıdakilerden hangisinin görevidir?

- a) Lojistik
- b) İstihkam
- c) Taktik
- d) Teknik

6) Askeri stratejinin araçlarından biri de aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Lojistik
- b) Coğrafi Güç
- c) Ulaştırma Vasıtaları
- d) Havadan İntikal İmkânları

7) Aşağıdakilerden hangisi düşmana karşı durum üstünlüğünün çeşitlerinden biridir?

- a) Zamanca üstünlük
- b) Planlama üstünlüğü
- c) Lider üstünlüğü
- d) Coğrafi üstünlük

8) Aşağıdakilerden hangisi silahlı kuvvetlerin coğrafi yapıyı bir kuvvet olarak kullanacağı hareket alanlarından biri değildir?

- a) Sağ kanat
- b) Sol kanat
- c) Geri bölge
- d) Merkez kanat

9) Bir ordunun ikmalini yaptığı taarruza geçerken başlangıç noktası olarak kullandığı ve harekât boyunca desteklendiği yer aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Muharebe Sahası
- b) Harekât Alanı
- c) Harekât Üssü
- d) Harekât Bölgesi

10) Askeri stratejinin araçlarının mihverini teşkil eden ve zaman ile askerî güce tesirli olan güç aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Coğrafi güç
- b) Psiko-sosyal güç
- c) Millî güç
- d) Ekonomik güç

Cevaplar

1)a, 2)b, 3)c, 4)d, 5)a, 6)b, 7)d, 8)c, 9)c, 10)a

12. COĞRAFI YAPININ DÜŞMAN ALEYHİNE KULLANILMASI USULLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

12.1. Taarruzda Coğrafi Yapıyı Bir Güç Olarak Kullanma Usulleri

12.2. Savunmada Coğrafi Yapıyı Bir Güç Olarak Kullanma Usulleri

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Aralık ayında Allhuekber Dağları'na tırmanmak ister misiniz?
2. Hitler'in haziran ayında başlattığı Barbarossa harekâtını siz olsanız ne zaman başlatırdınız?
3. 26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruz harekâtı başarılı olmasaydı Türk ordusunu nasıl bir tehlike bekliyordu?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

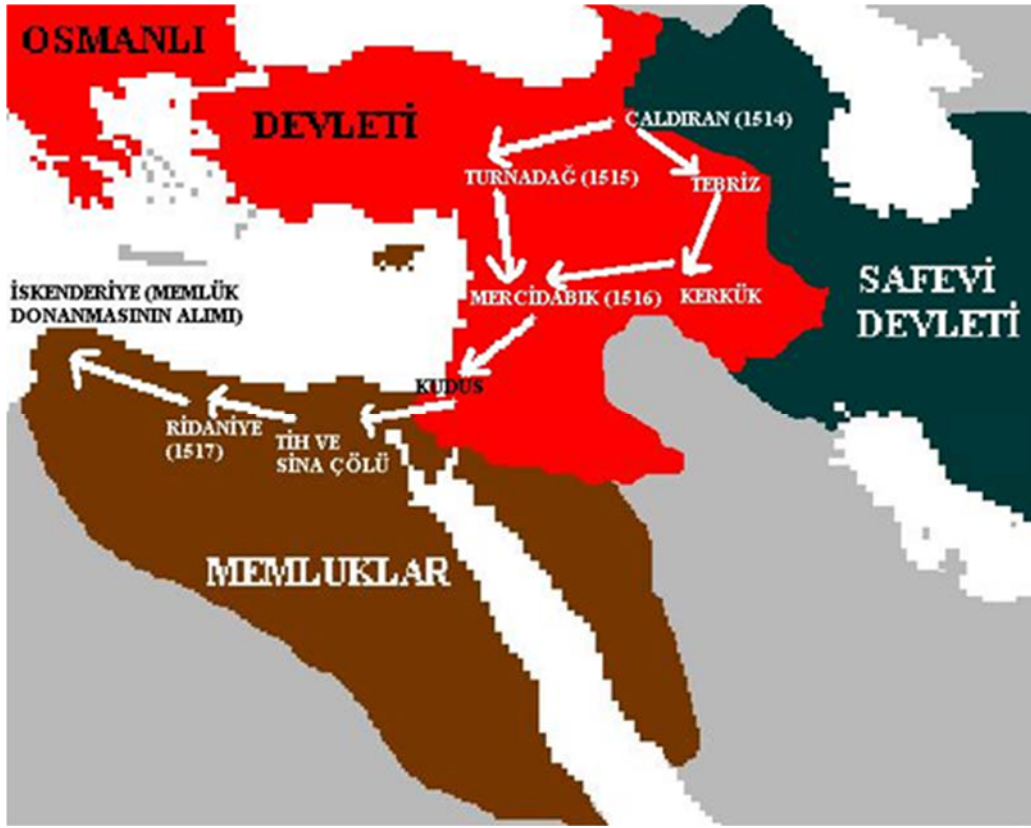
Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Taarruzda Coğrafi Yapıyı Bir Güç Olarak Kullanma Usulleri	Taarruzda coğrafi yapıyı bir güç olarak kullanma usullerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Savunmada Coğrafi Yapıyı Bir Güç Olarak Kullanma Usulleri	Savunmada coğrafi yapıyı bir güç olarak kullanma usullerini öğrenir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **İç Hat Durumu:** Harpte taraflardan birinin iç bükey hatlar içersinde kuşatılmış bir durumda bulunmasıdır.

Giriş

Taarruzu ve savunmayı uygulayan silahlı kuvvetlerin gerek taktik gerekse stratejik seviyelerde coğrafi yapıyı bir kuvvet ve silah olarak düşman aleyhine kullanmasına dair çok çeşitli örnekler vardır. Harekâtın bu türleri; seviyesi, coğrafi şartları ve karşı karşıya kalınan veya meydana getirilen durumlar dikkate alınarak, hava, kara ve deniz kuvvetlerinin müşterek harekâtıyla yürütülür. Bu derste coğrafi yapının etkin kullanımı konusunda belirtilen örnekler konunun hafızalara yerleşmesine yardımcı olacaktır.

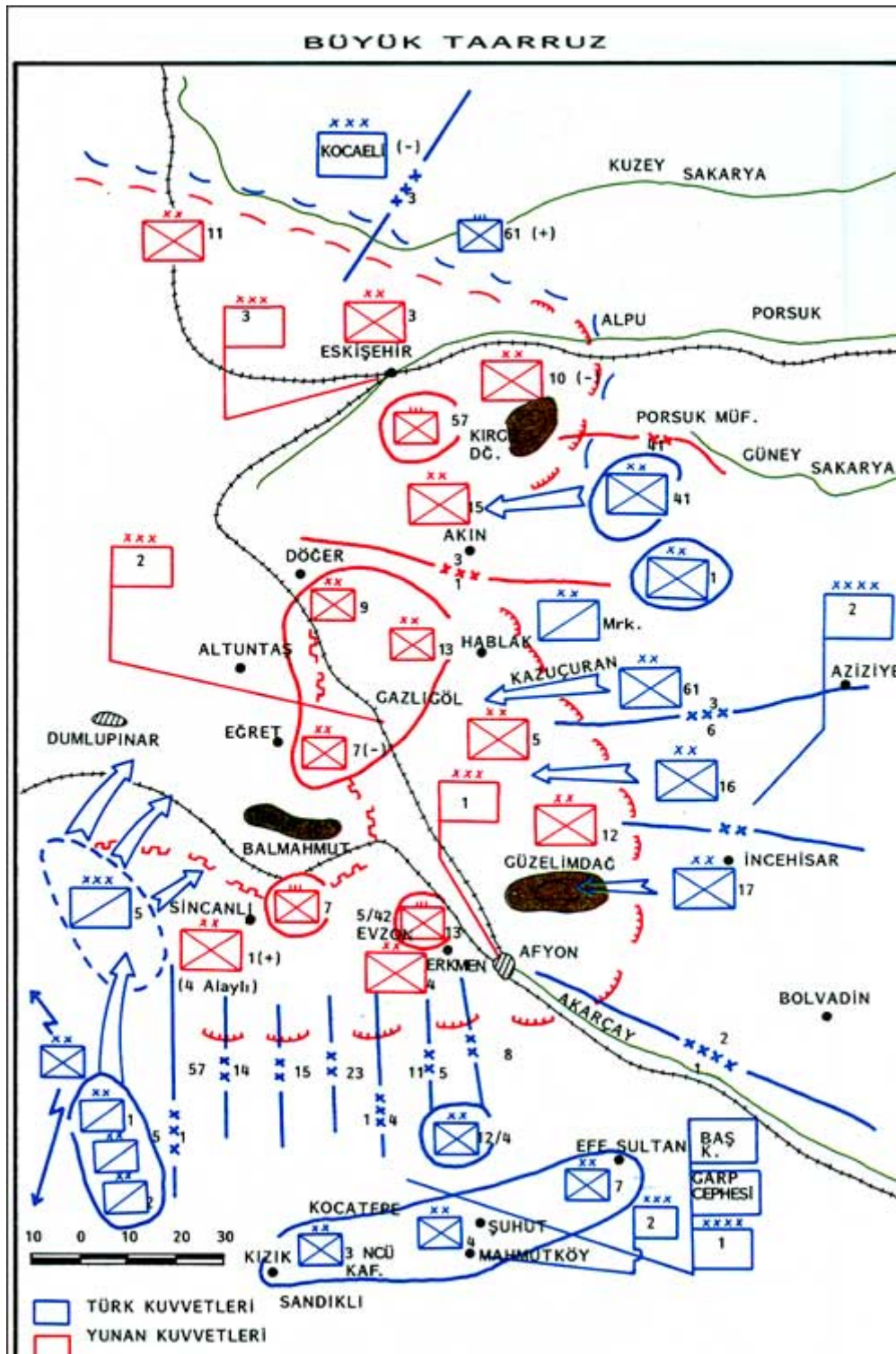

Harita 2: Mısır Seferi

Türk ordusu, bu çölü 9-22 Ocak 1517’de kış mevsiminde geçmiş ve Kahire’ye giden elverişli yolu takip etmek yerine, bir gece yürüyüşüyle Memlûk kuvvetlerinin kuvvetli bulunduğu mevzilerin etrafından dolaşarak güneyden hasmın en zayıf kesimine kuşatıcı bir taarruzu tercih etmiştir. Mısırlıların beklemediği böyle bir arazi ve istikametten yapılan bu manevra; düşman üzerinde şaşkınlık ve paniğe sebep olmuş, böylece Mısır’ın fethini sağlamıştır.

12.1.1.3. Büyük Taarruz (1922)

Türk İstiklal Harbi’nin başkomutanı Mustafa Kemal Atatürk, Yunan ordusuna vuracağı en son darbe için, üzerinde manevra yapılması ve ilerlemesi son derece güç ve gerisinden göllerle sarılmış bulunan riskli bir coğrafî yapıyı seçmişti. Sakarya Meydan Muharebesi’nde yenildikten sonra Yunanlılar, hiç değilse Batı Anadolu’yu Yunanistan’a ilhak etmek için Gemlik - Bilecik - Eskişehir doğusu - Afyon doğusu genel hattında savunma için tertiplenmişti. Yunan ordusunun bu tertibi; Türk kuvvetlerine göre bir iç hat durumu meydana getiriyordu.

Kroki 1: Büyük Taarruzda tarafların tertiplenmesi

Büyük asker Atatürk; coğrafi yapıyı düşman aleyhine istismar edecek bütün tedbir ve düzenleri büyük bir gizlilik içinde ve karşı tarafı yanıltarak aldırılmıştı. Türk ordusu, kuvvetlerinin büyük kısmıyla, (12 adet tümen ve 1 adet süvari kolordusu) Afyon'un güneybatısındaki sarp ve dağlık arazi kesiminde 30 kilometrelik dar bir alanda taarruz için

tertiplendi. Afyon'dan kuzeye Eskişehir'e doğru uzanan bölgede ise 130 kilometrelik cephede 7 tümen kadar kuvvet, Yunan ordusunun bu kanadını taarruzla tespit için görevlendirildi. Böylece asıl taarruzu yapacak kuvvetler, büyük bir riske atılmak suretiyle, Yunanlıların hiç beklemediği aşılması ve taarruz edilmesi büyük zorluklar arz eden sarp, kayalık ve dağlık bir bölgeye yerleştirilmiş oldu. 26 Ağustos 1922'de başlayan Türk taarruzu, planlandığı gibi gelişti. Umulmayan bir bölge ve istikametten şiddetle yapılan taarruz Yunan ordusu üzerinde baskın tesiri yaptı. Büyük kısmıyla İhsaniye Ovası'na doğru çekilmeye başlayan Yunan kuvvetlerinin gerileri kesildi, muharebeler geliştikçe düşmanın iki kanattan kuşatılması sağlandı ve 30 Ağustos 1922'de tamamı Dumlupınar'da imha edildi. Büyük Taarruz, düşmanın beklemediği bir coğrafi yapıyı kullanmanın ve böyle bir yapıyı karşı tarafın bir kanadı üzerine tesirli kılmanın da ender şaheserlerinden bir tanesidir.

12.1.2. Coğrafi Yapıyı Kuşatıcı Şekilde Kullanmak

Harpte ve askerî harekâтта coğrafi yapıyı kuşatıcı bir tarzda kullanabilecek şartlar ve fırsatlar ele geçirilebilir. Düşmanın sağ kanadına, sol kanadına veya ikisine birden geliştirilecek böyle bir taarruz, karşı tarafın kanatlarına, yanlarına ve gerilerine müessir olur ve genellikle büyük kazançlar sağlar.

12.1.2.1. Malazgirt Meydan Muharebesi (1071)

Malazgirt Meydan Muharebesi, Türk-Selçuklu Devleti ile Bizans İmparatorluğu arasında; 1071 yılında, Doğu Anadolu'da, Malazgirt yakınlarında ve Murat Vadisi üzerindeki Zahva Ovası'nda cereyan etmiştir. Selçuklu ordusu, Sultan Alparslan'ın komutasında, bu ovaya hâkim olan tepelerde olmak üzere 26 Ağustos 1071 tarihinde tertiplenmiştir.

Kroki 2: Hilal taktiği

Çeşitli kaynaklara göre bu muharebede, Selçuklu ordusu 50.000- 60.000 asker;

Bizans ordusu ise 150.000 - 300.000 askerdir. Sultan Alparslan muharebenin başlangıcında, merkezdeki süvarilerini sahte hareketlerle Bizans ordusunun cephesindeki birliklere saldırmış, bu birliklerin dağılmaya başladığını gören İmparator Romen Diyojen tarihinin en büyük yanılgısına düşerek asıl kuvvetlerini, Selçuklu ordusunun bu mahdut sayıdaki süvarileri üzerine harekete geçirmiştir. Bunun üzerine Sultan Alparslan'ın merkez kuvvetleri daha önce hazırlanan plan gereğince (tuzak) bozgun ve panik havasında ters yüz edip çekilmiş ve Bizans ordusunun büyük kısmını Zahva Ovası'nda hâkim araziyle çevrilmiş bölgeye kanalize etmiştir. Bizanslıların zafer kazandıkları düşüncesine kapıldıkları bir zamanda, Türk süvarileri kuzeyden ve güneyden hâkim araziler gerisinde gizlendikleri bölgeden çıkarak mahkûm arazide kalan Bizanslıların iki taraflı kuşatmayla iki yanına şiddetle taarruz ederek, Roman Diyojen'in kuvvetlerinin gerisine sarkmışlar ve 200.000 kişilik görkemli Bizans ordusunu imha etmişlerdir.

12.1.3. Araziyi Düşmanın Bir Kanadına Tesirli Olarak Kullanmak

Düşmanın bir kanadını, büyük coğrafi güçlükleri olan veya hâkim bir araziye dayamak suretiyle emniyete alarak savunmak istediği durumlar olabilir. Böyle durumlarda bu güçlükleri yenecek tedbirleri almak suretiyle coğrafi yapıdan karşı tarafın aleyhine bir güç olarak faydalanılabilir. Bu türde bir yapının coğrafi güçlükleri, derin kar ve şiddetli soğuklar, bataklıklar, sık ormanlar, cangıllar veya aşılması zor sarp bir arazi kesimi olur. Bu yapıdan faydalanacak şekilde kuvvetlerin donatılması, eğitilmesi ve güçlükleri yenecek tedbirlerin alınmasıyla savunanın bir kanadı veya yanı üzerinde kuvvetlerin yoğunlaştırılması, düşmanın kesin olarak yenik düşürülmesine imkân sağlar.

12.1.4. Araziyi Düşmanın İki Kanadına Tesirli Olarak Kullanmak

Coğrafi güçlükleri olan bir yapı düşmanın her iki kanadında mevcut olabilir. Bu durumda aynı tertip ve tedbirleri almak suretiyle taarruz; düşmanın iki kanadına veya yanına karşı geliştirilebilir. Ancak bu hareket tarzının öncekine kıyasla daha fazla tehlikesi vardır.

12.2. Savunmada Coğrafi Yapıyı Bir Güç Olarak Kullanma Usulleri

a). Coğrafi yapının düşmanı düşürdüğü durumdan faydalanmak:

Coğrafi şartlar ve yapının güçlükleri, taarruz edenin kuvvetlerinin ayrı istikametlere kanalize olmasına, birbirlerinden ayrılmasına ve birbirlerini takviye edemeyecek durumlara düşmesine sebep olabilir. Düşman ile arasında büyük kuvvet dengesizliği bulunmasına rağmen savunan taraf; böyle bir yapıyı kullanmak suretiyle taarruz edeni parça parça imha edebilir.

b) Coğrafi yapıyı kanalize edici şekilde kullanmak: Savunan taraf coğrafi yapının avantajlarından faydalanarak coğrafi yapıyı hasmını kanalize edici bir tarzda kullanabilir. Bunun başarılması, düşmanın yan ve gerilerine karşı taarruz fırsatlarının doğmasına yol açar. Böyle bir durumda, silahlı kuvvetlerin bu fırsata uygun şekilde

tertiplenmesi ve coğrafi yapıyı kanalizе edici tarzda engellerle takviyesi taarruz edeni tamamen yok edecek imkânlar sağlar.

c) Coğrafi yapıdan faydalanarak düşmanın bir kanadına tesirli olmak: Taarruz eden taraf, taarruzun şiddet ve sūratinden faydalanmak için taktik ve stratejik yolları ve istikametleri kullanmak zorundadır. Savunan taraf, düşmanı; bu istikametlere hâkim arazi kesimlerini kullanmak suretiyle yurt veya savunma bölgesinin derinliklerinde birbiri gerisindeki hatlarda karşı taarruzlarla imha edebilir, yıpratabilir, onun kuvvet kaybına sebep olabilir.

d) Coğrafi yapıdan faydalanarak düşmanın iki kanadına tesirli olmak: Taktik ve stratejik istikametler üzerinde hareket ve intikal hâlinde bulunan düşmana coğrafi yapıdan faydalanmak suretiyle, iki kanadına veya yanına tesir edecek karşı taarruzların yapılmasıdır.

e) Coğrafi yapıdan faydalanarak aynı anda düşmanın kanatlarına ve gerilerine tesirli olmak: Coğrafi yapı; düşmanın aynı anda yanlarına ve gerilerine tesirli olabilecek karşı taarruz fırsatları yaratabilir.

f) Düşmanı bir engele sürüp imha etmek: Ülkenin veya savunma bölgelerinin coğrafi yapısı, taarruz edeni bir tarafı engel olan istikametler üzerinde hareket ve manevralara zorlayabilir. Savunan taraf coğrafi yapının kendisine sağladığı bu avantajlardan yararlanarak onu bir güç olarak düşman aleyhine kullanmak ve engele dayamak suretiyle karşı taarruzlarla imha edebilir. Böyle bir karşı taarruzun başarısı, taarruz edenin düşebileceği durumların önceden tahayyül edilmesine, savunan kuvvetlerin uygun tertiplenmesine ve düzenlenmesine ve hasmın kanalizе edilmesine bağlıdır.

• **Sırpsındığı (1364):** Sırp Sındığı Muharebesi Edirne'nin kuzeybatısında, Tunca Nehri'nin batısındaki alanda yapılmıştır. Osmanlı ordusunun Anadolu'da bulunmasını fırsat bilen Haçlı ordusu; keşif, emniyet ve örtme için görevlendirilen Lala Şahin Paşa kuvvetlerine taarruzla Trakya'yı ele geçirmek istemiş ve Edirne'nin batısına kadar ilerleyerek zafer sarhoşluğu içinde ordugâh kurmuştur. 10.000 kişilik öncü kuvvetin komutanı olan Hacı İlbey, düşmanın bulunduğu yeri, bu bölgeye hâkim bulunan araziye ve Meriç Nehri'nin durumunu iyi değerlendirmiş ve bir gece baskısıyla 60.000 kişilik Haçlı ordusunun tamamını Meriç Nehri'ne sürerek imha etmiştir.

Harita 3: Sırpsındığı bölgesi

g) Coğrafi yapıdan faydalanmak ve düşmanı pusu tarzında imha etmek: Coğrafi yapı bazı hâllerde, savunanın kuvvetlerini gizleyebileceği, düşmanı kanaliz edebileceği durum ve fırsatlar yaratabilir. Savunan taraf taarruz edenin düştüğü böyle bir durumu, kuvvetlerine uygun tertip ve düzenler aldirmek suretiyle istismar edebilir. Birçok istikametlerden hasmın yan ve gerileri istikametinde geliştirilebilecek karşı taarruzlar, karşı tarafın kuvvetlerinin büyük ölçüde imha edilmesine imkân yaratabilir. Bunun için kuvvetler pusuya elverişli bir coğrafi alanda tertiplenirler ve düşman pusuya düşünceye kadar beklerler.

- **Fin - Rus harbi (1939):** Fin - Rus Harbi, 1939 senesi Kasım ayının sonlarında başlamış ve Finliler coğrafi yapının kendilerine verdiği avantajlardan yararlanarak büyük Rus kuvvetlerini mağlup etmişlerdir. Ladoga Gölü Fin-Rus cephesini ikiye böldüğünden Finliler savunma cephesini daraltmış ve kuvvet tasarrufu sağlamıştır.

Buna karşılık geniş bir cephede Rus kuvvetlerinin birbirlerinden ayrılmasına yol açmıştır. Ancak bu göl kış aylarında donunca geçilebilmiştir. Finliler, iklimden de istifadeyle Rus kuvvetlerini ülke derinliklerine çekmişler, dondurucu soğuk, kar ve tipi sebebiyle yollar üzerinde harekete mecbur olan intikal hâlindeki Rus birliklerine, geceleyin özel kayaklı timleriyle baskın ve pusu kurarak taarruzlarla düşmanı parça parça imha etmişlerdir. Neticede Ruslar, ülke derinliklerinde gittikçe ağır kayıplara uğrayacaklarını anlamışlar ve Finlandiya'dan çekilmişlerdir.

Harita 3: Fin Rus sınırı

h) Savunmayı derinliğine tertiplemek suretiyle coğrafi yapıyı bir güç hâline getirmek: Savunan tarafın ülkesi veya bölgesi geniş olabilir ve bu bölge derinliğine savunmaya elverişli hâkim arazi bloklarını ve savunma hatlarını ihtiva edebilir. Teknik ve kuvvet itibarıyla çok üstün durumda bulunan bir düşmanın stratejik taarruzlarını yurt derinliklerine çeken, onun lojistik hatlarını uzatan birbiri gerisindeki hatlarda kuvvetlerinin erimesine sebep olan geniş bir coğrafi alan; savunmayı derinliğine tertiplemek suretiyle düşmanı yok edecek bir güç hâline getirebilir. Bu tarz bir tertiplenme, gerilla ve gayri nizami harp türlerini, sivil halkın savunmaya katılmasını, bütün millî kaynakların seferber edilmesini ve her durum ve fırsatta coğrafi yapının avantajlarından yararlanabilecek hareket tarzlarının uygulanmasını gerektirir. Sınırlı bir savunma bölgesi birbiri gerisindeki hatlarda, aynı şekilde tertiplerle savunulabilir. Türk İstiklal Harbi (1919-1922) ve II. Dünya Harbi'nde Rusya'nın Almanlara karşı savunması (1941) buna örnek gösterilebilir.

ı) Savunmada coğrafi bir engelden güç almak: Savunan; nehirleri, gölleri, bataklıkları, denizleri, boğazlar ve kanalları, müstahkem mevkiileri, büyük meskûn mahalleri, sık ormanlık arazi kesimlerini, aşılması güç, zor, iklim ve hava şartlarını, taarruz edenin aleyhine bir silah olarak kullanabilir. Savunma tertip ve tedbirleri engellerin özelliklerine göre değişir. Engeller ne tür ve ne şekilde olursa olsun, savunmaya güç katıyorsa mutlaka kuvvet tahsis etmek suretiyle korunulmalıdır.

• **Marn Savunması (1918) :** I. Dünya Harbi'nde Almanlara karşı Müttefik kuvvetler, Batı cephesinde Alman taarruzlarını durdurmak için Marn Nehri'ni kullanmıştır. Bu cephenin bir kesiminde savunan 3. Amerikan Tümeni; 15-18 Temmuz 1918'de Marn Nehri önünde Almanlara ağır zayıat verdirmiş ve taarruzlarını kırmıştır.

Harita 4: Marn nehri

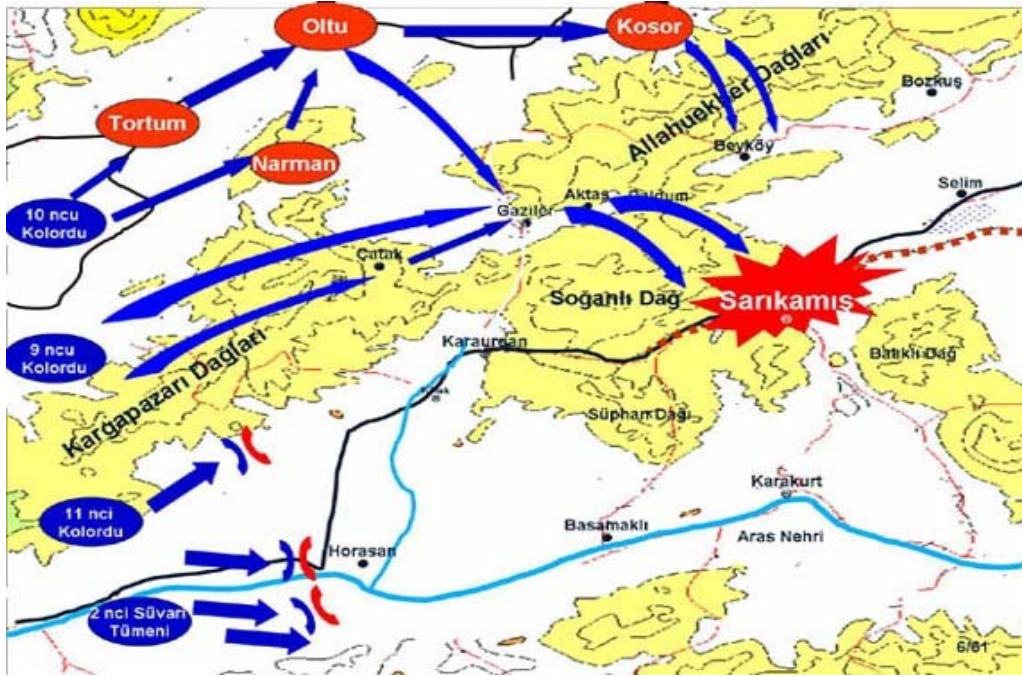
i) Coğrafi şartların gerektirdiği tedbirleri almamak: Savunan taraf fakat özellikle taarruz eden taraf, asker kalitesi ve eğitim seviyesi mükemmel olsa bile coğrafyanın ve iklimin gerektirdiği teçhizat ve donatıma sahip değilse, ikmal faaliyetleri de mükemmelen yürümüyorsa sarp dağlarda ve çetin iklim şartlarında daha düşmanla karşılaşmadan ağır zayıat vermeye ve mağlup olmaya mahkûmdur. Çetin arazi ve iklim şartları savunan tarafa avantaj sağlar.

• **Sarıkamış Harekâtı:** Bu harekâtı icra edecek 3'üncü ordu; 9, 10,11'inci Kolordular ve 2'nci Süvari Tümeninden oluşuyordu. Cephedeki Rus mevcudu 100.000, 3'üncü ordunun mevcudu ise 120.000 idi. Türk ordusu sayıca fazla olmasına rağmen Ruslar, ağır silah, topçu ve donatım bakımından kesin bir üstünlüğe sahiptiler.

22 Aralık 1914 - 15 Ocak 1915 tarihleri arasında cereyan eden Sarıkamış Muharebeleri'nde Türk Ordusunun uyguladığı plan, bir kolorduyla düşmanın cepheden tespitini, iki kolorduyla kuzey kanadından kuşatarak düşman cephesinin 30-35 km kadar gerisindeki Sarıkamış'ın ele geçirilmesiyle büyük düşman kuvvetlerinin imhasını öngörüyordu. Tamamen karlarla kaplı, çok yüksek dağlık ve yolsuz bir arazide o günün koşulları altında kış donatımından yoksun yaya ve atlı birliklerle yapılan bu harekât çok riskli idi. Özellikle 10'uncu Kolordu birlikleri, Allahuekber Dağları'nı aşarken çetin zorluklar ve kış şartları sebebiyle gerek miktar gerekse mevcut silahlar yönünden çok zayıat vermiştir. Nitekim Türk kuvvetlerinin büyük bir kısmı soğuktan donarak ölmüştür. Sarıkamış'a girebilen 3000 kişilik bir kuvvet de Ruslar tarafından geri atılmıştır.

Sarıkamuş Kuşatma harekâtı; düşman kuvvetlerinin arkasına düşmeyi hedef alan başarılı bir plandı. Ancak stratejinin faktörlerinden zaman ve iklim şartları iyi değerlendirilemediği için bu sonuç kaçınılmaz olmuştur.

Sarıkamuş, Türk harp tarihinin en acı muharebelerine sahne olmuştur. Türk Ordusu, ağır koşullar altında büyük zayıat vermiştir. Türk Ordusunun kayıplarındaki asıl etkenler, çetin arazi ve şiddetli kış şartları ile teçhizat eksikliği ve ikmal yetersizliğidir. Çok ağır koşullar altında kahramanca savaşan Türk askerî, muharebenin sonuna kadar direnmiş, vatanını korumak ve başarıya ulaşmak için sonsuz gayret göstermiştir. Sarıkamuş harekâtı, Türk milletinin vatanı ve kutsal varlıkları uğruna neler yapabileceğinin bir delilidir.

Harita 5: Sarıkamuş Harekât Planı

Uygulamalar

Çeşitli kaynaklardan coğrafi yapının kullanımına ilişkin olumlu ve olumsuz örnekleri inceleyiniz.

Uygulama Soruları

1. Taarruzda coğrafi yapıdan faydalanma konusunda bulduğunuz örnek hangisidir?
2. Savunmada coğrafi yapıdan faydalanma konusunda bulduğunuz örnek hangisidir?
3. Coğrafi şartların gerektirdiği tedbirleri almama konusunda bulduğunuz örnek hangisidir

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Taarruzda Coğrafi Yapıyı Bir Güç Olarak Kullanma Usulleri

- a)** Düşmanın beklemediği coğrafi yapıyı kullanmak
- b)** Coğrafi yapıyı kuşatıcı şekilde kullanmak
- c)** Araziyi düşmanın bir kanadına tesirli olacak şekilde kullanmak
- d)** Araziyi düşmanın iki kanadına tesirli olacak şekilde kullanmak
- e)** Savunmada coğrafi yapıyı bir güç olarak kullanma usulleri
- f)** Coğrafi yapının düşmanı düşürdüğü durumdan faydalanmak
- g)** Coğrafi yapıyı kanalize edici şekilde kullanmak
- h)** Coğrafi Yapıdan Faydalanarak Düşmanın Bir Kanadına Tesirli Olmak
- i)** Coğrafi Yapıdan Faydalanarak Düşmanın İki Kanadına Tesirli Olmak
- j)** Coğrafi yapıdan faydalanarak aynı anda düşmanın kanatlarına ve gerilerine tesirli olmak
- k)** Düşmanı bir engele sürüp imha etmek
- l)** Coğrafi yapıdan faydalanmak ve düşmanı pusu tarzında imha etmek
- m)** Savunmayı derinliğine tertiplemek suretiyle coğrafi yapıyı bir güç haline getirmek
- n)** Savunmada coğrafi bir engelden güç almak
- o)** Coğrafi şartların gerektirdiği tedbirleri almamak

Bölüm Soruları

1) Aşağıdakilerden hangisi düşmanın beklemediği coğrafi yapıyı taarruzda bir güç olarak kullanma örneğini oluşturur?

- a) Sakarya Muharebesi (1921)
- b) İstanbul'un Fethi (1453)
- c) I. Kosova Savaşı (1389)
- d) Napolyon'un Moskova Seferi (1812)

3) Büyük Taarruz (1922) coğrafi yapının bir güç olarak kullanılması konusunda aşağıdakilerden hangisine örnek teşkil eder?

- a) Taarruzda düşmanın beklemediği coğrafi yapıyı güç olarak kullanma
- b) Coğrafi yapıyı kuşatıcı şekilde kullanmak
- c) Araziyi düşmanın bir kanadına tesirli olarak kullanmak
- d) Araziyi düşmanın iki kanadına tesirli olarak kullanmak

3) Aşağıdakilerden hangisi taarruzda coğrafi yapıyı kuşatıcı şekilde kullanma konusunda örnek teşkil eder?

- a) İstanbul'un Fethi (1453)
- b) Barbarossa harekâtı (1941)
- c) Malazgirt Meydan Muharebesi (1071)
- d) Mısır Seferi (1517)

4) Aşağıdakilerden hangisi düşmanı bir engele sürüp imha etme konusunda örnek teşkil eder?

- a) Varna Savaşı (1444)
- b) Mohaç Savaşı (1526)
- c) Sarıkamış Harekâtı (1914)
- d) Sırpsındığı (1364)

5) Aşağıdakilerden hangisi coğrafi yapıdan faydalanmak ve düşmanı pusu tarzında imha etme konusunda örnek teşkil eder?

- a) Fin-Rus Harbi (1939)**
- b) Dumlupınar Meydan Muharebesi (1922)**
- c) Ardenler Karşı Taarruzu (1944)**
- d) Mercidabık**

6) Aşağıdakilerden hangisi savunmayı derinlikte tertiplemek konusunda örnek teşkil eder?

- a) El Alameyn Savaşı (1942)**
- b) Türk İstiklal Harbi (1919-1922)**
- c) I. İnönü Muharebesi (1921)**
- d) Kut'ül Amare Zaferi (1916)**

7) Aşağıdakilerden hangisi savunmada coğrafi bir engelden güç alma konusunda örnek teşkil eder?

- a) Ridaniye Savaşı (1517)**
- b) Sarıkamış Harekâtı (1914)**
- c) İkinci Kosova Savaşı (1448)**
- d) Marn Savunması (1918)**

8) Aşağıdakilerden hangisi coğrafi şartların gerektirdiği tedbirleri almama konusunda örnek teşkil eder?

- a) Fin-Rus Harbi (1939)**
- b) Malazgirt Meydan Muharebesi (1071)**
- c) Sarıkamış Harekâtı (1914)**
- d) Sırpsındığı (1364)**

9) Aşağıdakilerden hangisi savunmayı derinlikte tertipleme konusunda örnek teşkil eder?

a) İkinci Dünya Harbi'nde Rusların Almanlara karşı savunması (1941)

b) Marn Savunması (1918)

c) Ridaniye Savaşı (1517)

d) Dumlupınar Meydan Muharebesi (1922)

10) Aşağıdakilerden hangisi düşmanın beklediği coğrafi yapıyı taarruzda bir güç olarak kullanma örneğini oluşturur?

a) Malazgirt Meydan Muharebesi (1071)

b) Varna Savaşı (1444)

c) Mohaç Savaşı (1526)

d) Mısır seferi ve Ridaniye Muharebesi (1517)

Cevaplar

1)b, 2)a, 3)c, 4)d, 5)a, 6)b, 7)d, 8)c, 9)a, 10)d

13. ASKERİ COĞRAFYA ETÜTLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

13.1. Kapsam

13.2. Maksat

13.3. Metot

13.4. Askeri Coğrafya Etüt Formu

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Coğrafi yapının askerî harekâta tesirlerini inceleme yöntemi ne olabilir?
2. Bilgisayar sistemleri araziye bizim adımıza inceleyebilir mi?
3. İnceleme yöntemi ne olursa olsun ne gibi sonuçlar elde etmemiz gerekir?
4. Coğrafi yapının askerî harekâta tesirlerini inceleme yöntemi ne olabilir?
5. Bilgisayar sistemleri araziye bizim adımıza inceleyebilir mi?
6. İnceleme yöntemi ne olursa olsun ne gibi sonuçlar elde etmemiz gerekir?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Maksat	Askerî coğrafya etütünün maksadını öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Metot	Askerî coğrafya etütünün yapılış metodunu öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Askerî Coğrafya Etüt Formu	Askerî coğrafya etüt formunu bilgi seviyesinde öğrenir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- Askerî Coğrafya Etütü
- Fizikî Yapı
- Askerî Harekât
- Muhabere

Giriş

Coğrafi yapı içerisindeki çeşitli coğrafi unsurlar askerî harekâta müspet veya menfi yönde tesir ederler. Coğrafi unsurların tesirleri, yürütülecek askerî harekâtın cinsi ve mahiyetine göre değişik olur.

Askeri coğrafya etütleri sonucunda elde edilecek tahliller, stratejik düşünceye hizmet ederler. Millî menfaatlerin elde edilmesi için tatbik edilecek stratejik hareket tarzlarına ve karara ışık tutarlar ve harbin kazanılması için silahlı kuvvetlerin etkinliği ve kullanılması bakımlarından esaslar ortaya koyarlar.

13.1. Kapsam

Coğrafi yapı içerisindeki çeşitli coğrafi unsurlar askerî harekâta müspet veya menfi yönde tesir ederler. Coğrafi unsurların tesirleri, yürütülecek askerî harekâtın cinsi ve mahiyetine göre değişik olur.

Askeri coğrafya etütleri sonucunda elde edilecek tahliller, stratejik düşünceye hizmet ederler. Millî menfaatlerin elde edilmesi için tatbik edilecek stratejik hareket tarzlarına ve karara ışık tutarlar ve harbin kazanılması için silahlı kuvvetlerin etkinliği ve kullanılması bakımlarından esaslar ortaya koyarlar. Bu yönüyle, askerî coğrafya etütleri bir yandan harp gücünün kullanılması ve millî hedefler doğrultusunda harekete geçirilmesi için stratejik istihbarat etütlerine ve diğer yandan muhtemel bir harpte eldeki askerî gücün sevk ve idaresine mesnet teşkil eder.

Taktik harekâtı yürütecek kuvvetler harekât bölgesi etütleri, stratejik harekâtı yürütecek kuvvetler stratejik istihbarat etütleri yaparlar ve her ikisi de askerî coğrafyaya istinat eder. Harekât bölgesi etütleri muharebelerin neticelerine, askerî coğrafya etütleri harplerin neticelerine etki ederler.

13.2. Maksat

- Coğrafi unsurların ve şartların harp gücünün kullanılması ve millî hedefler doğrultusunda harekete geçirilmesine tesirli olabilecek özelliklerini ortaya çıkarmak,
- Coğrafi yapının incelenmesi sonucu elde edilecek değerlendirmelerin ışığında, askerî gücün kuvvet ihtiyaçlarını tespit etmek
- Coğrafi şartların gerektirdiği biçimde silahlı kuvvetlerin eğitilmesini, teşkilatlandırılmasını ve teçhiz edilmesini sağlamak,
- Harbin kazanılması ve millî menfaatlerin gerçekleştirilmesinde coğrafi yapının (mekan) en uygun şekilde nasıl kullanılması gerektiğini belirlemek ve
- Coğrafi yapıdan bir güç olarak istifade edecek esasları bulmaktır.

a) II. Dünya Harbi'nde (1939-1944), Adolf Hitler, Barbarossa Harekâtı'ndan önce, İngiltere'ye çıkmayı düşünmüş, Britanya Adası'nın çıkarmaya elverişli kesimlerini ve Belçika ve Fransa ile İngiltere arasındaki denizin durumunu, harekâta yapacağı tesirleri inceleyerek, “deniz aslanları” tabir edilen ve su altında yürüyebilen tanklardan oluşturulan tank birlikleri kurdu muştur. Daha sonra bu birlikler; Rusya'ya yapılan harekâta (Barbarossa) Bug Nehri'ni geçişte kullanılmış ve kısa zamanda büyük başarılar elde etmişlerdir.

13. 3. Metot

Askeri coğrafya etütleri için yapılması gereken işlemdir. Bunun için:

- Herhangi bir ülkenin veya muayyen bir bölgenin coğrafi yapısının fiziki ve beşeri unsurları millî menfaatler ve hedefler doğrultusunda ayrı ayrı tahlil edilir ve değerlendirilir.
- Bu değerlendirmelerin sonucunda elde edilecek esasların harbin ve askerî harekâtın üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz tesirleri ortaya çıkarılır.
- Olumsuz tesirleri ortadan kaldıracak tedbirlerle, bu tedbirlerin gerektirdiği ihtiyaçlar tespit edilir.
- Tedbirlerin alınması ve ihtiyaçların giderilmesi için bulunan çareler somut teklifler hâlinde sıralanır.

13.4. Askeri Coğrafya Etüt Formu

Askerî coğrafya etütleri aşağıdaki forma göre yapılır.

1. MAKSAT:

- a) Herhangi bir bölgenin coğrafi faktörlerine ait mevcut bilgilerin toplanması,
- b) Toplanan bu bilgilerin askerî faaliyetler üzerine yapacağı olumlu ve olumsuz etkilerin incelenmesi,
- c) Askeri faaliyetler üzerine yapacağı olumsuz tesirleri giderici tedbir ve tekliflerin arz edilmesidir.

2. BÖLGENİN FİZİKÎ DURUMU:

a. Dünya üzerindeki yeri, büyüklüğü ve hudutları:

- 1) Dünya üzerindeki yeri, stratejik ve ticari önemi ile tarihi değeri,
- 2) Büyüklüğü ve şekli,
- 3) Hudutların uzunlukları, özellikleri ve geçtiği yerler: (Bölgenin bilhassa komşu bölgelerle olan hududu, bölgeye yönelik tehdit, il idari taksimatı, ülkenin coğrafi taksimatı, ordu sorumluluk sahaları ve coğrafi faktörler göz önüne alınarak belirlenir.)

b. Bölgenin doğal yeryüzü şekilleri (Topoğrafik durumu) :

- 1) Dağ silsileleri:
- 2) Baş yaylalar ve yaylalar:

3) Ovalar:

4) Göller ve Bataklıklar:

5) Afet yerleri:

6) Toprağın yapısı (Zemin hâli) :

7) Bitki örtüsü:

C. Hidrografya:

1) Deniz ve kıyılar:

a) Denizler ve fiziki özellikleri:

b) Kıyılar:

Fiziki özellikleri, başlıca önemli yerler, çıkarma yerleri ve büyüklükleri, içeriye doğru sızma imkânları, su derinliği, mevcut su üstü ve su altı engelleri, engelleme derecesi, kıyı akıntıları, ters akıntılar, su altı savunması yazılır.

2) Akarsular, Göller ve Yeraltı suları:

a) Akarsular:

b) Yer altı suları:

c) Göller:

d. Hava Şartları ve İklim:

1) Mevsim değişiklikleri:

a) Yağış durumu

b) Sıcaklık durumu

c) Rüzgâr durumu

d) Sis

2) Bölge değişiklikleri:

a) Yağış durumu

b) Sıcaklık durumu

c) Rüzgâr durumu

d) Sis

3) Meteorolojik hususlar:

a) Meteoroloji istasyonları:

b) Diğer tesisler ve Teşkilat:

e. Suni etkenler:

1) Yerleşme Merkezleri:

2) Suni tesisler:

a) Barajlar:

b) Tüneller:

c) Köprüler, metro, yer altı geçidi ve sığınaklar:

d) Karayolu ulaştırması

e) Demiryolu ulaştırması:

f) Boru hattı ulaştırması (Petrol ve Tabii Gaz) :

g) Dâhili su yolları

h) Deniz yolları:(Tersane ve Üsler, Limanlar ve Tesisler)

ı) Havayolu ulaştırması:

j) Muhabere:

f. Bölgenin Fiziki Durumunun İncelenmesi:

1) Birliklerin harekâtına:

a) Taarruz harekâtına:

b) Savunma harekâtına:

c) Çekilme harekâtına:

d) Diğer harekât nevilerine: (Amfibi harekâta, Hava indirme harekâtına vb.)

2) Manevra şekline:

3) Birliklerin yığınaklanmasına:

g. Teklifler:

Bölgenin fiziki durumunun askerî güç ve askerî faaliyetler üzerine yaptığı veya yapacağı olumsuz etkileri gidermek ve mevcut durumu geliştirmek için mantıklı ve ülkenin coğrafi konumuna uygun çözümler teklif edilir.

3. BÖLGENİN EKONOMİK DURUMU:

a. Genel:

1) Ekonomik gelişme:

2) Mal ve hizmetler üretimi:

3) GSMH ve Millî Gelir:

4) Ekonomik Planlama:

b. Tarım ve Hayvancılık:

1) Bölgede uygulanan tarım politikası ve gelişme programları,

2) Tarım alanları:

3) Tarım iş gücü ve tarım işletmeleri:

4) Tarım tekniği:

5) Tarım ürünlerinde verim ülke standartlarına kıyasla % olarak yazılır.

6) Bitki ürünleri ve üretimi:

7) Hayvancılık:

8) Balıkçılık ve su ürünleri:

9) Ormancılık:

c. Sanayi:

1) Bölgede uygulanan sanayi politikası ve gelişme programları:

2) Sanayide üretim ve verim:

3) Maden ve taş ocakları:

4) Enerji sektörü:

5) Yatırım malları imalat sanayi:

6) Makina imalat sanayi:

7) Tüketim malları ve diğer imalât sanayii:

8) Gıda sanayi:

9) İnşaat:

d. Ticaret:

1) İç ticaret ve teşkilatı:

2) Ticari şirketler:

3) Bölgedeki depolama yerleri, miktarı, kapasiteleri, tekniği ve depolar: (silolar, soğuk hava depoları)

e. Maliye:

f. Harp Ekonomisi:

1) Harp ekonomisi ile ilgili hukuki mevzuat ve harp sanayinin takviyesi için alınan tedbirler.

2) Bölgede harp ekonomisine geçmek için yapılan plan.

3) Harp malzemesi için fabrikalara dağıtılan planlar.

4) Sivil üretimden tahdide tabi tutulanlar.

5) Harp sanayinin bölgede geliştirilmesinde karşılaşılan güçlükler.

6) Özel imalat için ham madde dağılımı

g. Bölgenin Ekonomik Durumunun İncelenmesi:

h. Teklifler: (Bölgenin ekonomik durumunun askerî güce ve askerî faaliyetler üzerine yaptığı ve yapacağı olumsuz etkileri gidermek için mantıklı çözümler teklif edilir).

4. BÖLGENİN SOSYAL DURUMU:

a. Nüfus:

b. Nüfus Hareketleri:

c. Halkın Özellikleri:

d. Aile hayatı:

e. Eğitim ve Öğretim:

f. Kamuoyu:

g. İş Gücü:

h. Basın - Yayın ve Güzel Sanatlar:

ı. Turizm ve Tanıtma:

i. Sağlık ve Korunma:

j. Bölgenin Sosyal Durumunun İncelenmesi:

Bir bölgenin sosyal durumunun askerî faaliyetler üzerine olan olumlu ve olumsuz etkileri (fiziki durumda olduğu gibi) incelenir, etkilemediği hususlar boş bırakılır.

k. Teklifler:

Bölgenin sosyal durumunun askerî güce ve askerî faaliyetler üzerine yaptığı veya yapacağı olumsuz etkileri gidermek için mantıklı ve ülkenin sosyo-kültürel durumuna uygun çözümler teklif edilir.

5. BÖLGENİN SİYASİ DURUMU:

a. Bölgenin İdari Taksimatı:

b. Bölgede Nüfus ve Çıkar Grupları:

c. Bölgede İç Politikayı Etkileyen Hususlar:

d. Propaganda:

e. Asayiş ve Güvenlik:

f. İstihbarat:

g. Teklifler:

Bölgenin siyasi durumunun askerî güce ve askerî faaliyetler üzerine yaptığı ve yapacağı olumsuz etkileri gidermek için mantıklı ve ülkenin siyasi durumuna uygun çözümler teklif edilir.

6. BÖLGENİN ASKERİ BAKIMDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

a. Kara Kuvvetleri Yönünden:

Bölgenin fiziki - ekonomik-sosyal ve siyasi durumu göz önüne alınarak aşağıdaki hususlar gerekçeleri ve özellikleri ile birlikte incelenir.

1) Yığınak Bölgeleri (Taarruz ve Savunmada)

2) Stratejik Hedefler

3) Stratejik Yaklaşma İstikametleri

4) Stratejik Savunma Hatları

5) Bel - Gedik - Geçit ve Boğazlar

6) Hava İndirme Bölgeleri

7) Çıkarma Bölgeleri

8) Bölgenin Hassas Tarafları

b. Deniz Kuvvetleri Yönünden

c. Hava Kuvvetleri Yönünden

7. SONUÇ VE TEKLİFLER:

a. Sonuçlar

1) Bölgenin fiziki durumunun önemi:

a).Bölgenin diğer bölgelere veya ülkelere nazaran değeri ve elden çıktığı takdirde ülkenin coğrafi konumuna etkileri.

b). Bölgenin, ülkenin veya diğer bölgelerin bekası ve emniyeti üzerine etkileri kısaca yazılır.

2) Bölgenin ekonomik durumunun değeri:

Bölgenin ekonomik durumunu oluşturan unsurların (tarım ve hayvancılık, sanayii ticaret vb.) ülkenin ekonomik değerine oranı % olarak kısaca yazılır.

3) Bölgenin Sosyal Durumunun Değeri:

Bölgenin sosyal durumunu oluşturan unsurların (nüfus-eğitim ve öğretim vb.) ülkenin sosyal değerlerine oranı % olarak kısaca yazılır.

4) Bölgenin Siyasi Durumu:

Bölgenin, ülkenin siyasi bütünlüğüne katkısı ve elden çıkması hâlinde ülkenin siyasi yapısına yapacağı olumsuz etkileri.

5) Bölgenin Askerî Güce Ve Askerî Strateji Üzerine Etkileri:

a) Bölgenin savunulmasında göz önüne alınacak coğrafi faktörler.

b) Bölgeye vukuu muhtemel tehdit de göz önüne alınarak bölgenin savunulması için öngörülen askerî strateji ve bunun uygulanması için öngörülen metotlar kısaca yazılır.

b. Teklifler:

Bölgenin fiziki -ekonomik- sosyal ve siyasi durumunun askerî güce ve askerî faaliyetler üzerine yaptığı veya yapacağı olumsuz etkileri gidermek için;

1) Mantıklı

2) Ülke gerçeklerine (Ülkenin ekonomik - siyasi - sosyo kültürel - coğrafi konumu ve manevi hasletlerine) uygun ve somut çözümler teklif olarak yazılır.

Uygulamalar

Askerî Coğrafya Etüt Formunu herhangi bir ÷lke/bölge için doldurmaya çalışınız.

Uygulama Soruları

1. Askerî Coğrafya Etüt Formunu doldurmanız mümkün mü?
2. Formu doldurmak için uzmanlık ve ekip çalışması mı gerekiyor?
3. Formun size anlatılma maksadı nedir?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Askeri Coğrafya Etüt Formunu Hazırlama Maksadı:

- Coğrafi unsurların ve şartların harp gücünün kullanılması ve millî hedefler doğrultusunda harekete geçirilmesine tesirli olabilecek özelliklerini ortaya çıkarmak,
- Coğrafi yapının incelenmesi sonucu elde edilecek değerlendirmelerin ışığında, askerî gücün kuvvet ihtiyaçlarını tespit etmek,
- Coğrafi şartların gerektirdiği biçimde silahlı kuvvetlerin eğitilmesini, teşkilatlandırılmasını ve teçhiz edilmesini sağlamak,
- Harbin kazanılması ve millî menfaatlerin gerçekleştirilmesinde coğrafi yapının (mekân) en uygun şekilde nasıl kullanılması gerektiğini belirlemek,
- Coğrafi yapıdan bir güç olarak istifade edecek esasları bulmaktır.

Bölüm Soruları

1) Coğrafi unsurların ve şartların harp gücünün kullanılması ve millî hedefler doğrultusunda harekete geçirilmesi tesirli olabilecek özelliklerini ortaya çıkarmak maksadıyla hazırlanan etüt aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Harekât Bölgesi Etütü
- b) Askerî Coğrafya Etütü
- c) İstihbarat Etütü
- d) Zemin Etütü

2) Bölgenin dünya üzerindeki yeri, büyüklüğü ve hudutları aşağıdakilerden hangi ana başlık altında incelenir?

- a) Maksat
- b) Bölgenin Fiziki Durumu
- c) Bölgenin Ekonomik Durumu
- d) Bölgenin Sosyal Durumu

3) Harp ekonomisi aşağıdakilerden hangi ana başlık altında incelenir?

- a) Bölgenin Ekonomik Durumu
- b) Bölgenin Fiziki Durumu
- c) Bölgenin Sosyal Durumu
- d) Bölgenin Siyasi Durumu

4) Halkın özellikleri aşağıdakilerden hangi ana başlık altında incelenir?

- a) Bölgenin Fiziki Durumu
- b) Bölgenin Siyasi Durumu
- c) Bölgenin Sosyal Durumu
- d) Bölgenin Ekonomik Durumu

5) Stratejik yaklaşma istikametleri aşağıdakilerden hangi ana başlık altında incelenir?

- a) Bölgenin Ekonomik Durumu**
- b) Bölgenin Siyasi Durumu**
- c) Bölgenin Fiziki Durumu**
- d) Bölgenin Askerî Bakımdan Değerlendirilmesi**

6) Bölgenin fiziki-ekonomik-sosyal ve siyasi durumunun askerî güce ve askerî faaliyetler üzerine yaptığı veya yapacağı olumsuz etkileri gidermek için yapılacak teklifler hangi ana başlık altında açıklanır?

- a) Bölgenin Ekonomik Durumu**
- b) Bölgenin Fiziki Durumu**
- c) Bölgenin Sosyal Durumu**
- d) Sonuç ve Teklifler**

7) Bölgede nüfus ve çıkar grupları aşağıdakilerden hangi ana başlık altında incelenir?

- a) Bölgenin Siyasi Durumu**
- b) Bölgenin Sosyal Durumu**
- c) Bölgenin Ekonomik Durumu**
- d) Bölgenin Fiziki Durumu**

8) Bölgenin doğal yeryüzü şekilleri aşağıdakilerden hangi ana başlık altında incelenir?

- a) Bölgenin Sosyal Durumu**
- b) Bölgenin Fiziki Durumu**
- c) Bölgenin Siyasi Durumu**
- d) Bölgenin Ekonomik Durumu**

9) Hava şartları ve iklim aşağıdakilerden hangi ana başlık altında incelenir?

a) Bölgenin Sosyal Durumu

b) Bölgenin Siyasi Durumu

c) Bölgenin Fiziki Durumu

d) Bölgenin Ekonomik Durumu

10) Stratejik Hedefler aşağıdakilerden hangi ana başlık altında incelenir?

a) Bölgenin Askerî Bakımdan Değerlendirilmesi

b) Bölgenin Fiziki Durumu

c) Bölgenin Siyasi Durumu

d) Sonuç ve Teklifler

Cevaplar

1)b, 2)b, 3)a, 4)c, 5)d, 6)d, 7)a, 8)b, 9)c, 10)a

**14. SAYISAL HARİTA DESTEKLİ ASKERÎ UYGULAMALAR
(SAHADASU) YAZILIMI**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

14.1. Sahadasu Yazılım Fonksiyonları

14.1.1. Raster Harita Fonksiyonları

14.1.2. Ölçüm Fonksiyonları

14.1.3. Durum Krokisi Fonksiyonları

14.1.4. Yer Bilgisi Fonksiyonları

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Sizce haritalar bilgisayara aktarılabilir mi?
2. Bilgisayar ekranında harita üzerinden ölçüm yapılabilir mi?
3. Sahadasu yazılımının kullanılması bir uzmanlık işi midir?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Raster Harita Fonksiyonları	Raster Harita Fonksiyonlarını bilgi düzeyinde öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Ölçüm Fonksiyonları	Ölçüm fonksiyonlarını bilgi düzeyinde öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Durum Krokisi Fonksiyonları	Durum Krokisi Fonksiyonlarını bilgi düzeyinde öğrenir.	Ders notunu okuyarak
Yer Bilgisi Fonksiyonları	Yer Bilgisi Fonksiyonlarını bilgi düzeyinde öğrenir.	Ders notunu okuyarak

Anahtar Kavramlar

- **Raster Harita:** Yer yüzeyine/basılı bir haritaya ilişkin yansıma değerlerinin belli bir sıklıkta (çözünürlükte) belli bir renk derinliğinde (siyah-beyaz, gri tonlu, renkli) koordinatlı olarak depolandığı bilgisayar dosyalarıdır. Bu haritalar, haritaların Raster taranması ve koordinatlandırılması ya da uydulardan/uçaklardan çekilmiş yer yüzeyi görüntülerin yataylanması ve koordinatlandırılması ile hazırlanır.

Giriş

Harita Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sayısal harita ihtiyacı yanı sıra, bu sayısal haritaları CD-ROM'lar üzerinde basit bir kişisel bilgisayar ortamında, bilgisayar bilgisi olmayan personel tarafından kullanılarak, askerî uygulamaları kolaylıkla ve kısa sürede yapmaya olanak tanıyan bir ulusal nitelikli sayısal harita kullanım yazılımının geliştirilerek sayısal harita verileri ile birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanımına sunulması amacıyla "Sayısal Harita Destekli askerî Uygulamalar (SAHADASU)" projesini geliştirmiştir.

14.1.Genel

Bilgisayar teknolojisinin kullanımı, Türk Silahlı Kuvvetlerinde yoğun olarak artmakta ve yaygınlaşmaktadır. Buna paralel olarak, Türk Silahlı Kuvvetlerindeki harita kullanıcıları, koordinat, rakım, ölçek okuma; uzunluk, alan, açı ölçme; yer adı, indeks, konum ya da pafta adı ile pafta bulma; kesit alma, görüş analizi yapma, eğim hesaplama, gölgeleme; üzerinde askeri birliklerin konuşları ile çeşitli askerî sembolleri içeren durum krokilerini hazırlama gibi basılı haritalar üzerinde gerçekleştirdikleri genel uygulamalar ile; arazinin üç boyutlu modelini oluşturup döndürme, hareketli olarak görüntüleme; tank, helikopter, uçak gibi hareketli platformları izleme gibi basılı harita üzerinde yapamadıkları uygulamaları bilgisayar ortamında daha kısa sürede ve daha az emek ile gerçekleştirme ihtiyacı duymaktadırlar.

Harita Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin sayısal harita ihtiyacı yanı sıra, bu sayısal haritaları CD-ROM'lar üzerinde basit bir kişisel bilgisayar ortamında, bilgisayar bilgisi olmayan personel tarafından kullanılarak, askerî uygulamaları kolaylıkla ve kısa sürede yapmaya olanak tanıyan bir ulusal nitelikli sayısal harita kullanım yazılımı'nın geliştirilerek sayısal harita verileri ile birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanımına sunulması amacıyla "Sayısal Harita Destekli askerî Uygulamalar(SAHADASU)" projesini geliştirmiştir. Bölük seviyesine kadar kullanımının yaygınlaştırılması hedeflenen bu yazılım, Windows NT işletim sistemi, 64MB ana bellek, 8 MB grafik kart belleği, 1024x768 ekran çözünürlüğe sahip bir kişisel bilgisayar (PC)'da çalışmakta olup; savunma ihtiyaçlarına göre ilave fonksiyonlar ekleme ve iyileştirmelere; kalkınma amaçlı olarak sivil kullanıcıların da kullanımına sunulacak nitelikte değişiklik ve eklemelere açıktır.

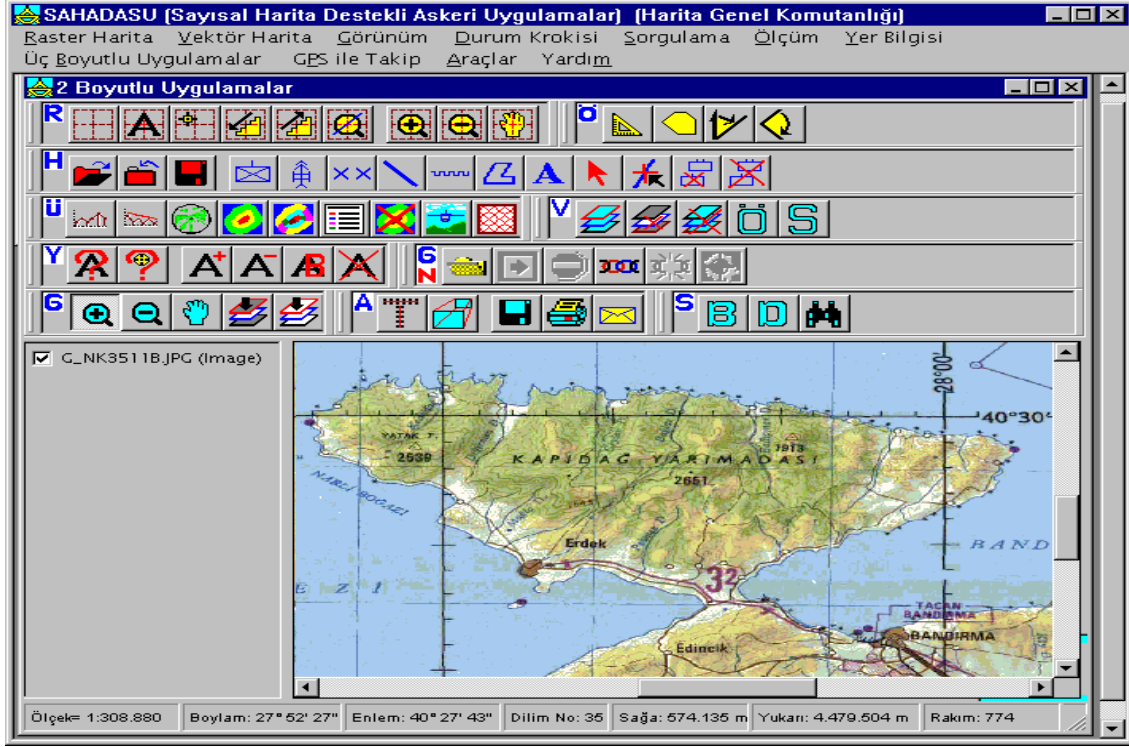
SAHADASU yazılımı, Harita Genel Komutanlığınca üretilen ve CD-ROM'lar üzerine yüklenen şifrelenmiş sayısal harita verilerinin yanı sıra, kullanıcıların elinde bulunan çeşitli endüstri standardı (TIFF, BMP, JPG, ARCINFO-Coverage, ARCVIEW-Shape) formatlarındaki sayısal harita verileri ile NATO standardı (ADRG:Arc Digitized Raster Graphics, CADRG:Compressed ADRG,CIB:Controlled Imagery Base ,VPF:Vektör Product Format) formatlarındaki sayısal harita verilerini de kullanabilmektedir.

14.2. Sahadasu Yazılım Fonksiyonları

Yazılım fonksiyonları; raster harita fonksiyonları,durum krokisi fonksiyonları,ölçüm fonksiyonları,yer bilgisi fonksiyonları,üç boyutlu uygulama fonksiyonları,vektör harita fonksiyonları,görünüm fonksiyonları,sorgulama fonksiyonları,GPS ile takip fonksiyonları ve araçlar fonksiyonları şeklinde gruplandırılmış olup her gruba ilişkin fonksiyonlar grubun adını içeren menüler veya grubun adının baş harfini içeren araç çubukları üzerindeki düğmeler ile gerçekleştirilmektedir.Her fonksiyona ilişkin menüye hem fare hem de klavye kısa yol tuşu ile erişilirken,araç çubukları üzerindeki düğmelerin üzerine imleç,fare kullanılarak getirildiğinde bu düğmenin fonksiyonu otomatik olarak görüntülenmekte ve ayrıca yazılımın kullanıma ilişkin ayrıntılı ve örnekli bir “Türkçe Yardım” fonksiyonu ve

yazılım kullanım kılavuzu kitabı bulunmaktadır.

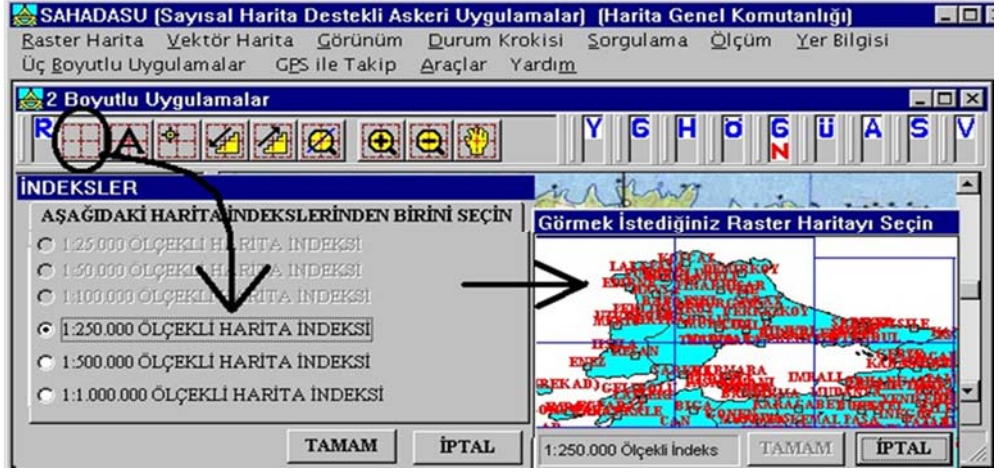
SAHADASU yazılımının kullanıcı arayüzü üzerinde;en üstte menüler,menülerin altında fonksiyon düğmelerini içeren araç çubukları,bu araç çubuklarının altında sayısal haritaların görüntülediği ve bu haritalar üzerinde uygulamaların gerçekleştirildiği bir harita penceresi ile bu haritaların isimleri ve vektör haritalar için sembolojiyi gösteren bir lejand penceresi ve ayrıca en altta,görüntülenmiş sayısal haritaya ilişkin ölçek,dilim numarası ve pafta numarası ile ,imleç konumunun boylamı,enlemi,sağa,yukarı ve rakım bilgilerini gösteren bir durum penceresi vardır.(Şekil-1)

Şekil 1: SAHADASU yazılımının kullanıcı arayüzü

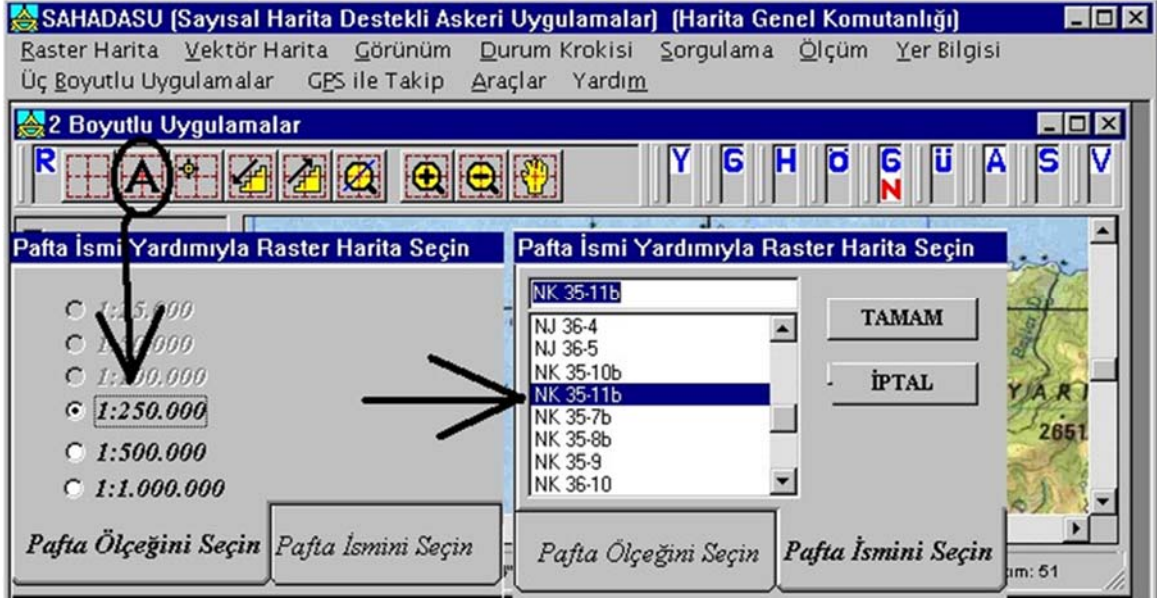
14.2.1. Raster Harita Fonksiyonları

a) İstenen ölçekte raster harita, ekrana gelen indeks penceresinden seçilerek görüntülenebilir. (Şekil-2)

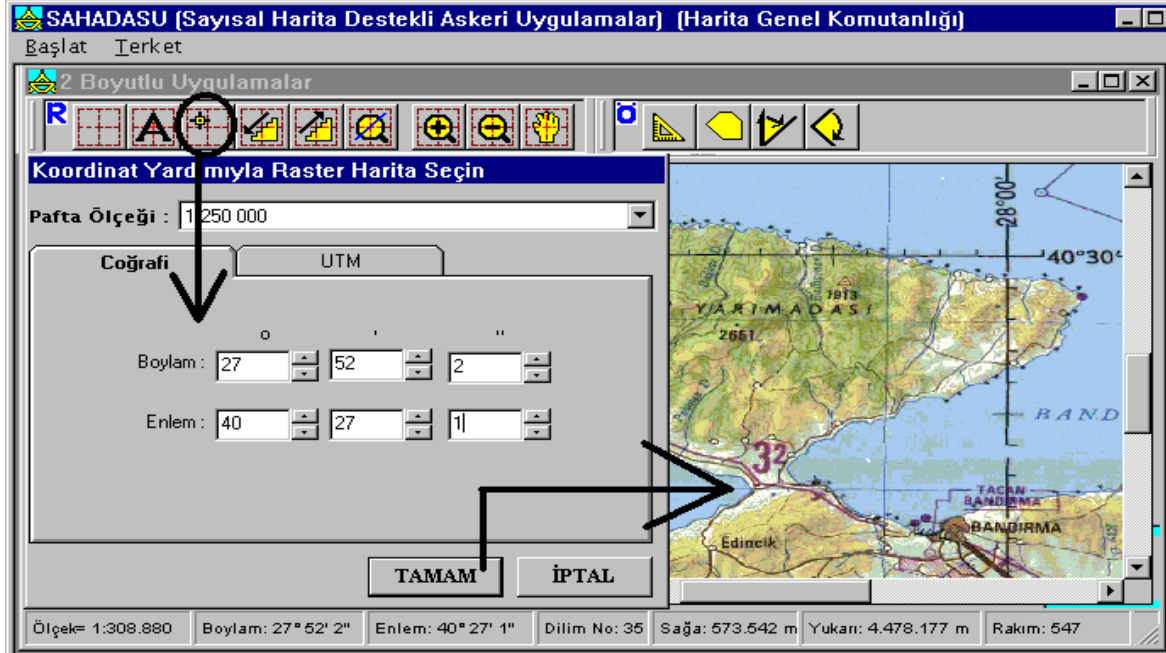
Şekil2: İndeks yardımıyla raster harita seçip görüntüleme

b) İstenen ölçekteki raster harita, ekrana gelen penceredeki listeden seçilerek görüntülenebilir .(Şekil-3)

Şekil 3: Pafta ismi yardımıyla raster harita seçip görüntüleme

c) İstenen coğrafi koordinatlar veya UTM koordinatlarına sahip noktayı içeren istenen ölçekteki raster harita görüntülenebilir.(Şekil-4)

Şekil 4: Koordinat yardımıyla raster harita seçip görüntüleme

Harita penceresinde bir raster harita görüntülenmiş iken, aynı bölgeye ilişkin, varsa daha büyük ölçekli raster harita görüntülenebilir. Bu görüntüleme esnasında eğer harita penceresine aynı ölçekteki komşu paftalar giriyor ise bu paftalar da otomatik olarak görüntülenerek raster paftaların sürekliliği sağlanır. Bu süreklilik yeteneği aşağıdaki diğer raster harita fonksiyonları için de uygulanır.(Şekil-5)

Harita penceresinde bir raster harita görüntülenmiş iken, aynı bölgeye ilişkin, varsa daha küçük ölçekli raster harita görüntülenebilir.(Şekil-5)

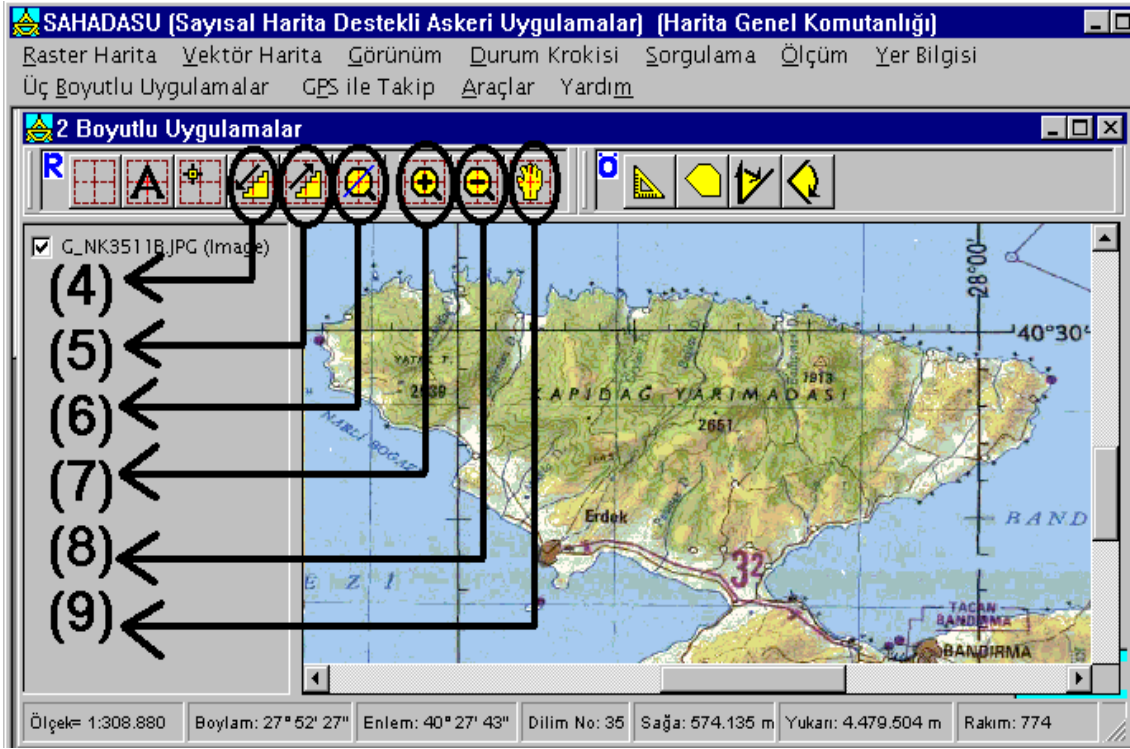
d) Raster harita ölçeği, raster haritanın ilk olarak seçilip görüntülendiği standart ölçeğe getirilebilir.(Şekil-5)

e) Harita penceresinde bir raster harita görüntülenmiş iken, bu raster haritanın görüntü ölçeği büyütülür. Bu büyütme esnasında görüntü ölçeği, daha büyük ölçekli raster harita ölçeğine eşit ya da daha büyük olduğunda, aynı bölgeye ilişkin varsa daha büyük ölçekli raster haritada görüntülenebilir.(Şekil-5)

f) Harita penceresinde bir raster harita görüntülenmiş iken, raster haritanın görüntü ölçeği küçültülebilir. Bu küçültme esnasında görüntü ölçeği, daha küçük ölçekli raster harita ölçeğine eşit ya da daha küçük olduğunda, aynı bölgeye ilişkin varsa daha küçük ölçekli raster haritada görüntülenebilir.(Şekil-5)

g) Harita penceresinde bir raster harita görüntülenmiş iken, bu raster harita istenen

yönde kaydırılabilir.(Şekil-5)

Şekil-5: Daha büyük ölçekli raster harita 4) , daha küçük ölçekli raster harita 5),orijinal ölçeğe getirme 6),raster harita büyütme 7),küçültme 8),kaydırma 9)

14.2.2. Ölçüm Fonksiyonları

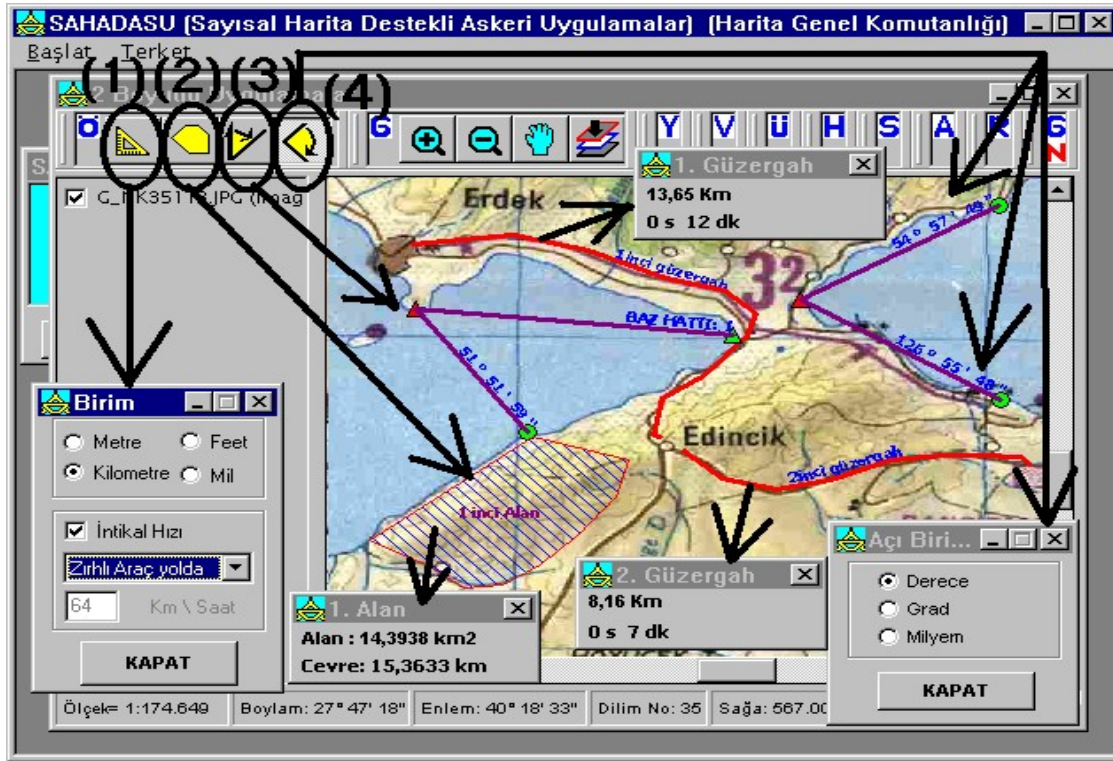
a) Harita penceresi üzerinde fare ile kırıklık noktaları tanımlanan güzergah boyunca mesafe ölçümü yapılabilir. Bu mesafe kilometre, metre, mil ya da fit cinsinden ölçülebilir. Ölçüm sonucu bir pencerede görüntülenir. Ölçüm sonrası elde edilen sonuçların birimi otomatik olarak değiştirilebilir. Ayrıca, istenirse istenen hızda ya da seçilen bir birlik hızında (piyade yolda, piyade yol dışı, zırhlı birlik yolda, zırhlı birlik yol dışı) tanımlanan mesafenin kat edileceği zaman saat-dakika-saniye olarak belirlenebilir. Bu mesafe ölçüm işlemi aynı anda dört güzergah için yapılabilir.(Şekil-6)

b) Harita penceresi üzerinde fare ile çevre kırıklık noktaları tanımlanan bölgenin alan ölçümü yapılabilir. Ölçülen bölgenin alanı km², çevresi km cinsinden bir pencerede görüntülenir. Bu mesafe işlemi aynı anda dört bölge için yapılabilir.(Şekil-6)

c) Harita penceresi üzerinde fare ile tanımlanan bir noktada, farklı doğrultular için derece, milyem ya da grad cinsinden semt açısı ölçümü yapılabilir. Aynı anda 4 ayrı noktada, her biri için 4 ayrı doğrultunun semt açısı ölçülebilir. Ölçüm sonrası elde edilen sonuçların birimi otomatik olarak değiştirilebilir.(Şekil-6)

d) Harita penceresi üzerinde fare ile başlangıç ve bitiş noktası tanımlanan bir baz

hattından, farklı doğrultulara, derece, milyem ya da grad cinsinden aralık açısı ölçümü yapılır. Aynı anda 4 ayrı noktada, her biri için 4 ayrı doğrultunun aralık açısı ölçülebilir. Ölçüm sonrası elde edilen sonuçların birimi otomatik olarak değiştirilebilir.(Şekil-6)

Şekil 6: Mesafe ölçme 1), alan ölçme 2), semt açısı ölçme 3), aralık açısı ölçme 4)

14.2.3. Durum Krokisi Fonksiyonları

a) Daha önceden hazırlanmış durum krokisi (hrk uzantılı dosya),hazırlanmış olduğu raster harita altlığı ile birlikte, koordinatlı olarak, ekrana sığacak şekilde görüntülenerek durum krokisi açılabilir.(Şekil-7).

b) Harita penceresinde, raster harita üzerinde çizilmiş olan durum krokisi kapatılabilir. Bu kapatma esnasında, kroki bilgisayar sabit diskine kaydedilebilir.(Şekil-7).

c) Harita penceresinde, raster harita üzerine çizilmiş olan durum krokisi bilgisayar sabit diskine (hrk uzantılı dosya adı ile)kaydedilebilir.(Şekil-7).

d) İstenen birlik sembolü, rengi, büyüklüğü ve açısı seçilerek raster harita üzerinde istenen konuma birlik yerleştirme yapılabilir.(Şekil-7)

e) İstenen birlik kademe işareti, rengi, büyüklüğü ve açısı seçilerek istenen konuma birlik kademe işareti yerleştirme yapılabilir.(Şekil-7)

f) İstenen silah sembolü, rengi, büyüklüğü ve açısı seçilerek raster harita üzerinde istenen konuma silah yerleştirme yapılabilir.(Şekil-7)

g) İstenen çizgi tipi ve rengi seçilerek raster harita üzerinde istenen konuma çizgi çizimi yapılabilir.(Şekil-7)

h) İstenen özel çizgi sembolü(Taaruz Çıkış Hattı, Asıl Muhabere Hattı vb.), rengi ve büyüklüğü seçilerek raster harita üzerinde istenen konuma özel çizgi çizimi yapılabilir.(Şekil-7)

i) Alan dış çevresi için istenen çizgi tipi ve rengi seçilerek raster harita üzerinde istenen konuma alan çizimi yapılabilir.(Şekil-7)

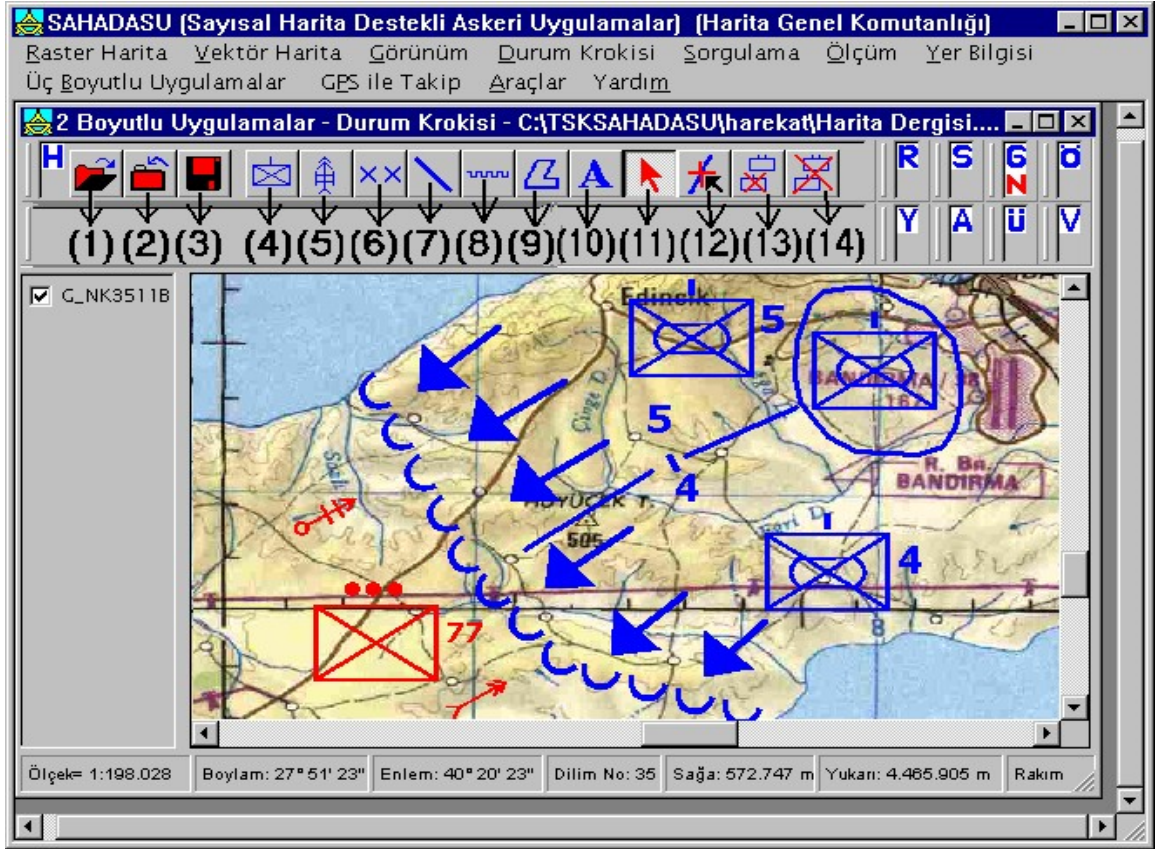
j) İstenen yazı tipi, rengi, boyutu, açısı seçilerek bir pencere kutusuna yazılan yazı, raster harita üzerinde istene konuma yerleştirilebilir.(Şekil-7)

k) Durum krokisi üzerinde alan detayların içerisine, çizgi ve nokta detayların üzerine, yazı detayların alt kenar ortasına tıklanarak detay seçme işlemi yapılabilir. Seçilen detay, raster harita üzerinde istenen konuma sürüklenip bırakılarak detay taşıma yapılabilir.(Şekil-7)

l) Durum krokisi üzerinde istenen alan veya çizgi detay üzerine tıklanarak çizgi bölme işlemi yapılabilir.(şekil-7)

m) Seçilmiş olan detay için detay silme işlemi yapılabilir.(Şekil-7)

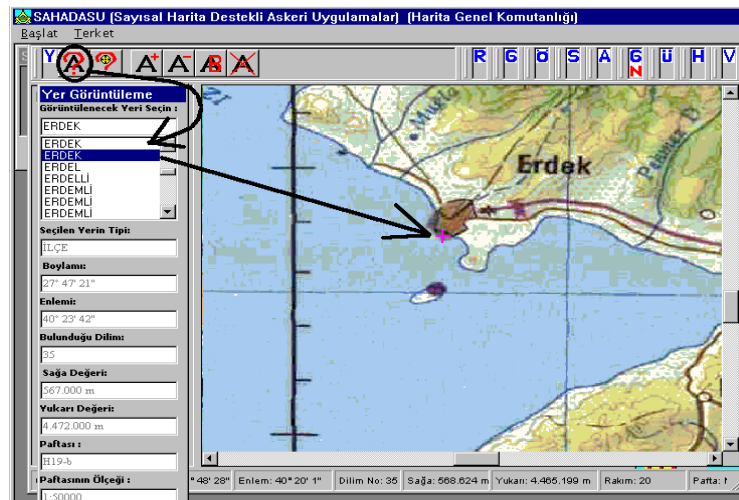
n) Durum krokisinde yer alan tüm detayların silinmesi işlemi yapılabilir.(Şekil-7)

Şekil 7: Durum krokisi açma 1),durum krokisi kapatma 2),durum krokisi kaydetme 3),birlik yerleştirme 4),silah yerleştirme 5),birlik kademe işareti yerleştirme 6),çizgi çizme 7),özel çizgi çizme 8),alan çizme 9),yazı yazma 10),detay seçme 11),çizgi bölme 12),detay silme 13) tüm detayları silme 14)

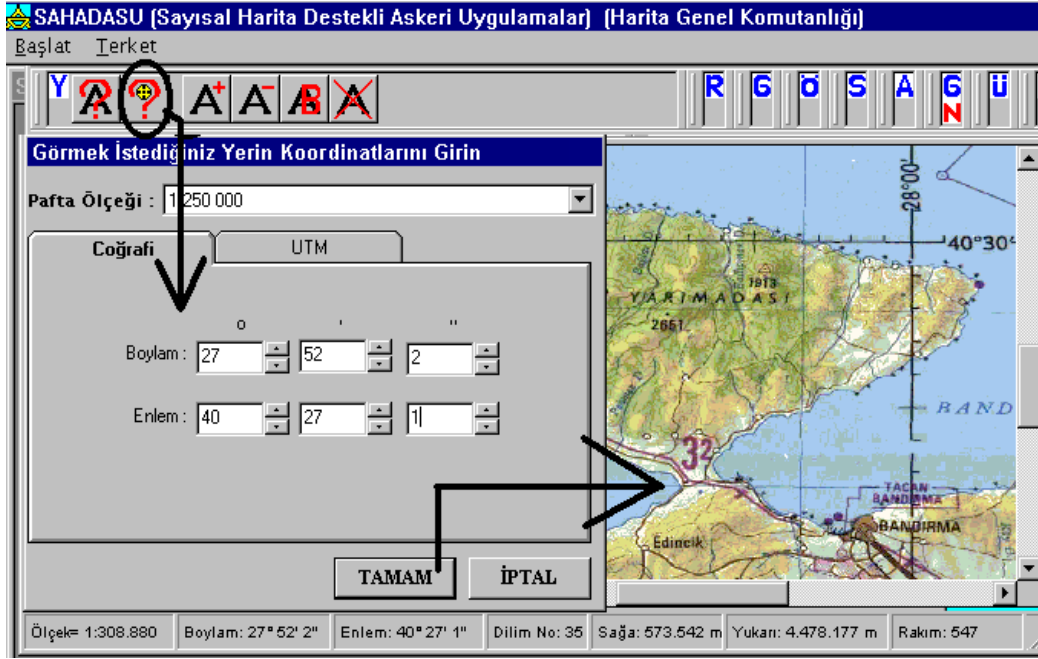
14.2.4. Yer Bilgisi Fonksiyonları

a) Yerleşim yeri ismi girilerek bu yeri içeren raster harita görüntülenebilir.(Şekil-8).

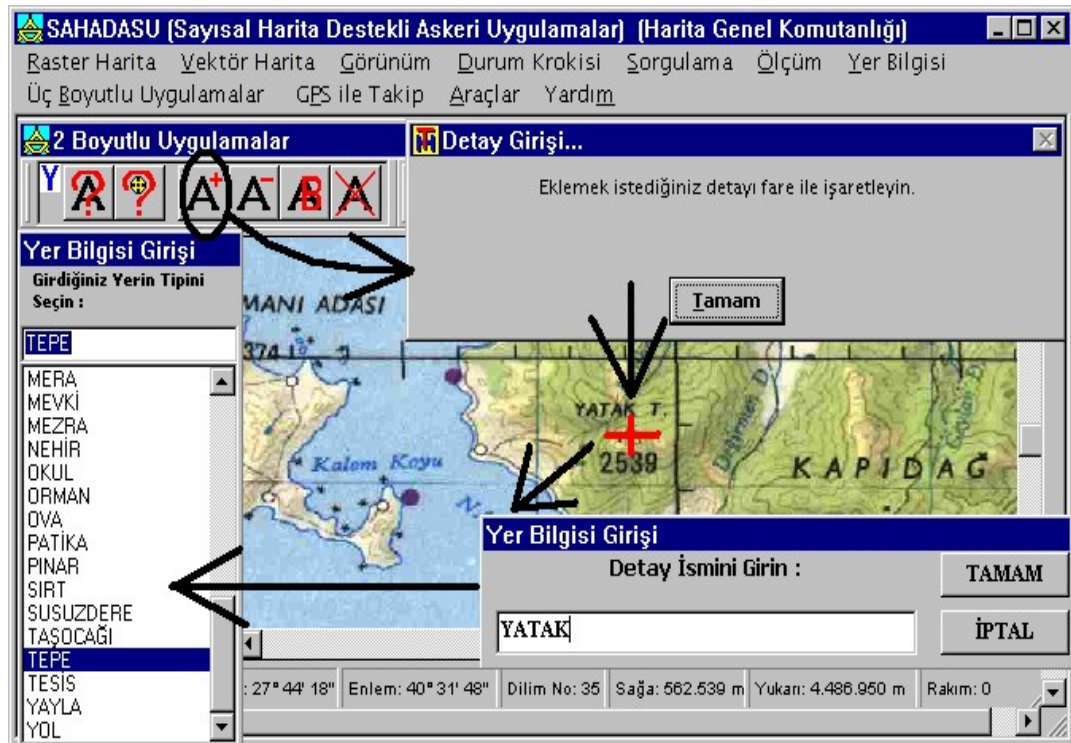
Şekil 8:Yerleşim ismi girilerek yer bulma

b). Koordinatları bilinen yerleşim yeri bulunabilir (Şekil-9)

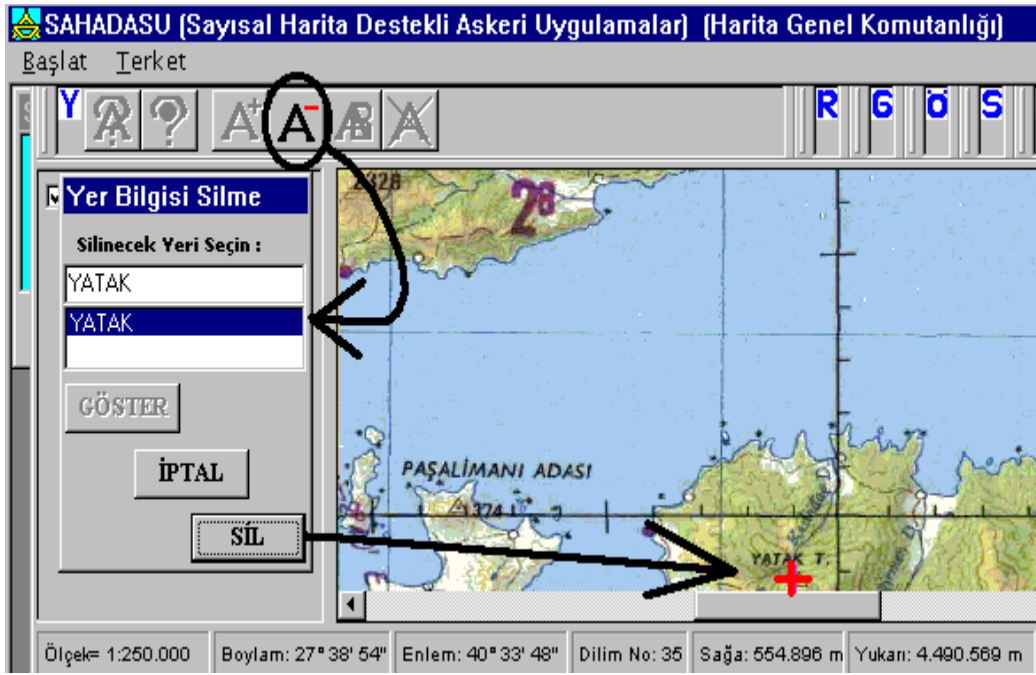
Şekil 9: Konum girerek yer bulma

c) Yeni yer bilgisi eklenebilir (Şekil-10)

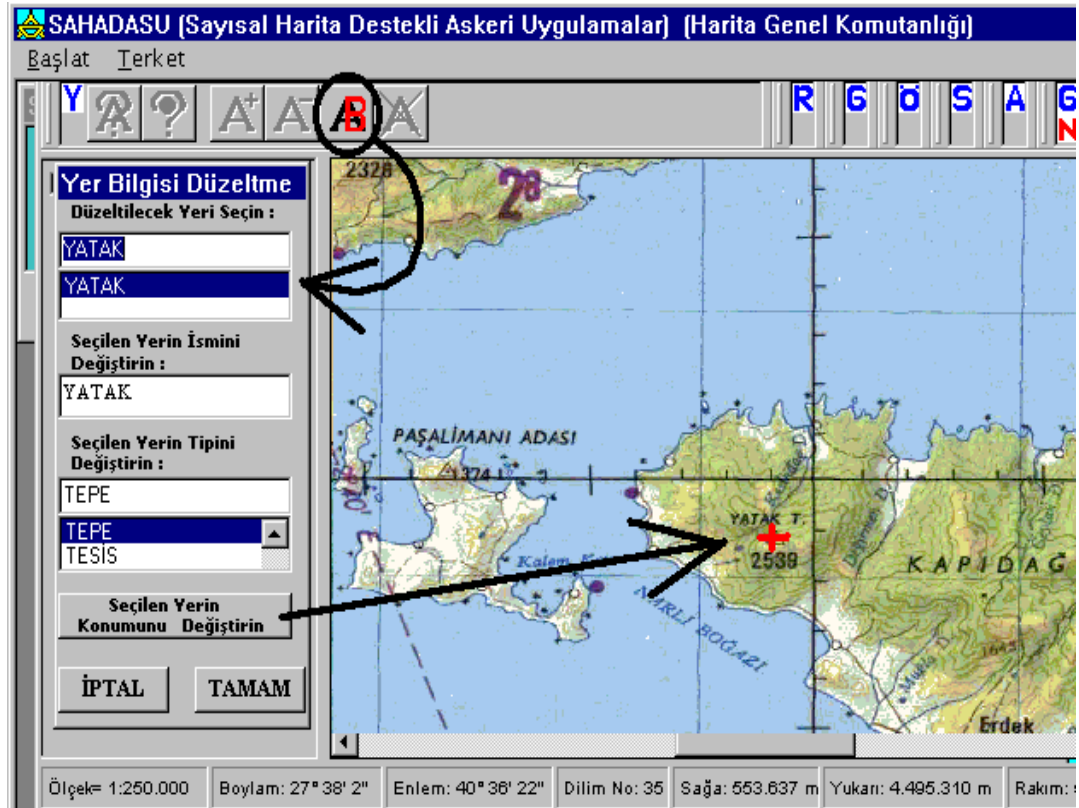
Şekil 10: Yeni yer bilgisi ekleme

d)Yeni yer bilgisi silinebilir.(Şekil-11)

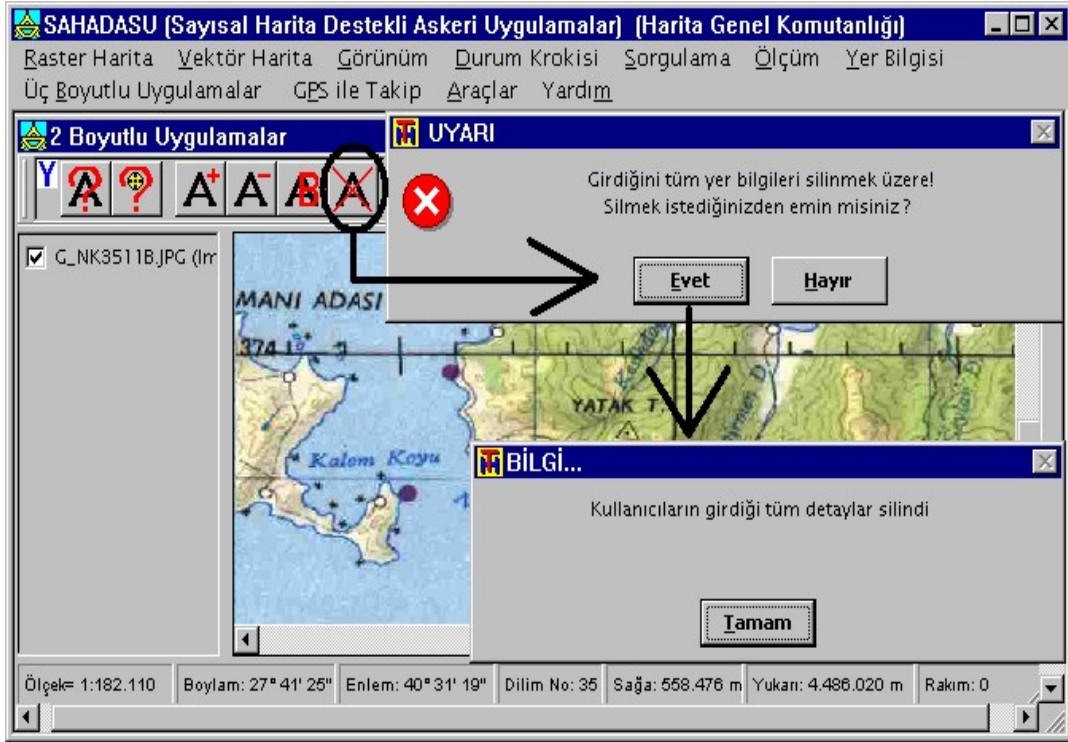
Şekil 11: Yeni yer bilgisi silme

e)Yeni yer bilgisine ilişkin isim, tip ve konum değiştirilebilir (Şekil-12)

Şekil 12: Yeni yer bilgisi değiştirme

f)Yeni girilen tüm yer bilgileri silinebilir.(Şekil-13)

Şekil 13: Yeni girilen tüm yer bilgilerini silme

Uygulamalar

Harita Genel Komutanlığı sitesinden konuyla ilgili araştırmalar yapınız?

Uygulama Soruları

SAHADASU Yazılımı askerî uygulayıcılara kolaylık sağlar ve zaman kazandırır mı?

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Türk Silahlı Kuvvetlerindeki harita kullanıcıları, koordinat, rakım, ölçek okuma; uzunluk, alan, açı ölçme; yer adı, indeks, konum ya da pafta adı ile pafta bulma; kesit alma, görüş analizi yapma, eğim hesaplama, gölgeleme; üzerinde askeri birliklerin konuşları ile çeşitli askerî sembolleri içeren durum krokilerini hazırlama gibi basılı haritalar üzerinde gerçekleştirdikleri genel uygulamalar ile; arazinin üç boyutlu modelini oluşturup döndürme, hareketli olarak görüntüleme; tank, helikopter, uçak gibi hareketli platformları izleme gibi basılı harita üzerinde yapamadıkları uygulamaları bilgisayar ortamında daha kısa sürede ve daha az emek ile gerçekleştirme ihtiyacı duymaktadırlar.

Harita Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin sayısal harita ihtiyacı yanı sıra, bu sayısal haritaları CD-ROM'lar üzerinde basit bir kişisel bilgisayar ortamında, bilgisayar bilgisi olmayan personel tarafından kullanılarak, askerî uygulamaları kolaylıkla ve kısa sürede yapmaya olanak tanıyan bir ulusal nitelikli sayısal harita kullanım yazılımının geliştirilerek sayısal harita verileri ile birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanımına sunulması amacıyla "Sayısal Harita Destekli askerî Uygulamalar (SAHADASU)" projesini geliştirmiştir. Bölük seviyesine kadar kullanımının yaygınlaştırılması hedeflenen bu yazılım, Windows NT işletim sistemi, 64MB ana bellek, 8 MB grafik kart belleği, 1024x768 ekran çözünürlüğe sahip bir kişisel bilgisayar (PC)'da çalışmakta olup; savunma ihtiyaçlarına göre ilave fonksiyonlar ekleme ve iyileştirmelere; kalkınma amaçlı olarak sivil kullanıcıların da kullanımına sunulacak nitelikte değişiklik ve eklemelere açıktır.

Bölüm Soruları

- 1) SAHADASU yazılımı; kalkınma amaçlı olarak sivil kullanıcılarında kullanımına sunulacak nitelikte değişiklik ve eklemelere açıktır. (D/Y)
- 2) Türk Silahlı Kuvvetlerinde SAHADASU yazılımının kullanılması düşünülen en alt seviye Bölük seviyesidir. (D/Y)
- 3) SAHADASU programında pafta ismi yardımıyla harita seçip görüntülemek mümkün değildir. (D/Y)
- 4) SAHADASU programında koordinat yardımıyla harita seçip görüntülenebilir.(D/Y)
- 5) Harita penceresinde sadece düz bir hat boyunca mesafe ölçümü yapılabilir. (D/Y)
- 6) Harita penceresinde alan ölçümü yapılabilir. (D/Y)
- 7) Harita penceresinde aralık açısı ölçümü yapılabilir. (D/Y)
- 8) Harita penceresinde durum krokisi açılmaz. (D/Y)
- 9) Harita penceresinde harita üzerine birlik sembolü seçilerek istenen konuma birlik yerleştirme yapılabilir. (D/Y)
- 10) Harita penceresinde harita üzerine silah sembolü seçilerek istenen konuma silah yerleştirme yapılabilir. (D/Y)

Cevaplar

1)D, 2)D, 3)Y, 4)D, 5)Y, 6)D, 7)D, 8)Y, 9)D, 10)D

KAYNAKÇA

- Akengin, H. (2013). *Siyasi Coğrafya İnsan ve mekân Yönetimi*
- Bahmueller, Charles F. (2004). *Political Geography*
- Barnett, T. (2006). *Pentagon'un Yeni Haritası*
- Blacksell, M. (2006). *Political Geography*
- Bıyıktaç Ö. Halis.(1935).*Mete'nin Çin Sındığı Savaşı,*
- Carell Paul.(1974).*Barbarossa harekâtı.*
- Celeerer. P.(1963).*Jeopolitik ve Jeostrateji.*
- ClausewitzV.(1984).*Harp Üzerine Coğrafya Atlasları.*
- Coğrafya Atlasları.*
- Collins J. M.(1998).*Military Geography For Professionals And The Public*
- Çelikpazu H., Tagma K.(1983).*Günümüze Kadar Taktik ve Stratejik Görüş ve Uygulamalar*
- Çelikpazu H., Tağma K.(1981).*Atatürk'ün Harp Yönetimi, Stratejik Görüş ve Uygulamaları*
- Denk, N. (2000). *21nci Yüzyıla Girerken Türkiye'nin Jeopolitik Durumu ve Jeostratejik Öneminin Yeniden Belirlenmesi*
- Feridun D.(1932). *Memleketin Harbe Hazırlanması*
- Fındıkoğlu Z.(1946).*Jeopolitik İle Alakalı Meseleler*
- Göney, S. (1993). *Siyasi Coğrafya, Cilt II*
- Gümüşçü, O. (2010). *Siyasi Coğrafya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç içerisinde Türkiye'de sınır kavramı*
- Güner, İ. (2007). *Türkiye'nin coğrafi Konumu, Sınırları ve Jeopolitiği*
- Güner A. (1984).*Milli Güç ve Türkiye'nin millî Gücü*
- Gürler F. (1953).*II nci Dünya Harbinin İlk Seferleri*
- Gürseler, C. (2007). *Batı Sahrada Sömürge Savaşları Bitmiyor*

- James R. Rhodes.(1965).*Eelge Yayınevi*
- Lewis, B. (1996). *Ortadoğu*
- Özey, R. (2014). *Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya*
- Öztuna Y.(1977).*Büyük Türkiye Tarihi*
- Ögel B. *Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi*
- Peremeci O.N. (1942).*Tuna Boyu Tarihi*
- Rasim Ahmet, *Osmanlı Tarihi,*
- Turizm ve Ekonomi Broşürleri ve Yayınları*
- Sandıklı, A. (2011). *Jeopolitik ve Türkiye*
- Tezkan, Y. (2002). *Dünden Bugüne Jeopolitik*
- Ucuzsatar, N. U., 1986, askerî Coğrafya, Harp Akademileri Yayınları, Ankara
- Ulaş, B. (2011). *Jeopolitik*
- Üçok C.(1957).*Siyasi Tarih Dersleri*
- Yiğit, A. (1996). *Türk Ülkeleri ve Türklerin Yaşadıkları Bölgelerin Coğrafyası*
- www.hgk.msb.gov.tr
- www.google.com.tr